

ชุดโครงการวิจัย
ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย:
การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมาย
และการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ

เส้นทางแรงงานหญิงจากประเทศเพื่อนบ้าน
สู่การค้าบริการทางเพศในประเทศไทย

โดย
กฤษฎา อาชนิงกุล
พรสุข เกิดสว่าง
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ดำเนินงานโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

หนูอยากเป็นนกตัวเล็ก ๆ
จะได้บินไกล
แล้วก็หิวเราะนกตัวใหญ่ที่ตัวหนัก
บินไม่ไหว
แต่เนี... หนูไปไหนไม่ได้เลย

รายงานฉบับนี้เขียนขึ้นจากชีวิตของผู้หญิงจำนวนหนึ่งซึ่งเดินทางข้ามชาติเข้ามาอยู่ในโลกแห่ง ธุรกิจการค้าบริการทางเพศในประเทศไทย แม้ปัจจุบันเรื่องของการจากบ้านเกิดและครอบครัวมายังดินแดนต่างชาติดังกล่าว และการมีเพศสัมพันธ์เพื่อแลกกับเงินจะเกิดขึ้นดาษดื่นซ้ำซากทั่วโลก ก็มีอาจกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นเหตุปกติธรรมดาสำหรับมนุษย์ จากแต่เดิมที่รายงานฉบับนี้ถือกำเนิดขึ้นด้วยจุดประสงค์ที่จะศึกษากระบวนการการค้าผู้หญิงข้ามชาติเป็นหลัก จึงได้ขยายขอบเขตไปจนถึงรายละเอียดเส้นทางชีวิตของพวกเธอเหล่านั้นด้วย

ภาพชีวิตของผู้หญิงบริการข้ามชาติเท่าที่ปรากฏในสายตาของคนทั่วไปมักจะเป็นภาพแบนด้านเดียว หรือไม่ก็เลื่อนลางและบิดเบียวจนจับรายละเอียดได้สับสน หลาย ๆ คนเข้าใจว่าหญิงบริการคือผู้ที่จำต้องจมอยู่ในความทุกข์ทรมาน จนทำให้หลงมองคนที่ยังคงมีรอยยิ้มสดใสว่ามีความสุขเต็มเปี่ยมกับงานที่ทำอยู่ บางคนมองว่าหญิงที่ถูกขนส่งนำค่าเข้าสถานบริการต้องคือเหยื่อที่ถูกบังคับทารุณ จึงเกิดความรู้สึกเชิงกระด้างกับผู้หญิงที่เดินเข้าสู่อาชีพดังกล่าวอย่างยินยอมพร้อมใจ

มนุษย์ทั้งหลายล้วนมีความขัดแย้งอยู่ในตัวเองตลอดเวลา ในรอยยิ้มนั้นอาจมีความเศร้าและในหยาดน้ำตาก็มีความสุขเจือปนอยู่ ชีวิตจริงของผู้หญิงบริการข้ามชาติจึงมิใช่โคกนาฏกรรมอันขมขื่นเสมอไป แต่การคำนึงถึงการมองผู้หญิงเป็นสินค้าและเครื่องบำบัดความต้องการทางเพศนั่นเอง ที่คือความน่าหดหู่ของมนุษยชาติ

ข้อมูลระดับลึกที่ประมวลขึ้นเป็นรายงานวิจัยนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์จนผูกพันกับผู้หญิงข้ามชาติกลุ่มหนึ่ง เป็นที่มาของการเรียนรู้และซึมซับถึงรายละเอียดของชีวิต ความคิด และความรู้สึกของพวกเธอ กลวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลของผู้เขียนกล่าวง่าย ๆ ว่า มาจากพื้นฐานของการมองมนุษย์อย่างเป็นมนุษย์ ยอมรับในความเป็นมนุษย์ของทุกคน และให้ความรักแก่มนุษย์ทุกเพศทุกวัยและทุกชาติพันธุ์เท่าที่เท่ากัน

มนุษย์ย่อมมีมาตรฐานแห่งความดีชั่วถูกผิดเป็นส่วนตน ทั้งผู้หญิงบริการที่ถูกบังคับหรือเต็มใจ เจ้าของสถานบริการ คนเชียร์แขก หรือบุคคลอื่นในวงการค้าประเวณี ต่างมีเหตุผลในการตัดสินใจ หรือการกระทำของตนด้วยกันทั้งสิ้น และเหตุผลนั้นย่อมศักดิ์สิทธิ์แก่เจ้าตัวเสมอ ไม่ว่าผู้อื่นจะไม่เห็นด้วยหรือเห็นชอบก็ตาม ความคล้ายคลึงจุดหนึ่งของผู้ที่อยู่ในวงการการค้าบริการที่ผู้เขียนค้นพบก็คือ แต่ละคนล้วนหวั่นไหวต่อการเป็นคนที่ยังคงไม่ยอมรับ และมักมีความรู้สึกต่ำต้อยผิดบาปแอบซ่อนอยู่ในใจ หลาย ๆ คนพยายามสร้างเกราะไว้ปกป้องตัว ไม่ว่าจะเป็นการพยายามปฏิเสธความจริง การแสดงท่าทีมั่นใจไม่ยี่หระจนกระทั่งถึงก้าวร้าวของผู้หญิง หรือการสร้างภาพของนักบุญผู้เมตตาของเจ้าของสถานบริการ ทั้งนี้ในส่วนลึกที่สุดแล้วดูเหมือนว่าแต่ละคนจะมีบาดแผลและไม่มีใครพึงพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่อย่างแท้จริง

รายงานชิ้นนี้เขียนขึ้นด้วยความรักที่มีต่อมนุษย์และผู้หญิงทุกคนในโลก โดยเฉพาะหญิงบริการชาวต่างชาติซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้เขียนยอมรับว่า มีความท่วงโยและเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งเป็นพิเศษ ผู้หญิงทุกคนในรายงานนี้ล้วนมีตัวตนจริง มีเลือดเนื้อ ชีวิต และความรู้สึกที่ซับซ้อนหลากหลายต่างมุม แต่ละคนมีทั้งทุกข์และสุข มีความฝันทั้งดงามและความผิดหวังอันขมขื่น ตลอดระยะเวลาหนึ่งปีที่ได้ผูกพันอยู่กับหญิงบริการข้ามชาติกลุ่มหนึ่งนั้น ผู้เขียนได้รับความรักอันอบอุ่น น้ำใจเอื้ออารี ตลอดจนบทเรียน ข้อคิด และมุมมองชีวิตอันมีค่าจากพวกเธอ ผู้หญิงบางคนบริสุทธิ์ไร้เดียงสา บางคนอ่อนไหวภายใต้ภาพแข็งกร้าว บางคนอ่อนแอและเปราะบาง และในขณะที่บางคนก็เข้มแข็งและหลักแหลมลึกซึ้งอย่างน่าทึ่ง

ความสุขประการหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อรายงานชิ้นนี้สำเร็จลงก็คือ ผู้หญิงข้ามชาติจำนวนหนึ่งที่ผู้เขียนสนิทสนมด้วยเป็นพิเศษนั้นได้ทยอยเดินทางกลับบ้านเกิดของตนไปแล้ว และเป็นการจากลาที่นำมาซึ่งความโศกเศร้าและความคิดถึง อันปราศจากแรงปรารถนาที่จะได้พบกันอีกบนเส้นทางเดิมที่เธอจากไป อย่างไรก็ตามเส้นทางชีวิตของผู้หญิงบางคนอาจย้อนกลับมายังจุดเดิม แม้กระทั่งคนที่มีแนวโน้มค่อนข้างแน่วแน่ชัดว่า จะไม่หวนคืนมาก็ยังอาจประสบอุบัติเหตุให้ชีวิตต้องคดเคี้ยวกลับคืนมาบนเส้นทางสายเก่า ดังตัวอย่างของ ‘มาริดา’ ในรายงานนี้ จึงกล่าวได้ว่า トラバດที่ขบวนการค้าหญิงข้ามชาติยังคงแข็งแกร่งดังเช่นในปัจจุบัน ความโศกเศร้าจากการจากลานี้ก็อาจดำรงอยู่ได้เพียงชั่วครู่เท่านั้น

ผู้เขียนทั้งสองขอขอบคุณฝ่ายงานกามโรคและโรคเอดส์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดรวม 18 จังหวัด ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประสานงานเก็บข้อมูลในสถานบริการทางเพศใน 18 จังหวัดที่ตกเป็นตัวอย่าง โดยเฉพาะคุณอมรรัตน์ พรสมบุญศิริ ที่ได้ทำงานด้วยความซื่อสัตย์และเข้าใจผู้หญิงในสถานบริการทุกคน บุคคลพิเศษอีกคนหนึ่งคือ คุณกุลภา วจนสาระ ที่เอื้ออารีมีน้ำใจเต็มร้อยในการบรรจจวดและพิมพ์แผนที่ให้สวยงาม และคุณพัชนี มีสุวรรณ ที่ช่วยตรวจพิมพ์แก้ไขรายงานร่างแรกอย่างเต็มอกเต็มใจและอารมณ์ดีตลอดเวลา

สำหรับผู้หญิงทุกคนที่มอบเรื่องราวของตนให้แก่การสร้างสรรค์รายงานชิ้นนี้ ผู้เขียนทราบว่าไม่มีคำขอบคุณใด ๆ ที่ควรค่าเพียงพอ จึงมีเพียงความรักและปรารถนาดีที่มอบให้แก่ทุกคน ไม่ว่าเส้นทางชีวิตของพวกเธอจะลัดเลี้ยวไปยังแห่งหนตำบลใดอีกก็ตาม

กฤตยา อาชวนิจกุล

พรสุข เกิดสว่าง

	หน้า
บทที่หนึ่ง	
บทนำ	1
1.1 นำเรื่อง.....	1
1.2 วัตถุประสงค์และจุดยืน.....	2
1.2 แหล่งข้อมูล.....	4
บทที่สอง	
ทำไมต้องเป็นหญิงบริการข้ามชาติ? เธอมาจากไหน ?	7
2.1 สถานการณ์การค้าประเวณีในประเทศไทยที่เปลี่ยนไป.....	7
2.2 หญิงบริการต่างชาติเป็นที่นิยมทั้งจากเจ้าของสถานบริการและชายนักเที่ยว.....	9
2.3 แรงงานหญิงบริการข้ามชาติมาจากไหน?	12
2.4 การคาดประมาณจำนวนหญิงบริการข้ามชาติในประเทศไทย.....	21
บทที่สาม	
ว่าด้วยปัจจัยผลักดันในถิ่นต้นทาง	24
3.1 ปัจจัยเชิงโครงสร้าง สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและสถานการณ์ทางการเมือง.....	25
3.2 ปัจจัยเชิงวัฒนธรรม.....	29
3.3 ความสัมพันธ์ของปัจจัยผลักดันกับสัดส่วนชาติพันธุ์ของหญิงบริการข้ามชาติ.....	31
บทที่สี่	
ประตูและเส้นทางสู่สถานบริการทางเพศในประเทศไทย	33
4.1 ประตูและเส้นทางนำเข้าจากชายแดนประเทศพม่า.....	33
4.2 ประตูและเส้นทางนำเข้าจากชายแดนประเทศลาว.....	37
4.3 ประตูและเส้นทางนำเข้าจากชายแดนประเทศเขมรและเวียดนาม.....	37
4.4 แบบแผนการเดินทางเข้าสู่สถานค้าบริการทางเพศในประเทศไทย.....	39
บทที่ห้า	
กระบวนการชักนำสู่อาชีพการค้าบริการทางเพศ	42
5.1 ผู้หญิงที่ถูกหลอกลวง ทูบตี บังคับจิตใจให้ทำงาน.....	43
5.2 ผู้หญิงที่ถูก 'ล่อลวง' ชักนำไปให้ค่อย ๆ หันมาขายบริการทางเพศด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีการกักขังหรือทรมานทำร้าย.....	44
5.3 ผู้หญิงที่ตั้งใจและเต็มใจทำงานบริการ.....	49

	หน้า
บทที่หก	เครือข่ายและนายหน้า.....53
6.1	นายหน้านำเข้า.....55
6.2	นายหน้าค้าภายในประเทศ.....58
6.3	นายหน้าส่งออกนอกประเทศ.....73
บทที่เจ็ด	รูปแบบสถานบริการกับสภาพการทำงานและรายได้.....76
7.1	การทำงานในสถานบริการ.....77
7.2	การทำงานนอกสถานบริการ.....96
7.3	ภาพรวมเรื่องรายได้และเงินส่งกลับบ้าน.....101
บทที่แปด	ปัญหาสุขภาพ โรคภัย และความรุนแรง.....103
8.1	การตรวจสุขภาพหญิงบริการข้ามชาติ.....104
8.2	ปัญหาสุขภาพของหญิงบริการข้ามชาติ.....105
8.3	ความรุนแรงต่าง ๆ ที่แรงงานหญิงบริการข้ามชาติต้องเผชิญ.....108
8.4	ภาพเปรียบเทียบสภาพการทำงาน ปัญหาสุขภาพและความรุนแรงที่ต้องเผชิญ ระหว่างหญิงบริการไทยและต่างชาติ.....117
8.5	ข้อเสนอแนะเรื่องการดูแลสุขภาพหญิงบริการต่างชาติ.....119
บทที่เก้า	บทส่งท้ายว่าด้วยชีวิต ความคิด ของหญิงบริการข้ามชาติ
	แนวโน้มนโยบายและข้อเสนอแนะ.....122
9.1	ชีวิตและความคิดของหญิงบริการข้ามชาติ.....123
9.2	สรุปและอภิปรายผลข้อค้นพบ..... 125
9.3	แนวโน้มนโยบายการดำเนินงานหญิงข้ามชาติ.....127
9.4	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....129
เอกสารอ้างอิง	133
ภาคผนวก	135
ก.	โครงการเพื่อการดูแลและป้องกันตนเองสำหรับเพื่อนหญิง.....136
ข.	การเปิดบริษัท.....138
ค.	ตัวอย่างเส้นทางชีวิตและความคิดของหญิงบริการต่างชาติ
	เจ้าของสถานบริการ และคนเชียร์แขก.....141

บทที่หนึ่ง

บทนำ

1.1 นำเรื่อง

รายงานจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานต่อต้านขบวนการค้าหญิงประเมินว่า ในปัจจุบันขบวนการค้าผู้หญิงและเด็กหญิง ได้ขยายขอบเขตครอบคลุมไปเกือบทุกปริมณฑลของประชาคมโลก จำนวนผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้านี้มีประมาณปีละ 1-2 ล้านคนทั่วโลก ได้แก่ประมาณ 5,000 คนที่ถูกนำจากบังคลาเทศไปขายในปากีสถาน ประมาณ 5,000 คนจากเนปาลสู่อินเดีย จำนวนนับหมื่นคนจากพม่าสู่ไทย รวมทั้งการนำผู้หญิงจากลาว กัมพูชา จีน เวียดนาม และบางประเทศในยุโรปตะวันออกและรัสเซีย เข้ามาบังคับค้าในประเทศไทย ผู้หญิงไทยเองก็หารอดพ้นจากขบวนการไม่ มีผู้หญิงไทยจำนวนนับหมื่นคนที่ถูกชักพาไปค้าประเวณีในญี่ปุ่น ได้หวัน ยุโรป ตะวันตก สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย (International Organization for Migration -IOM 1995)

ผู้หญิงที่ถูกนำมาค้าแรงงานนี้ ทาใช้ว่าทุกคนจะถูกพามาจบลงที่ช่องหรือในสถานบริการทางเพศแอบแฝงอื่นเสมอไป แต่ก็ใช้ว่าคนที่ไม่ได้ถูกนำไปค้าประเวณีจะมีอะไรดีกว่าคนที่ทำงานค้าบริการทางเพศ ดังเช่น จำนวนผู้หญิงเวียดนามที่ถูกลักพาเข้าจีนแล้วถูกนำไปเร่ขายให้แต่งงานมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (Archavanitkul 1998) หรือการทารุณแรงงานหญิงไทยของร้านขายขนมไทยในเมืองเอลมอนท์ รัฐแคลิฟอร์เนีย รายงานภาพชะตากรรมของผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของขบวนการค้าเหล่านี้ช่วยให้คนทั่วไป ตำรวจ และผู้บังคับใช้กฎหมายอื่นๆ เข้าใจถึงเรื่องที่ผู้หญิงเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และเป็นผู้ถูกทำร้ายได้ดีขึ้น

มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ขบวนการค้าหญิงเติบโตแบ่งบานและเฟื่องฟูขึ้น อันดับแรกคือ กำไรงาม และเสี่ยงน้อย ไม่น่าแปลกใจที่กลุ่มธุรกิจที่ค้าผู้หญิงมักมีเครือข่ายธุรกิจอาชญากรรมอื่นๆ ด้วย เช่น ค้ายาเสพติด และโคมอร์กันต์ รัฐบาลหลายประเทศรวมทั้งรัฐบาลไทยเรามากคิดว่า การค้ายาเสพติดเป็นเรื่องใหญ่กว่า และละเลยที่จะปราบปรามขบวนการค้าหญิงซึ่งเป็นขบวนการที่ทำทารุณกรรมต่อผู้หญิงในรูปแบบอื่นๆ ด้วย ตั้งแต่อย่างเบาๆคือ การเอาเปรียบผู้หญิงเรื่องหนี้สิน การกักขัง การทุบตี จนถึงการใช้แรงงานที่รุนแรงที่สุดคือฆ่าจนตาย

การที่ผู้หญิงประสบปัญหาความยากจน ว่างงาน และครอบครัวแตกแยก เป็นปัจจัยสำคัญถัดมาที่ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากที่มีฐานะยากจนถูกชักพาได้อย่างง่ายดาย เมื่อมีการหลอกว่าจะมีงานที่เงินดีและความเป็นอยู่ที่ดีในต่างประเทศ บางครั้งแม้จะรู้ว่าไปแล้วจะต้องเสี่ยงและเผชิญกับความลำบากยากแค้นต่างๆ นานา ผู้หญิงหลายคนก็ตัดสินใจทำเพราะก็มีปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและจิตวิทยาอื่นๆ ที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจนั้น ปัจจัยสุดท้ายที่เกื้อหนุนธุรกิจนี้คือ ระบบวิธีคิดและสภาพสังคมที่คิดว่าผู้หญิงเป็นวัตถุ ความคิดเช่นนี้ยังมีอยู่ในหลายวัฒนธรรม ยังมีการขายลูกสาวเพื่อแก้ไขปัญหาคะไรๆ การโฆษณาขายบริการทางเพศควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวก็เป็นจุดขายของเมืองใหญ่หลายเมืองในเอเชีย ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยสร้างอุปสงค์ให้ผู้หญิงถูกนำมาค้ามากขึ้น ยิ่งกว่านั้นผู้หญิงที่ถูกค้ากลับเป็นผู้ผิดกฎหมายแทนที่จะเป็นเหยื่อของการค้า พลั้งเพียงน้อยนิดของผู้ถูกล่อลวงและแสนจะเสียเปรียบเหล่านี้จะสู้อะไรได้กับเครือข่ายและขบวนการค้าหญิงที่แข็งแกร่งระดับโลก

รายงานนี้ มุ่งจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์การย้ายถิ่นของผู้หญิงที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านของเรา โดยกลุ่มใหญ่ที่สุดมาจากประเทศพม่า และแรงงานหญิงต่างชาตินี้จำนวนหนึ่งได้ถูกชักนำเข้าสู่การค้าประเวณีในประเทศไทย ในบทความนี้ผู้เขียนมิได้มองปรากฏการณ์การย้ายถิ่นแรงงานสตรีออกจากปรากฏการณ์การค้าหญิงอย่างแยกส่วน แต่มองว่าปรากฏการณ์ทั้งสองแบบนี้เป็นเรื่องที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น เป็นปรากฏการณ์ที่อาจกล่าวเล่นสำนวนได้ว่าเป็น 'คนละเรื่องเดียวกัน' ทั้งนี้เพราะผู้หญิงที่ถูกชักนำเข้าสู่กระบวนการการค้าหญิงจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม มักจะต้องออกเดินทางจากถิ่นที่อยู่เดิมของตนไปใช้ชีวิตอยู่ในถิ่นที่อยู่ใหม่ ต้องปรับตัวและปรับใจเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ที่จำต้องเผชิญ

ในเชิงแนวคิด ความซับซ้อนของเรื่องการย้ายถิ่นและการค้าหญิงอยู่ตรงที่ว่า เราตีความอย่างไรว่าปรากฏการณ์อะไรที่แสดงถึงการนำผู้หญิงมาค้า ในความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ ปรากฏการณ์การค้ามนุษย์จะเป็นเรื่องของ 'การบังคับค้า' และเมื่อเป็นสภาพที่มีการบังคับ การย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นก็จะเป็นการย้ายถิ่นอย่างที่ไม่ได้เต็มใจนัก ถ้าเป็นการย้ายถิ่นข้ามประเทศก็จะเป็นการเดินทางเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งในระดับหนึ่งความเข้าใจดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ถูกต้อง แต่เป็นความเข้าใจที่มีได้ครอบคลุมปรากฏการณ์การย้ายถิ่นและการค้าหญิงอย่างรอบด้านเท่าที่ข้อเท็จจริงได้ปรากฏออกมา

ผู้เขียนคิดว่าการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์การย้ายถิ่นแรงงานและการค้าหญิงนี้ ควรต้องแบ่งออกเป็นสามส่วนคือ **หนึ่ง สถานการณ์ในถิ่นต้นทาง** สอง **รูปแบบของการย้ายถิ่นระหว่างถิ่นต้นทางและถิ่นปลายทาง** และ สาม **สภาพเงื่อนไขในถิ่นปลายทาง** ประเด็นที่ควรพิจารณาคือ อะไรที่เป็นเงื่อนไขทำให้คนตัดสินใจย้ายถิ่น และเงื่อนไขอะไรที่เกิดขึ้นเมื่อผู้ย้ายถิ่นมาถึงที่ปลายทาง ประเด็นสำคัญถัดมาคือ การย้ายถิ่นเพื่อไปค้าประเวณีมิใช่เกิดจากการบังคับหรือถูกหลอกล่อเสมอไป ข้อเท็จจริงก็คือผู้ย้ายถิ่นสตรีจำนวนหนึ่งรู้ล่วงหน้าอยู่แล้วว่า ตนเองจะต้องค้าประเวณีในถิ่นปลายทาง แต่การตัดสินใจตรงนั้นเกิดขึ้นเพราะผู้หญิงคิดว่า เป็นกลยุทธ์ของชีวิตที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั้นคือ เกิดจากสภาพเงื่อนไขในถิ่นต้นทาง อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อผู้หญิงเดินทางมาถึงที่หมายแล้วปรากฏว่า ต้องเผชิญกับเงื่อนไขที่ได้คาดคิดไว้และมิได้รับรู้มาก่อน เช่น การถูกบังคับให้อยู่ในการควบคุมของบุคคลฝ่ายที่สาม ผู้หญิงมิได้มีสิทธิอิสระในการทำงาน การเดินทาง การอยู่อาศัย และการหารายได้แต่อย่างใด

1.2 วัตถุประสงค์และจุดยืน

รายงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่เสนอภาพทางลึกของการค้าหญิงต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเน้นที่การถูกชักนำเข้ามาทำงานค้าบริการทางเพศในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะมิติด้านการค้าแรงงานมนุษย์เป็นมิติสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาเรื่องคนข้ามชาติและแรงงานข้ามชาติ ในเบื้องต้นของการเริ่มชุดโครงการวิจัยนี้ประเด็นการค้าหญิงมิได้ถูกนำเสนอให้แยกเขียนออกเป็นรายงานต่างหาก แต่หลังจากการทดสอบวิธีการดำเนินงานวิจัยแล้วพบว่ามีความเป็นไปได้สูงที่จะวางแผนในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากหญิงบริการต่างชาติ คณะนักวิจัยจึงตัดสินใจเพิ่มประเด็นการค้าหญิงสู่ธุรกิจการค้าบริการทางเพศเป็นงานวิจัยระดับลึกต่างหากออกมา ในขณะเดียวกันการสำรวจ

แรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายทั้งชายและหญิง¹ เดิมจะสำรวจในธุรกิจ 5 รูปแบบคือ ธุรกิจการประมง (รวมธุรกิจที่เกี่ยวข้องคือแปปลาและบ่อกุ้ง) ธุรกิจก่อสร้าง ธุรกิจการเกษตร ธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการทั่วไป (ได้แก่ ร้านอาหาร โรงแรม และปั๊มน้ำมัน เป็นต้น) จึงได้เพิ่มสถานบริการทางเพศเป็นภาคธุรกิจที่เก็บเพิ่มเติมด้วย

อนึ่ง พึงตราไว้ ณ ที่นี้ว่า ผู้เขียนมีจุดยืนแน่ชัดในการศึกษาสภาพการณ์ของหญิงบริการว่า ต้องแยกเรื่องการค้าหญิงออกจากการค้าประเวณี เพราะการค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรม และคือการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน รัฐพึงต้องปราบปรามอย่างเข้มงวด และสังคมทั่วไปพึงต้องร่วมกดดันดูแลมิให้เกิดขึ้น หรือมิเข้าไปมีส่วนร่วมสนับสนุนโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในขณะที่ยการค้าประเวณี ถ้าผู้หญิงตัดสินใจด้วยตนเองในการทำงานขายบริการทางเพศ จะโดยบนเงื่อนไขสถานการณ์ส่วนตัวอย่างไรก็ตาม สิทธิในการตัดสินใจในเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิงควรเป็นเรื่องของตัวของผู้หญิงแต่ละคนเอง ถ้าผู้หญิงมีวัยและวุฒิภาวะสมบูรณ์แล้ว ในเชิงหลักการแล้วการค้าบริการทางเพศจัดได้ว่าเป็นงานอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นไปได้รัฐและสังคมควรหาทางดูแลให้หญิงบริการต้องทำงานอย่างถูกขูดรีด แรงงานจากนายจ้าง หรือเจ้าของสถานบริการ ถูกเอาเปรียบจากผู้ซื้อบริการ และมีเงื่อนไขในการทำงานที่ปลอดภัยจากการถูกทำร้ายและจากโรค

ต่อแนวคิดข้างต้นนี้ยังเป็นแนวคิดที่ถกเถียงกันอยู่ในปัจจุบันทั้งในเวทีนานาชาติ และเวทีในประเทศไทยเอง เพราะมีอีกแนวคิดหนึ่งที่มองว่า การค้าประเวณีเป็นการซื้อผู้หญิง ตอกย้ำและส่งเสริมความคิดชายเป็นใหญ่ และให้ความชอบธรรมต่อความสัมพันธ์ที่กดขี่และเอารัดเอาเปรียบ บนความสัมพันธ์เช่นนี้แท้จริงแล้วผู้หญิงคือเหยื่อ เพราะผู้หญิงที่ทำงานนี้ไม่ว่าจะเต็มใจหรือถูกล่อลวงต่างต้องตกอยู่ในสภาพจำยอมทั้งสิ้น การค้าประเวณีจึงเป็นความรุนแรงทางเพศรูปแบบหนึ่ง ตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้ชาย สนับสนุนพฤติกรรมล่าส่อนทางเพศของชาย และกดผู้หญิงลงเป็นวัตถุทางเพศ ซึ่งคือการละเมิดศักดิ์ศรีของมนุษย์ จึงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย ดังนั้นรัฐพึงต้องใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะปราบปรามยุติการค้าประเวณีลงในสังคมให้จงได้

อย่างไรก็ตาม ในรายงานไม่พึงประสงค์จะนำข้อถกเถียงนี้มาอภิปรายในเชิงสนับสนุนหรือคัดค้านว่า แนวคิดใดจะเป็นประโยชน์มากกว่ากันในการต่อต้านการค้าผู้หญิง เพราะแท้จริงทั้ง 2 แนวคิดเห็นต่างพ้องกับการจำกัดการค้าหญิงให้หมดไป โดยต้องไม่ลงโทษผู้หญิงที่ถูกนำมาค้าประเวณี ในกรณีที่ผู้หญิงเป็นผู้เดินทางเข้าเมืองผิดกฎหมายควรได้รับการพิจารณาผ่อนผันไม่เอาผิดในข้อหาเข้าเมืองโดยไม่มีหนังสือเดินทางติดราถูกต้อง หรือละเมิดกฎหมายการทำงานในประเทศปลายทาง นอกจากนั้นถ้าผู้หญิงเป็นพยานหรือเจ้าทุกข์ในกระบวนการพิจารณาความอาญาเรื่องการค้าหญิง พึงพิจารณาให้ความคุ้มครองหากที่พกให้ถ้าต้องการให้ผู้หญิงเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางศาลต่อไป นอกจากนี้ ควรหาข้อตกลงระหว่างรัฐในการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในกระบวนการและวิธีการส่งกลับผู้หญิงสู่ชุมชนในประเทศตนเอง

¹ สำหรับการศึกษาระดับเรื่องแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านที่ลักลอบเข้าเมืองมาทำงานนี้ ได้สำรวจแรงงานไทยที่ทำงานในธุรกิจแบบเดียวกันเพื่อเปรียบเทียบกับ ผู้สนใจประเด็นนี้โปรดดู กุศล สุทธธาดา และอุมาภรณ์ ภักทวนิชย์. (2540) กระบวนการจ้างแรงงานที่ลักลอบเข้าเมืองความผิดเห็นของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็น 1 ใน 14 รายงานวิจัยของชุดโครงการวิจัยนี้.

1.3 แหล่งข้อมูล

รายงานนี้ใช้แหล่งข้อมูลจากโครงการวิจัย 2 โครงการคือ **หนึ่ง** 'ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย: การศึกษากลุ่มผลประโยชน์ การสำรวจกฎหมาย และการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ' ซึ่งเป็นฐานข้อมูลหลัก และ **สอง** 'โครงการเพื่อการดูแลและป้องกันตนเองสำหรับเพื่อนหญิง ระยะที่ 1 และ 2' (Promotion of Consistent Condom Use Within Commercial Sex Establishments in Thailand Phase I and II) เป็นฐานข้อมูลเสริมเฉพาะในส่วนการศึกษาประวัติศาสตร์ชีวิตต่อเนื่องของแรงงานหญิงบริการข้ามชาติ ทั้งสองโครงการดำเนินงานโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับโครงการแรกเป็นชุดโครงการวิจัยเรื่อง 'ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย' การเลือกจังหวัดเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับชุดโครงการวิจัยนี้เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงคือ เป็นจังหวัดชายแดนและจังหวัดชั้นในที่มีการใช้แรงงานข้ามชาติระดับล่างหนาแน่น ผู้เขียนทั้งสองคนลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลเองรวม 18 จังหวัดครบทุกภาคในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกันยายน 2539 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีทั้งใช้แบบสอบถามที่สำรวจแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายทั้งชายและหญิงดังกล่าวแล้ว การสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกต และการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ แยกได้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณดังนี้

- **ข้อมูลเชิงคุณภาพ** ได้จากการสัมภาษณ์ระดับลึกหญิงบริการต่างชาติ 62 คน หญิงบริการไทย 11 คน ผู้ประกอบการ 6 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 11 คน องค์กรพัฒนาเอกชน 7 คน ผู้นำชนกลุ่มน้อยจากประเทศพม่า 2 คน โดยรายละเอียดการสัมภาษณ์ระดับลึกแยกตามพื้นที่จังหวัดที่เก็บข้อมูล และแยกตามประเภทสถานบริการ ได้นำเสนอไว้แล้วในตารางที่ 1 และ 2 ข้างล่างนี้ ข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยระดับลึก ได้จากการทำงานอย่างใกล้ชิดสนิทสนมกับหญิงบริการในโครงการวิจัยและพัฒนาเรื่อง โครงการเพื่อการดูแลและป้องกันตนเองสำหรับเพื่อนหญิง โดยหนึ่งในสองของผู้เขียนรายงานนี้คือ พรสุข เกิดสว่าง เป็นนักวิจัยประจำโครงการนี้คู่ขนานไปกับโครงการแรก เนื่องจากเป้าหมายของโครงการคือการรณรงค์การใช้ถุงยางอย่างต่อเนื่องในสถานบริการ (รายละเอียดของโครงการนี้และระเบียบวิธีวิจัยได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก ก.) นักวิจัยต้องเข้าออกสถานบริการเป็นระยะเวลายาวนานติดต่อกันประมาณ 9 เดือน ช่วงเวลาการทำงาน 9 เดือนนี้เป็นช่วงการพัฒนาความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างนักวิจัย เจ้าของสถานบริการ คนเชียร์แขก และหญิงบริการ โดยคนเหล่านี้พร้อมและเต็มใจที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนกับนักวิจัยในหลายๆ เรื่องรวมทั้งประวัติชีวิตละเอียดอย่างต่อเนื่องที่ไม่เคยพูดคุยกับผู้อื่นมาก่อน ในการพูดคุยกับหญิงบริการกลุ่มนี้จึงเป็นการสัมภาษณ์ต่อเนื่องหลายครั้งและด้วยความสนิทสนมดังกล่าวนี้ คณะนักวิจัยได้ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาทางสุขภาพกับผู้หญิงกลุ่มนี้หลายคน และพาผู้หญิงต่างชาติ 2 คนกลับบ้าน ทำให้ผู้เขียนทั้งสองได้ไปเห็นสภาพของครอบครัวหญิงต่างชาติในถิ่นต้นทางบางพื้นที่ด้วย

ตารางที่ 1: ที่มาของข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึกแบ่งตามพื้นที่จังหวัดที่เก็บข้อมูล

พื้นที่ จังหวัดที่ เก็บข้อมูล	ผู้หญิงต่างชาติ						ผู้หญิง ไทย	ผู้ ประกอบ การ	เจ้า หน้าที่ รัฐ	องค์กร พัฒนา เอกชน
	พม่า	ไทยใหญ่	ไทยลื้อ	ไทยลื้อ ในพม่า	อื่นๆ ในจีน	รวม				
ชายแดน	2	4	0	1	6	13	6	2	8	7
ชั้นใน	2	24	9	6	9	50	5	4	1	0
รวม	4	28	9	7	15	63	11	6	9	7

ตารางที่ 2: ที่มาของข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึกแบ่งตามประเภทสถานบริการทางเพศ

ประเภท สถานบริการ ทางเพศ	ผู้หญิงต่างชาติ						ผู้หญิง ไทย	รวม
	พม่า	ไทยใหญ่	ไทยลื้อ	ไทยลื้อ ในพม่า	อื่นๆ ในจีน	รวม		
ช่องชายแดน	2	2	0	0	5	9	2	11
ร้านอาหารราคาถูก	2	1	2	1	5	11	4	15
นวดแผนโบราณ	0	24	5	5	4	38	0	38
อาบอบนวด	0	0	1	1	0	2	3	5
อื่นๆ	0	1	0	0	1	2	2	4
รวม	4	28	8	7	15	62	11	73

- **ข้อมูลเชิงปริมาณ** นำมาจากแบบสอบถามที่ใช้สอบถามแรงงานต่างชาติที่ลักลอบเข้าเมืองและทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต และแรงงานไทยในจังหวัดเดียวกัน ในสถานประกอบการ 6 รูปแบบดังกล่าวแล้ว สำหรับการลงเก็บข้อมูลในสถานบริการทางเพศได้รับความร่วมมือและอำนวยความสะดวกอย่างยิ่ง จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานกามโรคและโรคเอดส์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และในบางจังหวัดได้รับความร่วมมือจากองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่นำเข้าสู่สถานบริการ ข้อมูลที่นำเสนอในรายงานนี้เป็นข้อมูลของแรงงานหญิงเท่านั้นคือ เป็นแรงงานหญิงต่างชาติจำนวน 128 คน แยกได้เป็นแรงงานหญิงต่างชาติที่ทำงานอาชีพบริการทางเพศจำนวน 33 คน และทำงานอาชีพอื่น 95 คน และเป็นแรงงานหญิงไทยที่ทำงานบริการจำนวน 30 คน

สิ่งสำคัญที่พึงย้ำในที่นี้คือ ในการศึกษากระบวนการค้าผู้หญิงซึ่งในเชิงวิธีวิทยาแล้ว ข้อมูลเชิงคุณภาพสามารถจะนำมาสานต่อจนเห็นตัวกระบวนการได้ชัดเจนกว่าการออกสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การรายงานผลข้อค้นพบในบทถัดจากนี้ไป จึงเน้นใช้ฐานข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกตเป็นหลัก โดยที่ประเด็นใดที่มีข้อมูลในแบบสำรวจสามารถนำมาใช้ประกอบได้เพื่อความชัดเจน ก็จะมีการ

ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเข้ามาเสริม ทั้งนี้ชื่อและสถานที่ที่อ้างอิงในรายงานเป็นชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่หมด สำหรับที่ตั้งของสถานบริการทางเพศที่เป็นแหล่งข้อมูลจะบอกเพียงแต่ว่า ตั้งอยู่ในภาคใดของประเทศเท่านั้นเพื่อความปลอดภัยต่อผู้ให้ข้อมูลทุกคน ในจำนวนแรงงานหญิงข้ามชาติที่ได้พูดคุยด้วยมีบางคนที่ไม่พูดภาษาไทยไม่ได้เลย การสัมภาษณ์จะทำผ่านล่ามซึ่งเป็นคนชาติเดียวกับเธอ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในองค์กรพัฒนาเอกชนที่ช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติในเรื่องสุขภาพ การรักษาพยาบาล และช่วยเฝ้าระวังโรคติดต่อและโรคติดเชื้อต่างๆด้วย ล่ามบางคนเป็นเพื่อนของหญิงผู้ให้สัมภาษณ์เอง ในการพูดคุยระดับลึกถึงเรื่องราวประวัติชีวิตกับหญิงบริการข้ามชาติ (ใน ส่วนข้อมูลที่มาจากการเพื่อการดูแลและดูแลตนเองสำหรับเพื่อนหญิง) ผู้หญิงหลายคนเริ่มรู้จักนักวิจัยเมื่อยังพูดภาษาไทยได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่เพียง 5-6 เดือนผ่านไป ความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยก็ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว และเมื่อถึงจุดที่สนิทสนมและไว้วางใจนักวิจัย หลายคนเริ่มพูดความจริงถึงถิ่นที่มาของตนเองและเล่าเรื่องราวที่ไม่เคยบอกเล่าใครมาก่อนหน้านี้

บทที่สอง

ทำไมต้องเป็นหญิงบริการข้ามชาติ ?

เธอมาจากไหน ?

เด็กนอกนี้ชื่อ น้าเอ็นดู นิสัยดี
ใครพูดอะไรก็ยิ้ม บอกอะไรก็ทำ

2.1 สถานการณ์การค้าประเวณีในประเทศไทยที่เปลี่ยนไป

ในการลงพื้นที่ในสถานบริการนับ 40 แห่งตลอดระยะเวลาของปี 2539 ต่อเนื่องถึงต้นปี 2540 ผู้เขียนทั้งสองไม่ได้พบเด็กสาวแรก-run-ชาวเหนือใหม่เอี่ยมที่เพิ่งมาเริ่มต้นอาชีพการค้าบริการเลย จะมีก็แต่กลุ่มที่อยู่ในอาชีพนี้มาราว 3 ปีขึ้นไป ซึ่งกลุ่มนี้เองครั้งหนึ่งก็เคยเป็นเด็กสาวสะพรังที่มุ่งตรงจากบ้านสู่อาชีพขายบริการเพื่อส่งเงินไปให้ครอบครัวด้วยความมกตัญญู ผู้หญิงชาวเหนือและเจ้าของสถานบริการหลายแห่งต่างกล่าวตรงกันว่าปัจจุบันแทบจะไม่มี 'เด็กสาวบริสุทธิ์' จากทางเหนือมากับนายหน้าอีกต่อไปแล้ว ผู้หญิงไทยจะก้าวสู่อาชีพนี้ด้วยวัยที่สูงขึ้น ถ้าจะหาเด็กสาวๆ ก็เห็นจะต้องเป็น 'เด็กนอก'

สถานการณ์ที่เปลี่ยนไปนี้คงมาจากหลายปัจจัยประกอบกัน ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากความพยายามขยายการศึกษาภาคบังคับไปอีก 3 ปี เพื่อให้เด็กผู้หญิงออกจากโรงเรียนช้าลง รวมทั้งเม็ดเงินที่จ่ายลงไปสำหรับโครงการพัฒนาชีวิต และโครงการอบรมวิชาชีพระยะสั้นสำหรับเยาวชนสตรีในภาคเหนือรวมมากกว่า 1,000 ล้านบาท (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี 2539) อีกส่วนหนึ่งอาจจะเป็นผลจากนโยบายการปราบปรามโสเภณีเด็กของรัฐบาล และการต้านการค้าประเวณีทั้งจากภาครัฐบาลและการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนที่รณรงค์ต่อต้านการค้าลูกสาวหรือที่เรียกว่าตกเขียวเด็กหญิงอย่างเข้มแข็งตลอดระยะเวลา 5-6 ปีที่ผ่านมา แต่ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ผู้เขียนคิดว่าเกิดจากถิ่นต้นทางของตลาดนำส่งเด็กผู้หญิงและผู้หญิงเข้าสู่สถานบริการทางเพศได้เลื่อนไหลจากตลาดในประเทศมาเป็นตลาดจากประเทศเพื่อนบ้านแทนมากขึ้นเรื่อยๆ ปรากฏการณ์ที่ชัดเจนมากขึ้นนี้เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการหลั่งไหลของแรงงานอพยพข้ามชาติเข้าสู่ประเทศไทย

ขณะเดียวกันเหตุผลที่ผลักดันให้ผู้หญิงไทยตัดสินใจเข้าสู่อาชีพบริการก็เปลี่ยนไปด้วย จากเหตุผลความยากจน หรือความมกตัญญูต่อพ่อแม่ กลับมาเป็นผลสืบเนื่องจากการล่มสลายของวัฒนธรรมในสังคมเกษตรกรรม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเฉพาะบางส่วนของประเทศท่ามกลางกระแสบริโภคนิยมที่ไหลบ่าผ่านกระบวนการโฆษณาทางสื่อต่างๆ อย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้กระแสนายถิ่นจากชนบทสู่เมืองยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่ซับซ้อนเป็นลูกโซ่ตามมา กล่าวโดยรวมการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นเหตุสำคัญเบื้องหลังที่ส่งผลให้ผู้หญิงไทยแต่ละคนก้าวเข้าสู่อาชีพบริการ เด็กสาวหลายคนหันมาค้าบริการเพราะเป็น 'เด็กมีปัญหา' ถูกข่มขืนแต่้วยเยาว์ ขาดความอบอุ่นในครอบครัว หรือติดยาเสพติด ผู้หญิงอีกจำนวนมากตัดสินใจเข้าสู่การค้าบริการ

ด้วยปัญหาการหย่าร้าง สามีมียารยาใหม่ไม่รับผิดชอบครอบครัว ตัดยาเสพติดหรือไปทำงานในเมืองแล้วทอดทิ้ง
 ดังความเห็นของ 'เบิร์ต' ผู้จัดการสถานอาบอบนวดต่อไปนี้

โอ..ยูคนี้.. จะหาเด็กบริสุทธิ์ได้จากที่ไหนละ 14-15 ก็เสียตัวกันแล้ว ใครจะรู้ละ พอ 17 ก็พูด
 ง่ายๆ...พอสมควรแล้ว เสียคนมาเยอะ แหกก็ไม่ค่อยสนใจ เขามองว่าคุณภาพคงไม่ดี หน้าอกคงไม่
 สวย ข้างล่างคงไม่ดีเท่าที่ควร แต่เราไม่ได้มีจุดขายเรื่องบริสุทธิ์นี่ละ ก็หาพนักงานได้ง่ายขึ้นละอีก ..คือ
 ผมว่าพวกเพิ่งเริ่มทำงานใหม่ๆ ตอนนั้นก็มักจะมียูเกิน 23-24 ไปแล้ว มีปัญหาเศรษฐกิจหรือครอบ
 ครัว หรือพวกนักเรียนเกเร บางคนจบปวช. ปวส. เสียคนก็มาทำงาน เด็ก 'เอ'² เดียวนี้ก็เป็เด็กทาง
 นู้น (ต่างชาติ) แหะละ สาวเหนือเขาก็หาอิสระของเขาได้

(เบิร์ต อายุ 39 ปี ผู้จัดการสถานบริการอาบอบนวดขนาดใหญ่ในภาคกลาง
 ทั้งแผนกอ่างและแผนโบราณมีพนักงานเกินกว่า 300 คน)

สถานการณ์สำหรับหญิงบริการไทยที่เปลี่ยนไปอีกประการหนึ่งก็คือ มีโอกาสและทางเลือกในอาชีพมากขึ้น
 ถ้าเรียนรู้รู้ทางการทำมาหากินในอาชีพนี้อย่างดีแล้ว ผู้หญิงไทยหน้าตาดีและอายุไม่มากนักจะไม่เลือกทำงานในช่อง
 เล็กๆ ร้านอาหารกึ่งช้อปปิ้ง ร้านคาราโอเกะหรือนวดแผนโบราณระดับล่าง หรือบ้านนางทางโทรศัพท์ราคาถูก เว้นแต่
 บางคนที่ถูกชักนำเข้าสู่สถานบริการราคาถูกก่อนจนเกิดความเคยชินว่า แม้ในแง่เม็ดเงินจะได้ไม่น้อยก็ต้องเหนื่อยใจ
 หรือลำบากใจในการทำงาน หญิงบริการไทยต่างพยายามปรับตัวและผันตัวเองเข้าสู่สถานบริการแบบแอบแฝงที่ตั้ง
 ราคาค่าบริการได้สูง และทำงานอย่างอิสระ เช่น สถานบริการที่รับสมาชิกประจำพวกเมมเบอร์คลับต่างๆ คอกเทล
 เลาจน์ อาบอบนวด และนางทางโทรศัพท์ราคาสูง ซึ่งลักษณะงานจะต้องใช้เทคนิคส่วนตัวในการพูดคุย เอาอกเอาใจ
 เพื่อหลอกล่อใหม่ๆ และผูกมัดใจนักเที่ยวขาประจำ

เจ้าของสถานบริการและหญิงบริการไทยบางคนบอกว่า นายหน้าค้าผู้หญิงไทยจะทำงานได้ลำบากขึ้น
 เรื่อยๆ เนื่องจากผู้หญิง 'ฉลาด' ขึ้น รู้จักวิถีโกง หลบเลี่ยงหนี้หนี้ ไม่ยอมถูกเอารัดเอาเปรียบ กล้าที่จะ
 ต่อต้านและหนีไปหาตำรวจเมื่อมีปัญหา ทั้งนี้นายหน้าจะต้องควบคุมผู้หญิงที่เบิกเงินไปจำนวนมากอย่างเข้มงวด
 จนกระทั่งถึงโหดเหี้ยม ซึ่งก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย นายหน้าผูกขาดกินเปอร์เซ็นต์ (ดูรายละเอียดใน
 บทที่ 6) หลายคนจึงหันไปทำกิจการกับหญิงต่างชาติแทน มีเพียงกลุ่มที่รับผิดชอบเฉพาะหาที่ทำงานให้เท่านั้นที่ยัง
 นิยมทำธุรกิจกับหญิงไทยอยู่ ดังคำให้สัมภาษณ์ของเจ้าของสถานประกอบการ 2 แห่งต่อไปนี้

...ทำผู้หญิงนี้มันลึกลับซับซ้อนมากนะ ขึ้นต้องรวบรวมเงินหลังโดนโกงอยู่บ่อยๆ การโกงของคนเหนือ
 นั้นทำกันเป็นทีม พ่อแม่ชายมาบอกว่าที่บ้านยากจน ภูไปก่อนสามสี่หมื่นบาท พอผลอกก็หนีหายแวบ
 ไปกันหมด เหลือแต่ร่องเท้า มีคนช่วยรับตัวเป็นทอดๆ

(แหมวัน วัยต้น 40 เจ้าของสถานบริการประเภท 'ช่องตรง' ในภาคกลาง เปิดกิจการมา 10 ปีแล้ว)

² หมายถึงเด็กที่อยู่ในปกครองของเอเจนต์ ซึ่งจะกล่าวอย่างละเอียดต่อไปในบทที่ 6

....ผมไม่คิดว่าคนไทยหายากหรอกนะ แต่ 'เด็กเหนือ' คนไทยนะปัญหาเยอะ เจอแต่เรื่องโกงมาตลอด ตั้งแต่ผมเปิดที่นี่มา 12 ปี ถูกโกงไปก็กว่าห้าแสนแล้ว พอ 4 ปีที่ผ่านมาเริ่มใช้เด็กนอก เนี่ย..ผอน ปัญหาได้หมดเลย ไม่ต้องยุ่งยากหัวใจอีก พวกเด็กที่มาแล้วหนี้เค้าเรียกว่า 'เด็กโหด' ชั่วโง่งบินสูง โกง เป็นอาชีพ ถ้าผมเป็นคนอาชญากรคงต้องตามฆ่าไปแล้ว.. เพื่อนผมนี่ะตอนนี้เขาเลิกทำช่องไปแล้ว ขึ้นไปซื้อเด็กเชียงราย 5 คน จ่ายพ่อแม่คนละ 30,000 ตก 150,000 จ่ายค่านายหน้าทีติดต่อให้หัวละ 4,000 รวม 20,000 ปรากฏพอแม่กับผู้ใหญ่บ้านรู้จักกัน พอพานั่งรถมา เขาไปเรียกตำรวจท้องที่ให้ดักจับไว้แล้ว รู้กันหมดนั่นแหละ จับปั๊บเด็กก็บอกทันทีว่ารถนี้จะไปไหนไปไหน.. เลยต้องเสียเงินให้ตำรวจไปอีก 30,000 รวมเบ็ดเสร็จ 200,000 กลับมามีมือเปล่า เจ้าตัวไม่กล้ามีเรื่องเพราะไม่ได้ทำกิจการใหญ่ ตำรวจนอกพื้นที่นะ...ไม่เคยเคลียร์ทำอะไรก็ลำบาก...

(ปานึก อายุ 40 ปี เจ้าของสถานบริการประเภทร้านอาหารกึ่งช้อปปิ้งในภาคกลาง)

อยู่ในวงการค้าผู้หญิงมา 21 ปี ร้านปัจจุบันเปิดมา 12 ปี มีผู้หญิงต่างชาติ 19 คนในจำนวน 20 คน)

2.2 หญิงบริการต่างชาติเป็นที่นิยมทั้งจากเจ้าของสถานบริการและชายนักเที่ยว

เหตุผลที่มีจำนวนหญิงบริการชาวต่างชาติที่เพิ่มมากขึ้นในรอบ 5 ปี เพราะการนำหญิงต่างชาติมาค้าบริการสามารถทำเงินเป็นกอบเป็นกำให้กับเจ้าของสถานบริการ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นเหตุผลนานาประการต่อไปนี้

(1) **ผู้หญิงต่างชาติจะไม่โกงหรือหนีหนี้** เจ้าของสถานบริการจำนวนมาก ได้เล่าถึงปัญหาในการรับผู้หญิงคนไทยเข้าทำงานไว้ตรงกันคือเรื่องการเบิกเงินล่วงหน้า ไม่ว่าจะด้วยตนเอง หรือผ่านเอเจนต์ แล้วหนีหนี้ไป โดยเจ้าของไม่สามารถจะแก้ปัญหาด้วยการไม่ให้ผู้หญิงเบิกเงิน เพราะถ้าเช่นนั้นก็จะไม่มีคนมาทำงาน หลายคนพบว่าการรับผู้หญิงต่างชาติจะสามารถแก้ปัญหานี้ได้ เพราะผู้หญิงจากต่างชาติจะมีความซื่อสัตย์กว่า ไม่หนีหนี้ และแม้จะอยากหนีก็กลัวจักถนนหนทางมากพอ และกลัวตำรวจจับเพราะเข้าเมืองผิดกฎหมายด้วย

(2) **ผู้หญิงต่างชาติจะหัวอ่อนและควบคุมได้ง่ายกว่า** หญิงสาวซึ่งจากบ้านเกิดเมืองนอนมา มีแนวโน้มที่จะเชื่อฟังและอยู่ในโอวาทเจ้าของสถานบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นฐานบ้านเกิดซึ่งเป็นสังคมชนบทที่เรียบง่ายคล้ายกับชนบทประเทศไทยสมัยเมื่อหลายๆ ปีมาแล้ว ทำให้พวกเธอเป็นคนซื่อ เรียบร้อย กตัญญู ขยันและประหยัดง่ายต่อการดูแลจัดการ

เด็กเหนือมันควบคุมยาก นิสัยความประพฤตินี้ผู้เด็กฝั่งพม่าไม่ได้เลย บางทีก็กินเหล้าเมายาใช้จ่ายสุร่ยสุร่าย เด็กคนไทยทำงานแล้วก็ใช้เงิน ติดผู้ชาย เล่นไพ่ แต่เด็กไทยใหญ่นี้นะ ดูสิว่าทั้งร้านกินเหล้าไม่เป็นเลย จิบได้แค่คน 2 คนเท่านั้น เด็กเหนือถ้ากินเหล้า หรือใช้เงินเยอะมันจะมีปัญหาตามมาอีก มีหนี้อยู่ตลอด.. ทะเลาะตบตีกันในบ้าน โกหกขอยืมเงินบ่อยๆ แย่งผู้ชายกัน หาเรื่องปวดหัวให้ผมอยู่ได้ตลอดเวลา แต่ตอนนี้ที่ร้านเรียบร้อยดี เด็กว่าง่าย ผมเตือนอะไรก็เชื่อ มันไม่มีลิสอะไร..

(ปานึก อายุ 40 ปี เจ้าของสถานบริการประเภทร้านอาหารกึ่งช้อปปิ้งในภาคกลาง)

(3) ผู้หญิงต่างชาติหาได้ง่ายขึ้นเรื่อยๆ และง่ายกว่าผู้หญิงไทย ในขณะที่ผู้หญิงไทยจะไม่ได้มากันเป็นกลุ่มก้อนกับนายหน้ามากเท่าแต่ก่อนคือมักจะมาทำงานทีละคน 2 คน หรือชักชวนกันมาเองปัจจุบันเครือข่ายการค้าผู้หญิงต่างชาติกลับมีโยงใยกว้างขวาง พร้อมๆกับที่หญิงสาวจากประเทศรอบข้างหลั่งไหลมาสู่เมืองไทย เจ้าของสถานบริการไม่ต้องต้นตั้นหรืออาศัยพรคพวกหาคนมาทำงาน แต่นายหน้าจะคอยเสนอหรือติดต่อมาเองตลอดเวลา

(4) ขายนักเที่ยวนิยมผู้หญิงต่างชาติ ความพอใจของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าของสถานบริการจะต้องคำนึงถึง ปัจจุบันมีแนวโน้มที่นักเที่ยวจะหันมานิยมหญิงสาวต่างชาติมากขึ้นทุกขณะ ด้วยเหตุผลต่อไปนี้คือ

1. ผู้หญิงต่างชาติ ส่วนใหญ่อายุน้อย และสวย โดยเฉพาะชาวไทยใหญ่ซึ่งผิวขาว ตัวเล็ก ผอมยาว จึงเป็นที่นิยมมาก
2. ผู้หญิงต่างชาติน่ารัก ชื่อ ดูแล้วบริสุทธิ์ไม่ 'เขี้ยว' ว่าง่าย ยอมตามใจแขก
3. ผู้หญิงต่างชาติมาจากชนบทแท้ๆ ดูเด็กและบริสุทธิ์ น่าเชื่อว่าสะอาดปลอดจากกามโรคและโรคเอดส์
4. ผู้ชายจำนวนหนึ่งอยากทดลองมีเพศสัมพันธ์กับหญิงต่างชาติหลายเชื้อชาติเปรียบเทียบกัน
5. หญิงต่างชาติจำนวนมากยังคงเป็นสาวพรหมจารีเมื่อเริ่มทำงาน เป็นที่นิยมสำหรับผู้ชายจำนวนหนึ่งที่ต้องการเปิดบริสุทธิ์ผู้หญิง

เมื่ออุปสงค์และอุปทาน (Demand and Supply) ประสานกันเหมาะสมเช่นนี้แล้ว นับวันสถานบริการในประเทศไทยจะมีแต่หญิงต่างชาติต่างภาษามากขึ้นเรื่อยๆ ดังความเห็นต่อไปนี้

...ตามความคิดผมนะ คนไทยหายาก แล้วคนภาคกลางเนี่ย..ความสวยความน่ารักสู้เด็กไทยใหญ่ไม่ได้ แขกมาเที่ยวพอรู้ว่าเป็นคนไทยก็ไม่เลือก คนไทยฉลาด แขกไม่ชอบคนฉลาด มันอ่อน มันหลอก แขกเอาทิปได้ง่าย แต่เด็กไทยใหญ่นี้ไม่รู้เลย นวดก็นวดไป ชื่อ แล้วก็น่ารักเอ็นดู น่ารัก นิสัยดี ใครพูดอะไรก็ยิ้ม บอกอะไรก็ทำ

(สนา อายุ 27 ปี คนเขี้ยวแขกในสถานบริการนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

ในจำนวนแรงงานหญิงต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้านที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามรวม 128 รายนั้นแบ่งเป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าบริการ 33 ราย และกลุ่มที่ทำงานอาชีพอื่นๆ 95 ราย ตารางที่ 3 ในหน้าถัดไปแสดงคุณลักษณะบางประการของแรงงานหญิงต่างชาติทั้งสองกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มหญิงบริการไทยพบว่ามี ความต่างและคล้ายคลึงกันดังนี้ หญิงบริการไทยจะมีอายุเฉลี่ยเท่ากับหญิงต่างชาติที่ประกอบอาชีพอื่นคือ 25.5 ปี และ 25.7 ปีตามลำดับ และสูงกว่าหญิงบริการต่างชาติ (21.9 ปี) เฉพาะในกลุ่มแรงงานหญิงต่างชาติ หญิงบริการจะเป็นโสัดหรือเป็นหญิงหม้ายหย่าแยกมากกว่าแต่งงาน ในขณะที่แรงงานอาชีพอื่นจะแต่งงานแล้วมากกว่าครึ่ง แต่ในกลุ่มหญิงบริการไทยกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในกลุ่มหม้ายหย่าแยก สนับสนุนข้อสันนิษฐานที่อภิปรายมาข้างต้นแล้วว่า ผู้หญิงไทยในระยะหลังเข้าสู่อาชีพค้าบริการเพราะปัญหาจากการหย่าร้างหรือสามีไม่รับผิดชอบ ซึ่งผลักดันให้ผู้หญิง

ต้องแบกรับภาระการเลี้ยงดูครอบครัวมากขึ้น เพราะการเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูลที่เน้นจังหวัดที่มีการใช้แรงงานพม่ามาก จึงเป็นเรื่องไม่น่าแปลกใจที่แรงงานหญิงต่างชาติส่วนใหญ่มาจากประเทศพม่า ที่น่าสนใจคือกลุ่มที่มาจากประเทศพม่านี้เป็นคนไทยใหญ่มากที่สุด ทั้งนี้จะอภิปรายเหตุผลอย่างละเอียดในบทที่ 3 ต่อไป

ตารางที่ 3: คุณลักษณะบางประการของแรงงานหญิงจากประเทศเพื่อนบ้านและหญิงบริการไทย

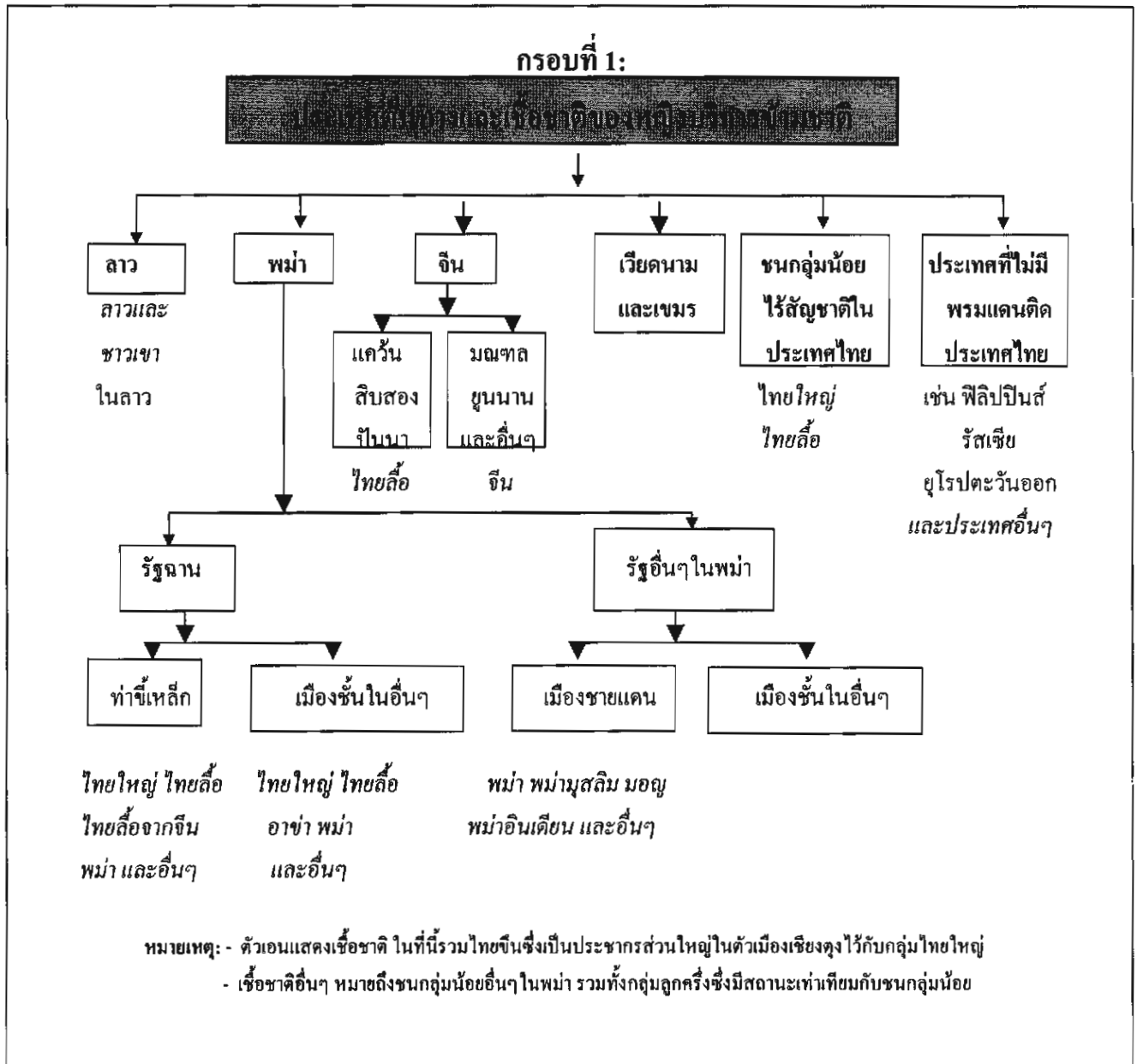
คุณลักษณะ	ผู้หญิงต่างชาติ		หญิงบริการไทย
	อาชีพบริการ	อาชีพอื่นๆ	
อายุเฉลี่ย (ปี)	21.9	25.7	25.5
สถานภาพสมรส(%)			
- โสด	55	32	30
- แต่งงาน	15	63	17
- หม้าย หย่า แยก	30	5	53
รวม	100	100	100
ประเทศต้นทาง (%)			
พม่า - คนพม่า	27	19	
- คนมอญ	12	22	
- กะเหรี่ยง	0	11	
- ไทยใหญ่	27	40	
- ชนกลุ่มน้อยอื่นๆ	12	3	
เขมร	0	4	
เวียดนาม	18	1	
จีนตอนใต้ มณฑลยูนนาน	3	0	
รวม	99	100	
จำนวนแรงงานที่สัมภาษณ์	33	95	30

แหล่งข้อมูล: การสำรวจภาคสนามของชุดโครงการวิจัยเรื่อง 'ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของ

ประเทศไทย' สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล 2539.

หมายเหตุ: ผลรวมของการกระจายร้อยละอาจไม่ครบ 100 เนื่องจากการปัดเศษทศนิยม

2.3 แรงงานหญิงบริการข้ามชาติมาจากไหน ?

กรอบที่ 1 จำแนกประเทศต้นทางของหญิงบริการที่ข้ามชาติมา ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงของประเทศไทยเอง แต่มีจำนวนหนึ่งเช่นกันที่ข้ามทวีปมาจากแดนไกล โดยมีรายละเอียดจากแต่ละประเทศและกลุ่มเชื้อชาติดังนี้

(1) ผู้หญิงจากพม่า

หญิงสาวต่างชาติที่พบในสถานบริการทางเพศส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยใหญ่ ไทยลื้อ และอาข่าจากทางตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐฉาน ประเทศพม่า³ ซึ่งมีพรมแดนติดกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และเชียงราย โดยมีเมืองท่าหลักเป็นเมืองค้าขายใหญ่ชายแดนฝั่งตรงข้ามอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งในระยะ 3 ปีที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอย่างมาก จากเขตอำเภอจนยกระดับเป็นเมืองหนึ่งของพม่า มีศูนย์การค้าใหม่ๆ ตึกแถว โรงแรม ร้านอาหาร และภัตตาคารคาราโอเกะเลียนแบบฝั่งไทย ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นว่าเป็นเพราะผู้ลงทุนส่วนใหญ่เป็นคนไทย และมีมอเตอร์ไซด์รับจ้างรอคิวยาวไม่ต่างกับฝั่งแม่สาย ผู้คนจำนวนมากพากันย้ายถิ่นจากภายในรัฐฉานและพม่าตอนบน หรือกระทั่งจากตอนใต้ประเทศจีนมาลงหลักปักฐานที่นี่ เพราะเชื่อว่ามีช่องทางทำมาหากินดีกว่า ผู้หญิงจำนวนมากเดินข้ามพากมาทำงานทั้งที่เป็นแบบเข้าไปเย็นกลับ และที่มาพักอยู่ในแม่สายหรือล่องลงสู่ภายในประเทศไทย

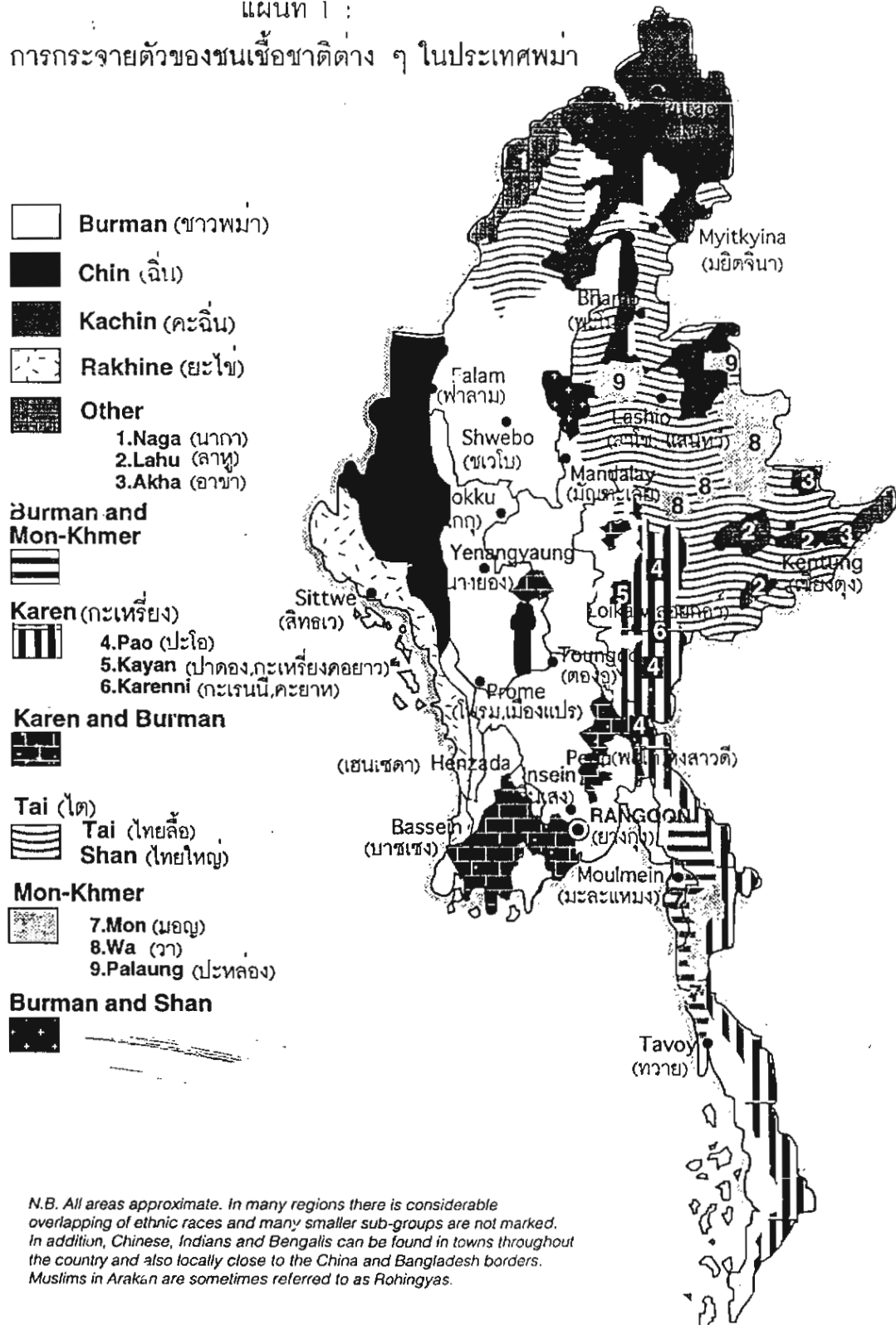
ในกลุ่มหญิงสาวชาวอาข่าส่วนใหญ่มีพื้นเพมาจากหมู่บ้านบนเส้นทางท่าหลัก-เชียงตุง หรือเขตใกล้เคียงชาวอาข่าถิ่นในแถบนี้มีการติดต่อค้าขายกับคนไทยและพรรคพวกอาข่าทางเชียงรายนับมาแล้ว ส่วนสาวไทยใหญ่และไทยลื้อจำนวนมากเดินทางกันมาจากเขตรอบเมืองเชียงตุง และแถบตะวันออกของเมืองยาวจนจรดอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เชียงตุงกำลังถูกประชาสัมพันธให้เป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญของพม่า โดยมีถนนเชื่อมต่อจากท่าหลัก-แม่สายไปจนถึงแคว้นสิบสองปันนา ประเทศจีน ถนนนี้มีทางแยกไปเมืองยอง ซึ่งผู้หญิงไทยลื้อจำนวนไม่น้อยก็พากันหลังไหลมายังเมืองไทยด้วยเช่นกัน ชนชาว 'ไต' นี้คือกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับคนไทยในประเทศไทย แบ่งเชื้อสายย่อยได้มากมายคือ ไทยใหญ่ ไทยลื้อ ไทยจีน ไทยดำ ไทยลาว เป็นต้น ไทยใหญ่และไทยลื้อในพม่านี้ ต่างมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมประเพณี และภาษาใกล้เคียงกับไทยยวนหรือชาวล้านนามาก ผิวพรรณดูขาวสะอาด ดวงหน้าแบบคนไตหรือคล้ายไทยและผมยวดำเป็นมัน หลากๆ คนจึงใช้เวลาเพียงสั้นๆ หัดพูดภาษาไทยได้คล่องและชัดเจน จนจับสำเนียงที่เพี้ยนได้ในพยางค์บางตัวเท่านั้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของสาวจากเมืองยองต่อไปนี้

....คนชอบเรียกว่า 'ผู้หญิงพม่า' ชาวทิวี่ก็ว่าเป็นคนพม่า แต่จริงๆเป็นคนไทยใหญ่หรือคะ แต่เขามาจากพม่าไง ตัวหนูเป็นคนยอง ก็เรียกตัวเองว่า 'ยอง' ก็คือไทยลื้อ แต่คนไทยบางคนไม่รู้จัก บางทีไปถามคนลื้อว่าเป็นไทยใหญ่หรือเปล่า เขาก็ตอบว่าใช่อีก คนยองบางคนพูดไทยไม่เก่งก็บอกตัวเป็นไทยใหญ่เพราะง่ายดีคนไทยเข้าใจจริงๆไทยลื้อกับไทยใหญ่ก็ใกล้ๆกันนะ ภาษาฟังกันรู้เรื่อง แต่หนูถือว่าไทยใหญ่เป็นภาษากลางเพราะคนไทยใหญ่เขาเป็นส่วนใหญ่ (ในรัฐฉาน) พวกไทยจีนก็เหมือนกับไทยใหญ่แหละคะ พูดก็เหมือนกัน คือคนอยู่เวียงเชียงตุงก็มักจะเป็นไทยจีน แต่ที่คนไทยนี้แหละคะ พูดกับคนไทยที่นี้รู้เรื่องกว่าพวกพม่า

(คำเอ๋ย อายุ 19 ปี ไทยลื้อจากเมืองยอง ประเทศพม่า หญิงบริการในร้านอาหารกึ่งชองในภาคกลาง)

³ ในรัฐฉานยังประกอบไปด้วยชนกลุ่มน้อยและชาวชาติอื่นๆอีกหลากหลายเผ่าพันธุ์ เช่น จีนฮ่อ ปะโอ ปะหล่อง และลีซอ เป็นต้น

แผนที่ 1 :
การกระจายตัวของชนเชื้อชาติต่าง ๆ ในประเทศพม่า

Source : Adapted from Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, Zed Books, 1991

ส่วนใหญ่หญิงสาวเชื้อสายพม่า (Burman) ที่ตั้งใจเดินเข้าสู่สถานบริการจะมาจากแถบชายแดนอย่างท่าช้างเหล็ก หรืออีกแห่งคือเกาะสอง (Kawtaung หรือ Victoria Point) ติดจังหวัดระนอง มีโอกาสน้อยที่ผู้หญิงจากส่วนลึกและนอกเหนือเขตรัฐฉานได้ จะตั้งใจและดั้นด้นมาทำงานค้าบริการโดยตรง เนื่องจากข้อมูลข่าวสารยังแพร่ไปไม่ถึง เว้นแต่จะถูกชักนำมาให้มาขายแรงงานในประเทศไทย หรือถูกนายหน้าหลอกและล่อลวงมา สภาพสังคมแวดล้อมของเมืองชายแดนอย่างท่าช้างเหล็กหรือเกาะสอง เป็นปัจจัยที่ช่วยขัดเกลาและโน้มน้าวให้ผู้หญิงที่ไม่เคยคิดจะประกอบอาชีพบริการ เริ่มมองเห็นว่าไม่มีโอกาสและหนทางใดที่จะช่วยเหลือ หรือสร้างอนาคตให้แก่ตัวเองและครอบครัวได้เท่ากับงานประเภทนี้ โดยเฉพาะจากภาพที่เห็นผู้ที่เดินทางไปค้าบริการและกลับมาสร้างบ้านใหม่ที่สวยงามได้ จนไม่รู้สึกรับเป็นเรื่องแปลกถ้าจะทดลองทำเช่นนั้นบ้าง

นอกจากหญิงเชื้อสายพม่าจากภายในประเทศและแถบชายแดนอื่นๆ ผู้เขียนได้พบผู้หญิงดวงตาโตรูปหน้าคมคล้ายแขกที่คนไทยเรียกว่า ‘กะลา’ หรือชาวพม่าเชื้อสายอินเดีย และชนกลุ่มน้อยอื่นๆ เช่น มอญ ไป่วปะโอ กระจายกระจายอยู่ในสถานบริการหลากหลายชนิดในประเทศไทย กลุ่มนี้มักจะมีมาจากเมืองที่ผู้คนหลังไหล่ข้ามพรมแดนมาขายแรงงานอย่างทวาย พะอัน จงตู มะละแหม่ง มะริด ย่างกุ้ง หรือมณฑลยะเลย์ (ดูแผนที่ 1 การกระจายตัวของชนเชื้อชาติต่างๆ ในประเทศพม่า) ผู้หญิงชนกลุ่มน้อยในเขตรัฐ (state) นอกเมืองใหญ่ เช่น ไทยใหญ่และไทยลื้อ ส่วนใหญ่จะไม่ได้เข้าโรงเรียนซึ่งเป็นของรัฐบาลและสอนภาษาพม่า ผู้หญิงเหล่านี้มักจะพูดภาษาพม่าไม่ได้เลย ในขณะที่กลุ่มเชื้อสายพม่า พม่าอินเดีย อาข่า มักจะเคยได้เรียนหนังสือบ้าง บางคนจบการศึกษา 6-8 ปี และมีบางคนได้เรียนจนจบระดับมัธยมศึกษา

(2) ผู้หญิงจากจีน

หญิงสาวจากแคว้นสิบสองปันนาและเมืองชาวไทยลื้อในเขตใกล้เคียงมณฑลยูนนาน ประเทศจีน เป็นอีกกลุ่มใหญ่ที่เดินทางเข้ามาสู่สถานบริการประเทศไทย ยูนนานเป็นมณฑลตอนใต้ของจีนที่มีพรมแดนติดรัฐฉานของพม่า และสิบสองปันนา ก็คืออาณาจักรไทยลื้อหรือเชียงรุ่งที่เคยรุ่งเรืองในอดีต ซึ่งมีอาณาเขตดั้งเดิมกินเข้ามาถึงบางส่วนของพม่า ไทย ลาว ผู้คนในสี่เชียงคือ เชียงรุ่ง เชียงตุง เชียงคำ (หลวงพระบาง) และเชียงใหม่ ต่างเดินทางไปมาหาสู่กันมาช้านานด้วยความที่มาจากรากฐานเผ่าพันธุ์เดียวกัน หรือเป็นเครือญาติกัน มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่กันและกัน นับตั้งแต่รัฐบาล 4 ชาติประกอบด้วย ไทย พม่า ลาว และจีนประกาศความร่วมมือในโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ เส้นทางคมนาคมในดินแดนแถบนี้ได้รับการปรับปรุงให้สะดวกสบายและรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลให้ผู้หญิงกลายเป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่ถูกขนส่งขึ้นล่อง และแลกเปลี่ยนกันระหว่างประเทศทั้งหลายนี้

แม้ยังคงมีรายงานว่าผู้หญิงเชื้อสายจีนที่ถูกล่อลวงมาบังคับค้าบริการในประเทศไทย และบางกลุ่มที่เต็มใจเดินทางเข้ามาเอง แต่จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้เขียนยังไม่เคยพบผู้หญิงเชื้อสายจีนแท้ และไม่เคยถูกบอกเล่าจากหญิงบริการและเจ้าของสถานบริการเลย ‘ผู้หญิงจีน’ ที่พบล้วนเป็นชาว ‘ไทยลื้อ’ จากแถบสิบสองปันนาทั้งสิ้น บางคนพูดภาษาจีนได้เพราะเคยเรียนในโรงเรียนจีน แต่บางคนก็พูดไม่ได้เลยเพราะไม่เคยเข้าโรงเรียนหรือออกจากโรงเรียนเร็วเกินไป ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์สาวไทยลื้อจากสิบสองปันนาต่อไปนี้

คนสิบสองปันนาก็เป็นคนเมือง เป็นคนไทยลื้อเหมือนเมืองยองนี้แหละ แต่บางทีเพื่อนๆไทยใหญ่นี้ เขาก็เรียกหนูว่าคนจีนเพราะมาจากเมืองจีน บางทีใครถาม หนูก็บอกว่าเป็นคนจีน แต่จริงๆไม่ใช่หรอก คนจีนจริงๆคงมาเมืองไทยกันไม่เยอะ มีก็พวกจีนฮ่อ หนูอยู่บ้านก็พูดภาษาเมือง (ไทยลื้อ) ตัวหนังสือก็มี แต่เขาให้ผู้ชายเรียนที่วัด หนูได้เรียนหนังสือจีน ก็อ่านเขียน แล้วก็พูดจีนได้ หนูมาแรกๆก็พูดไทยไม่ได้ แต่ฟังก็เข้าใจ พูดไทยง่ายกว่าพูดจีน

(คำนำหน้า อายุ 29 ปี ชาวไทยลื้อจากสิบสองปันนา ประเทศจีน หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

(3) ผู้หญิงจากลาว

ผู้หญิงลาวที่ข้ามฝั่งโขงเข้ามาทำงานในประเทศไทย ส่วนใหญ่มาจากส่วนชนบทแถบชายแดน เช่น บ่อแก้ว ชัยบุรี กำแพงเมืองเวียงจันทน์ แขวงบ่อคำไทร แขวงคำม่วน สาระขัน สุวรรณเขต จำปาศักดิ์ เป็นต้น บางกลุ่มจะเป็นชาวเขาหรือชนกลุ่มน้อยในลาวที่พูดภาษาลาวไม่ได้เลย ได้แก่ เย้า หรือ ขมุ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่ล้าหลังในทุกๆ ด้านไม่ว่าเป็นเรื่องการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณูปการอื่นๆ ประชาชนบริเวณชายแดนไทย-ลาวมีสัมพันธไมตรีแน่นชิดกันมานานแล้ว และไปมาหาสู่กันอยู่เสมอแม้ในช่วงที่มีการสู้รบในลาวก็ตาม ปัจจุบันประชาชนลาวสามารถเดินทางข้ามไปมาผ่านจุดผ่านแดนโดยจะได้รับอนุญาตให้พำนักอยู่ในฝั่งไทยได้ 3-7 วัน และหรือสามารถลักลอบเข้าเมืองเพื่อมาหางานทำได้ไม่ยากนักโดยข้ามแม่น้ำโขง หรือเดินข้ามชายแดนในบางจังหวัด

จากการศึกษาหญิงบริการลาวในจังหวัดหนองคายและมุกดาหาร ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้หญิงจากลาวในการศึกษานี้ส่วนใหญ่ทำงานในช่องเล็กๆ ในหมู่บ้านติดชายแดน มีอายุอยู่ระหว่าง 14-35 ปี ระยะเวลาการทำงานมีตั้งแต่สั้นที่สุดไม่เกิน 8 เดือน จนถึงยาวนานเป็น 20 ปี ซึ่งแสดงว่าได้มีการเดินทางของหญิงลาวข้ามชายแดนมาทำงานค้าประเวณีมานานแล้ว เหตุที่ส่วนใหญ่เลือกทำงานไม่ทางชายแดน ก็เพราะเป็นพื้นที่ที่มีสังคมวัฒนธรรมและภาษาใกล้เคียงกับถิ่นเดิม และเพื่อที่จะเดินทางไปเยี่ยมบ้านได้เสมอ จำนวนหนึ่งของผู้หญิงลาวตัดสินใจทำอาชีพนี้ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจเพื่อหารายได้ให้ครอบครัวแล้ว อีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้หญิงมีอายุประสบปัญหาเลิกร้างกับสามีและต้องรับภาระเลี้ยงดูลูก แต่จำนวนมากถูกล่อลวงเข้าทำงานบริการทางเพศโดยไม่เต็มใจ (Nantachukra อ้างถึงใน Trakullertsathien, Bangkok Post, 3 May 1997)

เด็กหญิงจากลาวที่ถูกลวงมาขายให้แก่โรงงานที่บังคับใช้แรงงานเด็ก ส่วนหนึ่งจะถูกขายให้สถานบริการแถบภาคกลาง กรุงเทพฯ และกระจายไปถึงทางใต้เช่นกัน แต่ก็ยากที่จะพบตัวผู้หญิงลาวเหล่านี้เพราะรูปร่างหน้าตาและภาษาที่กลมกลืน จนยากที่จะแยกแยะเป็นผู้หญิงลาว หรือผู้หญิงชาวอีสาน อีกทั้งความคุ้นเคยที่มีต่อเมืองไทย ทำให้ผู้หญิงลาวสามารถแจ้งภูมิสำเนาโดยระบุถึงถิ่นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยได้ค่อนข้างชัดเจน อย่างไรก็ตามการที่คิดว่าธุรกิจการค้าผู้หญิงลาวข้ามเข้าไทยยังไม่ขยายตัวใหญ่โตเท่ากับการค้าหญิงจากพม่า แต่ก็มีความเป็นไปได้ว่าจะสามารถเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ตามสภาพกระแสพัดแรงของบริโภคนิยมที่แพร่ผ่านโครงการเหลื่อมเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และผ่านโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆในประเทศลาว และอำนาจซื้อบริการทางเพศในประเทศไทยที่ไม่เคยปรากฏว่าอ่อนกระแสง

(4) ผู้หญิงจากเวียดนามและเขมร

ในชายแดนด้านตะวันออกติดประเทศเขมร หญิงสาวจากเวียดนามตอนใต้ เช่น จากเมืองเอยาง ไซ่ง่อน เจาตัน ถูกชักนำข้ามประเทศเขมรเข้ามาจนถึงสถานบริการฝั่งไทย รายงานการวิจัยเพื่อประเมินผลการแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวีและเอดส์ทางแถบชายแดนไทย-เขมร (Pramualratana et al.1995:20) สรุปถึงเครือข่ายของขบวนการนำเข้าผู้หญิงเวียดนามผ่านประเทศเขมรว่า มีการพัฒนามากกว่าเครือข่ายของประเทศเขมรเอง สถานบริการทางเพศในชายแดนเขมรแถบติดอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด มีคนเวียดนามเป็นเจ้าของและนำผู้หญิงขึ้นล่องเอง ผู้เขียนเองได้ลงสำรวจสถานบริการทางเพศในตลาดปอยเปตเมื่อปลายปี 2537 พบว่าการค้าบริการคึกคักมากกว่าเมื่อไปสำรวจอีกครั้งหนึ่งเมื่อเดือนกันยายน 2539 นี้ โดยในปี 2537 ที่ปอยเปตมีช่องเปิดเผยอยู่เต็มตลาดมากกว่า 40 แห่ง มีหญิงบริการประมาณ 250 คน และมีหญิงบริการชาวเวียดนามมากกว่าชาวเขมรประมาณ 2:1 แต่ในปี 2539 แม้การค้าขายค่อนข้างเงียบเหงา แต่การค้าบริการทางเพศก็มีได้ขบเซาตามลงไปมากนัก ในรายงานการสำรวจเรื่อง 'Cambodian and Vietnamese Sex Workers along the Thai-Cambodian Border' ที่ลงพื้นที่ปลายปี 2539 ระบุว่ามิสถานบริการทางเพศในตลาดปอยเปตอยู่ 42 แห่ง และมีหญิงบริการรวม 162 คน เป็นหญิงชาวเขมร 122 คน และ ชาวเวียดนาม 40 คน (GAATW, IOM, and CWDA 1997: 8)⁴

ดูเหมือนผู้ชายไทยจะมีความเชื่อว่า 'สาวญวน' นั้นสวยดึงดูดใจ ในขณะที่ 'สาวเขมร' ไม่เป็นที่นิยมมากนัก จึงมีสาวบริการชาวเวียดนามถูกส่งเข้าไปรับแขกชาวไทยในเขตอำเภออรัญประเทศอยู่เสมอ จนแม้แต่เด็กชาวเขมรที่มาร่วงขอทานคนไทยที่ไปซื้อของในตลาดโรงเกลือฝั่งไทยก็นำมาล้อเลียนกันเล่นและผู้เขียนได้ยินเองกับหู ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของหญิงบริการไทยในจังหวัดภาคตะวันออกใกล้เคียง

..คนไทยชอบไปเล่นสาวญวนปอยเปต ครั้งละร้อย (หัวเราะสนุก) ไปเล่นไม่ใช่ยุ่งยงติดเอดส์ ตายสาวเขมรก็มี..แต่สาวญวนสวยๆเยอะเยอะ ที่ฝั่งนี้เธอ..ไม่มีหรอก แต่เรียกให้เขาข้ามมาก็ได้ แพงๆกว่านะ...

(กลุ่มเด็กขอทานชาวเขมร พบเมื่อเดือนกันยายน 2539)

...แขกหนูเชื่อว่าถ้าจะเอาคนญวนก็ต้องโทรศัพท์เรียกมาโรงแรม เป็นพวกนางโหรนั่นแหละ.. เขาว่าพวกนี้ขาว สวย หุ่นดีกว่าพวกหนู ..ก็ไม่รู้นะว่าเขาอยู่กันยังไง แต่คิดว่าน่าจะปนๆกับ พวกนางโหรคนไทยมั้ง อาจจะมียพวก 'เอ' คุ่มอะไรเงี้ย.. ราคาที่เท่ากับพวกหนูแหละ ออฟฟิศก็ประมาณพันนึง..

(ฝน อายุ ๑๘ ปี พนักงานเต้นอะโกโก้ ในบาร์ทางชายแดนภาคตะวันออก)

⁴ รายงานนี้เป็นการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์การนำเข้าผู้หญิงและเด็กจากประเทศเขมรและเวียดนามมาค้าในประเทศไทย ดำเนินงานโดย GAATW - Global Alliance Against Trafficking in Women, IOM - International Organisation for Migration และ CWDA - Cambodian Women's Development Association เพื่อช่วยเหลือผู้นำผู้หญิงและเด็กส่งกลับบ้านเกิดของตนเอง

ในรายงานเดียวกันที่อ้างถึงข้างต้น (GAATW, IOM, and CWDA 1997:9) ระบุว่า อำเภอคลองใหญ่ ซึ่งเป็นอำเภอชายแดนติดเขมรในจังหวัดตราด (โปรดดูแผนที่ 2 หน้า 35 ประกอบ) เป็นพื้นที่ที่มีการนำหญิงเวียดนามและเขมรเข้ามาค้าบริการจำนวนมาก เฉพาะสถานบริการในตัวอำเภอเองซึ่งมีช่องขนาดใหญ่อยู่ 3 แห่ง และโรงแรม 5 แห่ง **ไม่มีหญิงบริการชาวไทยเลย** ในจำนวนหญิงบริการประมาณ 120 คน เป็นชาวเวียดนาม 100 คน และเขมร 20 คน แต่ในหมู่บ้านประมง 2 แห่ง ซึ่งมีช่องขนาดเล็กรวมกันประมาณ 40 ช่อง มีหญิงบริการเขมรมากกว่าเวียดนามคือในจำนวนรวม 120 คนเหมือนกัน เป็นชาวเขมรถึง 80% เป็นเวียดนาม 15% และที่เหลือ 5% เป็นหญิงไทย สาเหตุหลักที่มีการนำเข้าหญิงต่างชาติมาค้าบริการมากในแถบนี้ นอกจากเพราะเป็นเขตชายแดนแล้ว สาเหตุสำคัญอีกอย่างหนึ่งมาจากการหย่อนยานของการบังคับใช้กฎหมาย ในรายงานดังกล่าวระบุว่าเจ้าของสถานบริการส่วนใหญ่ถ้าไม่เป็นตำรวจเอง ก็เป็นญาติพี่น้องของตำรวจในท้องถิ่น

ผู้หญิงทางฝั่งตะวันออกนี้ มีทั้งที่เข้ามาทำงานถาวรในสถานบริการฝั่งไทย และข้ามไปกลับตามช่องผ่านแดนตามแต่ลูกค้าจะเรียกหา อีกส่วนหนึ่งจะถูกนายหน้าล่องลงมาสู่จังหวัดภาคตะวันออกอื่นๆ และภาคกลาง เจ้าของสถานบริการหญิงแถบภาคกลางคนหนึ่งกล่าวว่า เคยรับผู้หญิงเขมรที่ถูกนายหน้าชักจูงออกมาจากศูนย์อพยพเข้าทำงาน 2 คน แต่ปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่ามีอีก จากสภาพประเทศที่มีสงครามมาตลอด 20 ปีอย่างกัมพูชา ทำให้คาดการณ์ได้ว่า เมื่อใดที่มีกระบวนการชักนำและส่งขายผู้หญิงจากเขมรอย่างเป็นระบบ คงจะมีเด็กสาวจากเขมรก้าวสู่การค้าประเวณีอีกไม่น้อย

(5) ผู้หญิงไร้สัญชาติตามรอยตะเข็บชายแดนในเขตประเทศไทย

ในแง่ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ กลุ่มคนมาก่อนประเทศ และประเทศเองก็มาก่อนการทำแผนที่ที่ชัดเจนขอบเขตของรัฐ จึงเป็นปรากฏการณ์สามัญอย่างยิ่งที่ผู้คนที่มีถิ่นที่อยู่ตามรอยตะเข็บของประเทศต่างๆ มักข้ามไปมาหาสู่กัน รัฐไทยและประเทศไทยก็ได้เป็นข้อยกเว้น ก่อนที่เส้นพรมแดนจะลากแบ่งแยก ประชาชนตามแถบชายแดนไม่ว่าจะเป็นไทย-พม่า ไทย-ลาว ไทย-เขมร และไทย-มาเลเซีย ส่วนใหญ่จะมีเชื้อสายเผ่าพันธุ์เดียวกันและหรือเป็นเครือญาติกัน และมีการอพยพของประชาชนไปมาระหว่างประเทศเสมอ และแน่นอนว่ามีประชาชนต่างชาติในแถบชายแดนนี้ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตชายแดนไทย เริ่มจากการข้ามเขตมาอาศัยกับญาติพี่น้องหรือคนรู้จัก จนกระทั่งชักชวนขยายวงญาติมิตรไปเรื่อยๆ จนบางแห่งกลายเป็นชุมชนใหญ่

เมื่อเอากฎเกณฑ์เรื่องกฎหมายการเข้าเมืองเข้ามาจับ คนข้ามชาติกลุ่มนี้จำนวนมากจะกลายเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย บางกลุ่มได้รับการทำทะเบียนและบัตรเพื่อผ่อนผันให้อยู่ได้ชั่วคราว แต่บางกลุ่มก็ไม่มีหลักฐานคำอนุญาตใดๆเลยแม้จะมีถิ่นฐานอยู่ก่อนข้างถาวรก็ตามที่ ที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่จัน แม่สาย จังหวัดเชียงราย หรือ หลายอำเภอในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีครอบครัวชาวไทยใหญ่และไทยลื้อมากมายมารวมตัวอยู่เป็นหมู่บ้านถาวรจนเกิดลูกเกิดหลาน เด็กๆเติบโตขึ้น เรียนรู้ภาษาวัฒนธรรมไทย และหัดเขียนอ่านภาษาไทยจนเหมือนคนไทยทุกประการ แต่ยังคงไร้สัญชาติ ไม่มีทะเบียนบ้าน ไม่มีบัตรประชาชน และไม่มีสิทธิจะเดินทางหรือทำงานในเขตอื่นๆ ของประเทศไทย ในจังหวัดอื่นๆก็เช่นกัน แถบชายแดนจังหวัดตากและกาญจนบุรี ยากจะที่แยกระหว่างชาวกะเหรี่ยงฝั่งไทยและกลุ่มที่อพยพจากพม่ามาตั้งรกรากใหม่ได้ เด็กๆลูกหลานชาวมอญลี้

ภัยที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร ก็เรียนหนังสือและพูดภาษาไทยทุกคน คนไทยอำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว พูดภาษาเขมรมากกว่าภาษาไทย และยากที่จะแยกออกจากคนเขมรที่ลักลอบเข้ามาทำงาน เด็กๆในชายแดนจันทบุรี จำนวนมากก็มีเชื้อสายเขมรและไร้สัญชาติ รวมทั้งแถบชายแดนด้านติดลาวหลายจังหวัด เช่น เลย หนองคาย นครพนม เป็นต้น

ผู้หญิงในสถานบริการจำนวนหนึ่งมีถิ่นที่มาจากชายแดนไทยดังกล่าว สถานภาพทางกฎหมายของผู้หญิงเหล่านี้ยังคงนับว่าเธอเป็นคนต่างชาติ เพราะเธอไม่ได้มีสัญชาติไทย ไม่ได้รับสิทธิใดๆ เฉกเช่นคนไทย หญิงไร้สัญชาติจะต่างกับผู้หญิงข้ามชาติธรรมดา ตรงที่ดูเหมือนคนไทยมาก ไม่ว่าจะเป็นกิริยา สำเนียงภาษา การแต่งกาย และส่วนใหญ่อ่านเขียนหนังสือไทยได้ด้วย หญิงสาวที่เกิดหรือเติบโตขึ้นในฝั่งไทยจะมีความเป็น 'คนเมือง' มากกว่ากลุ่มที่ข้ามชาติมาจากส่วนลึกของประเทศเพื่อนบ้าน พวกเธอจะดูมีความมั่นใจมากกว่า คล่องแคล่วกว่า และบางคนก็กลายเป็นคนคอยดูแลหรือให้คำแนะนำแก่เพื่อนที่เพิ่งมาจากอีกฟากของพรมแดน เรื่องราวตัวอย่างต่อไปนี้ยังมีคล้ายคลึงกันอีกมากมาย

...ก็มาได้ 17 ปีแล้วนะเจ้า เป็นเอาใส่หลังเดินมา 7 วันก็ถึงฝาง ก็อยู่โดยพี่สาวที่อ้างขางนะเจ้า อู้ภาษาพม่าได้แล้วนะ เจ้าไปฟังเป็นไปก็อู้ภาษาเมืองจะอู้ บ่อยากบักพม่าดอกเจ้า กั้ว...มีบัตรมีหยั่ง อู้ภาษาก็บ้าง ทหารพม่ามันจะเหมือนทหารไทยกา... น้องมีญาติพี่น้องอยู่ตางโน้น ก็บู้จักหน้าตากันแล้ว ก็อู้สิกว่าบ้านอยู่เมืองไทยเป็นคนไทยนี้แหละเจ้า

(จัน อายุ 24 ปี ลูกครึ่งพม่าอินเดียน-ไทยใหญ่จากเมืองปัน รัฐฉาน ประเทศพม่า
หญิงบริการคาราโอเกะในชายแดนภาคเหนือ)

...พ่อแม่เขาย้ายมาตั้งแต่แก้วอายุได้ 3 ขวบ เขาก็ไม่ค่อยเล่าให้ฟังหรอกว่าที่นั่นมันเป็นยังไง บางทีนึกอยากกลับไปเที่ยวดูนะ แต่ก็ไม่เคยคิดว่าเป็นบ้านเกิดอะไรหรือหรอก แก้วว่าแก้วเหมือนเป็นคนไทยไปแล้ว อย่างไปเชียงตุงก็ต้องเสียค่าผ่านด่านเป็นหมื่นเพราะไม่มีบัตรพม่า แต่อยู่ที่นี่แก้วมีบ้าน แก้วได้เรียนหนังสือ แล้วตอนนี้ได้บัตรสีชมพูแล้ว ถ้ามีทางทำบัตรไทยได้ก็จะทำ... พวกที่มาใหม่เขาก็เห็นว่าเมืองไทยสนุก อยากมาเที่ยวดู...(หัวเราะ) แก้วก็เฉยๆ

(บัวแก้ว อายุ 20 ปี ชาวไทยใหญ่จากเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า
มีบ้านและครอบครัวอยู่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ได้เรียนหนังสือไทยถึงชั้นป.6
หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

ตากับยายฟ้าอยู่ที่นี้มานานมากๆแล้ว ตอนนั้นนี่มีเรื่องรุ่นๆที่เชียงตุง แม้มักอุ้มท้องพาฟ้าหนีพม่า พ่อฟ้าเป็นทหารพม่า แล้วตากับยายเกลียดพม่ามากๆ บางทีฟ้าคิดว่าถ้าฟ้าได้อยู่กับพ่อเขาก็คงจะรักฟ้า ญาติทางนั้นเคยมาที่แม่สายแล้วเอารูปฟ้าไปให้พ่อดูเหมือนกัน แต่ถ้าให้ไปอยู่พม่าจริงฟ้าก็ไม่เอา บ้านฟ้าอยู่ที่นี้ ฟ้าพูดไทย เรียนหนังสือไทย แล้วพม่าก็ไม่ใช่ประชาธิปไตยเหมือนเมืองไทยด้วย

(ฟ้า อายุ 18 ปี ลูกครึ่งพม่า-ไทยใหญ่เกิดอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย)

เรียนเกือบจบม.3 ของการศึกษานอกโรงเรียนแต่ออกกลางคันเพราะรู้ว่าไม่ได้วุฒิ
หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พื้นที่ทางแถบชายแดนภาคเหนือได้กลายเป็นเป้าหมายใหม่ของนายหน้าที่จะชักนำหรือหลอกล่อเด็กผู้หญิงชนกลุ่มน้อยมาค้าบริการ (กฤตยา อาชวนิจกุล 2537) สถานการณ์ที่เปลี่ยนไปนี้ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนต้องปรับตัวในการทำงานไปด้วย ดังคำบอกเล่าจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิแห่งหนึ่ง ที่เคยมีพื้นที่การทำงานในภาคเหนือและอีสานเพื่อต่อต้านขบวนการล่อหลอกล่อเด็กผู้หญิงมาค้าประเวณีว่า ‘เดี๋ยวนี้เด็กไทยถูกหลอกล่อมีน้อยลงมากแล้ว ตอนนี้ทางมูลนิธิกำลังจะปรับ พื้นที่การทำงานไปที่หมู่บ้านชนกลุ่มน้อยตามชายแดน เราคงต้องเริ่มต้นการรณรงค์นับหนึ่งกันใหม่เหมือนกับที่เคยทำในหมู่บ้านไทยเมื่อ 10 ปีที่แล้ว ในพื้นที่แถบนี้ชาวบ้านยังไร้เดียงสาอยู่มาก ถูกหลอกล่อจากพวกนายหน้าได้ง่ายๆ’

(6) ผู้หญิงจากประเทศอื่นๆที่ไม่มีพรมแดนติดประเทศไทย

มีข่าวคราวเสมอมาเกี่ยวกับผู้หญิงจากต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาโดยใช้วีซ่านักท่องเที่ยวเพื่อขายบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงตะวันตกผิวขาวเป็นที่นิยมของชายไทยกระเป๋านามาก พวกเธอส่วนใหญ่เดินทางกันมาจากประเทศทางยุโรปตะวันออกที่เศรษฐกิจตกต่ำ อดีตสหภาพโซเวียต และประเทศแถบลาตินอเมริกา โดยจะเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่เศรษฐกิจดี หรือเมืองท่องเที่ยวทั้งหลาย ผู้หญิงกลุ่มนี้มักไม่รวมตัวกันอยู่ตามสถานบริการ มีส่วนน้อยที่อยู่ในคอกเทลเลาจน์ระดับสูง โดยมากมักจะทำงานอิสระโดยมีคนคุมแก๊งค์อีกชั้นหนึ่งและออกหาแขกตามสถานเริงรมย์ต่างๆ หรือมีการติดต่อกับเอเจนต์ ซึ่งจะมีรูปถ่ายพวกเธอไว้เป็นอัลบั้มให้แขกเลือก มีตัวอย่างของรายงานเรื่องนี้ในนิตยสารภาษาอังกฤษในประเทศไทยชื่อ ‘คาราวาน’ (Caravan The Magazine) ที่ตีพิมพ์เรื่องราวของสาวบริการจากรัสเซียในประเทศไทย โดยการติดต่อซื้อบริการทางโทรศัพท์ที่ทำได้จากโฆษณาในสมุดโทรศัพท์หน้าเหลืองในราคา 5,000 บาท ในบทความนี้ยังกล่าวถึงความเป็นไปได้ที่จะซื้อบริการจากสาวยุโรปชาติอื่นๆ ได้แก่ ฝรั่งเศส อิตาลี และสเปน ที่มีลูกค้าหลักคือคนไทยและคนเอเชียในประเทศไทย เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน (Williams 1994:30-31)

หญิงสาวจากประเทศทางตะวันตกบางคนเข้ามาตามคำชักชวนของเพื่อนหรือคนรู้จัก เมื่อรับทราบข้อมูลข่าวสาร และที่อยู่ของคนกลางที่จะติดต่อได้แล้วก็ตัดสินใจชักชวนกันมาทำงาน นอกจากนี้ยังมีบางกลุ่มที่เข้ามาโดยการชักนำของนายหน้าในประเทศต้นทาง หญิงสาวบางคนไม่ได้ตั้งใจว่าจะประกอบเป็นอาชีพอย่างเป็นล่ำเป็นสันแต่เริ่มแรก หากเมื่อเห็นว่าหญิงผิวขาวเป็นที่ต้องการของลูกค้าชาวไทย ทั้งค่าครองชีพและข้าวของในประเทศนี้ก็ถูกกว่าถิ่นที่จากมา ผู้หญิงหลายๆคนจึงต่อวีซ่าแล้วซ้ำอีก เพื่อที่จะใช้ชีวิตสะดวกสบายกว่าเมื่ออยู่บ้านเกิด หรือเพื่อสะสมเงินทองให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย ซึ่งอาจจะคือทุนท่องเที่ยว ทุนทำการค้าเล็กๆน้อยๆ หรือทุนการศึกษาสำหรับบางคน (Cabrera 1966:32) ในการเก็บข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้แม้มิได้พบหญิงสาวกลุ่มนี้โดยตรง แต่จากการสอบถามจากกลุ่มข้างเคียงได้ข้อมูลยืนยันดังนี้

ผู้หญิงฝรั่งเธอ.. ก็เคยหักทลายคุยกัน เขาจับแขนเราก็จับแขน ที่เห็นก็มีเยอรมัน โปแลนด์ ยังการ์ ลิงคโปร์ ฟิลิปปีนส์ เขาพูดไทยกันไม่ได้หรอก มาที่ก็ไม่นานมาก เต็มที่สองอาทิตย์ก็หายหน้าไปสอง อาทิตย์เดือนหนึ่ง แล้วก็มาใหม่ มีราวๆ ๑๐ คนนะที่เห็นหน้าประจำ แต่ละปีก็ไม่ซ้ำหน้า ดูๆก็เหมือน นักท่องเที่ยวนี้แหละ แต่พวกเราดูกันออก รู้กัน

(‘บอย’ ชายไทยแปลงเพศวัย 32 ปี จากจังหวัดภาคอีสาน ชายขายบริการอิสระในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้)

2.4 การคาดประมาณจำนวนหญิงบริการข้ามชาติในประเทศไทย

การคาดประมาณนี้ใช้ฐานตัวเลขการสำรวจสถานบริการทางเพศและผู้ให้บริการทางเพศ ปี 2539 ที่ดำเนินงานโดยกระทรวงสาธารณสุข วิธีการคาดประมาณทำอย่างตรงไปตรงมาคือ ทำการคาดประมาณว่าในแต่ละจังหวัด จะมีสัดส่วนของหญิงบริการข้ามชาติเท่าไร จากจำนวนหญิงบริการรวมในจังหวัดนั้นๆ การกำหนดอัตราร้อยละนี้ใช้ดุลยพินิจของผู้เขียนทั้งสองที่ได้ลงคลุกคลีทำงานในประเด็นนี้อย่างต่อเนื่องมามากกว่าหนึ่งปี ดังนั้นในการทำความเข้าใจต่อวิธีการคาดประมาณครั้งนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องอธิบายถึงวิธีการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุขก่อนว่า มีการตกจดยากน้อยเพียงไร เพื่อคาดประมาณอัตราการตกจดยมาคำนวณจำนวนหญิงบริการให้ใกล้เคียงความจริงมากขึ้น

การสำรวจครั้งนี้เป็นปีแรกที่มีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วมด้วย ในรูป ‘คณะกรรมการพัฒนาระบบการสำรวจสถานบริการทางเพศ’ โดยมีกานินยามคำจำกัดความต่างๆที่รัดกุมขึ้น และไม่มีการแบ่งสถานบริการทางเพศเป็นแบบตรงและแบบเบ็ดเตล็ดอย่างแต่ก่อน ในจำนวนสถานบริการทางเพศ 25 ประเภทนั้นหมายถึง เป็นสถานที่ที่มีลักษณะการให้บริการโดยเปิดเผยแก่สาธารณะ การนับจดยนั้นจะนับผู้ให้บริการทั้งหมดในสถานบริการ โดยแบ่งเป็นหญิงและชาย ในช่วงเวลาการสำรวจระหว่างวันที่ 1-31 มกราคม 2539 พบว่ามีสถานบริการทางเพศรวม 7,318 แห่ง มีผู้ให้บริการทางเพศ 66,190 คน เป็นหญิงบริการ 64,245 คน และชายบริการ 1,945 คน

วิธีการสำรวจใช้แผนที่ประกอบ (geographical mapping) และนับสถานบริการและผู้ให้บริการทุกรายแบบเดียวกับการสำรวจสำมะโนประชากร หน่วยงานดำเนินงานหลักในต่างจังหวัดคือเจ้าหน้าที่จากหน่วยกามโรค และโรคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานครจะเป็นการสำรวจร่วมกันระหว่างศูนย์บริการสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร กับเจ้าหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข ทำให้ผลการสำรวจครั้งนี้มีการตกจดยจำนวนสถานบริการน้อยลงคือ ปี 2538 นับจดยจำนวนสถานบริการได้ 6,563 แห่ง แต่นับจดยจำนวนหญิงบริการได้ 79,280 คน ซึ่งมากกว่าปี 2539 อยู่ประมาณ 4,000 คน

ถึงกระนั้นก็ตามเมื่อเปรียบเทียบจำนวนสถานบริการและจำนวนผู้ให้บริการในพื้นที่ที่ผู้เขียนทั้งสองได้ลงทำงานอย่างต่อเนื่องพบว่ายังมีการตกจดยค่อนข้างมาก ยกตัวอย่างเช่น จำนวนช่องที่รายงานโดย GAATW, IOM, CWDA 1997 ที่อ้างถึงข้างต้น ได้ระบุ **จำนวนช่องเฉพาะในอำเภอเดียวของตราด** ว่ามีมากกว่า 40 แห่ง และมีหญิงบริการในอำเภอนั้นมากกว่า 200 คน แต่ในรายงานสำรวจของกระทรวงสาธารณสุขพบ **จำนวนช่องทั้งจังหวัด** มีเพียง 20 แห่ง และมีหญิงบริการอยู่ 147 คน ต่อประเด็นการตกจดยนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจได้ เพราะเป็นธรรมชาติของ

การสำรวจสำมะโนขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถนับได้ครบถ้วน จึงต้องมีการประเมินอัตราการตกจอดไว้เสมอ จนวิธีการประเมินอัตราการตกจอดกลายเป็นศาสตร์ย่อยๆ แขนงหนึ่งในสาขาวิชาประชากรศาสตร์

ในรายงานการสำรวจเองได้กล่าวถึงความยากลำบากของการสำรวจหลายประการ ได้แก่ สถานบริการทางเพศแบบแอบแฝงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นมาก ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวของเจ้าหน้าที่ในการค้นหา แต่การใช้วิธีการสำรวจเชิงแผนที่เข้าช่วยก็ทำให้การค้นหาทำได้ดีขึ้น แต่สถานบริการแบบแอบแฝงที่เข้านับจดได้ เจ้าของ หรือผู้จัดการ หรือผู้ดูแลมักปฏิเสธว่า พนักงานไม่ได้ให้บริการทางเพศ และถ้ามีการให้บริการจริงก็เป็นเรื่องส่วนตัวของพนักงานแต่ละคน ไม่เกี่ยวกับสถานบริการ แต่อย่างใด กลุ่มหญิงบริการประเภททางโทรศัพท์ที่ไม่มีที่ทำงานก็ยิ่งตรวจนับได้ยากมากขึ้นไปอีก (ดูรายละเอียดในบทที่ 7) เพราะเหตุนี้เองการนับจดจำนวนหญิงบริการจึงลดลงจากปี 2538 นอกจากนี้แล้ว นโยบายการปราบปรามโสเภณีเด็กก็เป็นผลให้เจ้าหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุขในหลายพื้นที่ไม่สามารถรายงานผลตามข้อเท็จจริง เพราะจะขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกันด้านอื่นๆ ในพื้นที่นั้นๆ

ข้อตกลงเบื้องต้นของการคาดประมาณครั้งนี้คือ เป็นการคาดประมาณจำนวนหญิงบริการต่างชาติที่ทำงานค้าบริการทางเพศในประเทศไทย มิใช่การคาดประมาณจำนวนผู้หญิงที่ถูกหลอกลวงนำมาค้าบริการ เพราะกระบวนการชักนำสู่อาชีพค้าบริการนั้นมีทั้งล่อลวงบังคับตรงไปตรงมา จนถึงเต็มใจทำเอง โดยสถานการณ์ทั้งหลอกลวงและเต็มใจอาจเกิดขึ้นกับผู้หญิงคนเดียวกันแต่ในช่วงต่างเวลา (รายละเอียดเรื่องนี้อยู่ในบทที่ 5) ผู้เขียนได้ประเมินว่ามีการตกจอดจำนวนหญิงบริการอยู่ระหว่าง 10%-40% แปรผันไปตามพื้นที่ จังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่ผู้เขียนลงทำงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันพบว่าการตกจอดค่อนข้างสูงถึง 40% อย่างไรก็ตามผู้เขียนจะใช้อัตราการตกจอดโดยเฉลี่ยว่ามีประมาณ 20% ในทุกจังหวัด เพื่อกำหนดจำนวนหญิงบริการใหม่ในแต่ละจังหวัด โดยจำนวนรวมหญิงบริการทั้งประเทศหลังการปรับตามอัตราการตกจอด 20% แล้วคือ 77,094 คน หลังจากนั้นจึงทำการคาดประมาณจำนวนหญิงบริการต่างชาติเป็นรายจังหวัด จากประสบการณ์ภาคสนามผู้เขียนพบว่า จำนวนหญิงบริการข้ามชาติแปรผันสูงมากในแต่ละจังหวัดคือ ตั้งแต่ไม่มีเลย 0% จนถึงประมาณ 40% ของจำนวนรวมหญิงบริการ ในพื้นที่แบ่งจังหวัดที่คาดว่ามิใช่หญิงบริการต่างชาติออกเป็น 5 ระดับคือ

- ไม่มีเลยหรือมีน้อยมากคิดเป็น 0% มีอยู่ 23 จังหวัด
- มีน้อยคิดเป็น 5% ของจำนวนรวมหญิงบริการ มีอยู่ 21 จังหวัด
- มีปานกลางคิดเป็น 10% ของจำนวนรวมหญิงบริการ มีอยู่ 20 จังหวัด
- มีค่อนข้างมากคิดเป็น 20% ของจำนวนรวมหญิงบริการ มีอยู่ 6 จังหวัด
- มีมากคิดเป็น 30% ของจำนวนรวมหญิงบริการ มีอยู่ 6 จังหวัด

ผลการคาดประมาณได้จำนวนหญิงบริการข้ามชาติรวม 12,607 คน หรือคิดเป็น 16% ของจำนวนหญิงบริการรวมทั้งประเทศ 77,094 คน ในที่นี้ประเมินว่า 90% คือแรงงานหญิงจากประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มใหญ่ที่สุดคือ หญิงชาวไทยใหญ่ที่มีถิ่นฐานทั้งจากทางตอนเหนือของประเทศพม่าและทางตอนใต้ของประเทศจีน (ดูราย

ละเอียดในตอนๆ 3.3 บทที่ 3 ต่อไป) **ที่เหลือเป็นหญิงข้ามชาติมาจากประเทศอื่นๆ คือ จากประเทศยุโรปตะวันออก ตะวันตก รัสเซีย ฟิลิปปินส์ ไต้หวัน และฮ่องกง เป็นต้น**

มีข้อควรคำนึงซึ่งพึงตระไว้ ณ ที่นี้ สำหรับการนำจำนวนหญิงบริการข้ามชาติที่คาดประมาณได้ไปอ้างอิงคือ **หนึ่ง** การคาดประมาณข้างต้นนี้เป็นการคาดประมาณจำนวนหญิงบริการข้ามชาติ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในปี 2539 มิใช่ปริมาณจำนวนสะสม **สอง** การคาดประมาณนี้ยังขาดความสมบูรณ์เนื่องจากยังไม่สามารถคำนวณเวลาอายุการทำงานเฉลี่ยของผู้หญิงข้ามชาติ เนื่องจากยังไม่มีฐานข้อมูลที่เป็นแบบแผนหนักแน่นพอ แม้ว่าจากข้อมูลที่มีอยู่ยืนยันสอดคล้องกันว่า หญิงบริการข้ามชาติส่วนใหญ่จะเดินทางกลับบ้านอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และถ้าจะกลับมาทำงานต่อก็จะไม่กลับทันทีมักจะไปอยู่ครั้งละเกินหนึ่งเดือนขึ้นไป แต่หลายคนจะกลับไปเลย ข้อมูลจากเจ้าของสถานบริการและคนเชียร์แขกยืนยันว่า สถานบริการไม่เคยขาดแคลนหญิงต่างชาติ เพราะถ้าขาดไป 2-3 คนวันนี้ ก็สามารถติดต่อสั่งให้นายหน้านำผู้หญิงใหม่มาส่งทดแทนให้ได้ในอีกไม่กี่วันต่อมา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า อัตราการหมุนเวียนหญิงบริการเข้าออกสถานบริการนั้นค่อนข้างสูง ผู้หญิงจากประเทศเพื่อนบ้านมักจะไปๆมาๆ หลายครั้ง และอาจเปลี่ยนที่ทำงานถ้าพบว่ามิที่ที่อาจให้รายได้สูงกว่า หลายคนมาทำงานครั้งเดียวซึ่งอาจนานเป็นปี หรือเพียง 2-3 เดือนแล้วกลับบ้านเลย ลักษณะหลังมักเป็นหญิงจากประเทศแถบยุโรปตะวันออกและรัสเซีย ที่มาเมืองไทยเพื่อเที่ยวและทำงานเก็บเงินชั่วคราว รายได้ถ้าตั้งใจเมืองไทยก็อาจต่อวีซ่าไปๆมาๆหลายเที่ยว ถ้าเรานำอัตราหมุนเวียนนี้มาคำนวณด้วย จำนวนหญิงบริการข้ามชาติที่มาทำงานในประเทศไทย จะสูงกว่าจำนวนที่ประเมินข้างต้นพอสมควรทีเดียว

ดังนั้นตัวเลขการคาดประมาณ 12,607 คนที่ได้นี้จึงเป็นตัวเลขขั้นต่ำ และถ้าคำนวณย้อนกลับว่ามีการนำเข้าผู้หญิงจากประเทศเพื่อนบ้านเริ่มเห็นชัดเจนตั้งแต่ปี 2534 (กฤตยา อาชวนิจกุล 2537, วรศักดิ์ มหัทธโนบล 2539) โดยใช้ฐานตัวเลขอยู่ที่ประมาณปีละหนึ่งหมื่นคน จนถึงขณะนี้จะมีผู้หญิงและเด็กจากประเทศเพื่อนบ้าน และชนกลุ่มน้อยตามรอยตะเข็บชายแดนไทย-พม่า ถูกนำมาเข้าสู่ธุรกิจบริการทางเพศในประเทศไทยรวมแล้วไม่ต่ำกว่า 60,000 คน

บทที่สาม

ว่าด้วยปัจจัยผลักดันในถิ่นต้นทาง

ตำรวจ ทหารพม่ามันไม่รักประชาชน

บังคับเอา ใช้งานเอาแต่ไม่มีค่าจ้าง อยากได้อะไรก็เรียกร้องเอา

ในบรรดาเหตุผลที่ทำให้มนุษย์ตัดสินใจย้ายถิ่น แรงจูงใจทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะความคาดหวังที่จะมีรายได้สูงขึ้น เป็นเหตุผลหลักที่สำคัญที่สุดของการย้ายถิ่นทุกรูปแบบและเกือบทุกเส้นทาง แรงงานที่โยกย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อมาทำงานทำ ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยหนุ่มสาว เป็นโสด มีการศึกษาน้อย มีทักษะในการทำงานไม่มากนัก กลัวเสี่ยงและกลัวเผชิญโชค แต่การย้ายถิ่นข้ามประเทศโดยการเข้าเมืองผิดกฎหมาย มีความเสี่ยงมากกว่าการย้ายถิ่นธรรมดาอย่างมากหลายเท่า ตามทฤษฎีการย้ายถิ่นประเภทแรงผลักดัน (push-pull theory) จึงว่าไว้ว่า ถ้าไม่เป็นเพราะสภาพบีบบังคับที่บ้านเก่าประเทศเกิด ก็ด้วยสภาพโอกาสที่เปิดกว้างเอื้ออำนวยในประเทศปลายทางที่เขายวนและเชิญชวนให้เข้ามา หรือทั้งสองอย่างประกอบกัน

เมื่อประชาคมโลกสร้างกฎเกณฑ์ให้แต่ละประเทศต้องดีขอบเขตของแต่ละรัฐชาติขึ้น ทำให้กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามบริเวณรอยต่อของประเทศถูกขีดให้ขึ้นสังกัดต่อประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือถูกกลืนเลยไม่ยอมรับให้ขึ้นอยู่กับรัฐใดรัฐหนึ่ง ความเป็นรัฐชาติจากการขีดเส้นตีตราขอบเขตขึ้นมาได้ข้ามความเป็นคน ทำให้คนบางกลุ่มบางเหล่ากลายเป็นมนุษย์ไร้ชาติหรือไร้สัญชาติ (stateless people) จนถึงทุกวันนี้ และภาวะของการเดินทางข้ามชาติจึงเป็นเรื่องปกติอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มคนที่มีถิ่นฐานบ้านเรือนตามรอยตะเข็บระหว่างรัฐชาติต่างๆ สภาพการไหลเคลื่อนของคนระหว่างสองรัฐชาติตามชายแดน บางครั้งจึงอาจไม่ใช่เป็นการย้ายถิ่นข้ามชาติ แต่เป็นการไปมาหาสู่และทำมาหากินกันปกติของคนชายแดน ภาพดังกล่าวที่ว่าเป็นจริงในเกือบทุกจังหวัดที่อยู่ตามรอยตะเข็บระหว่างรัฐไทยกับรัฐชาติอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นชายแดนไทย-พม่า ไทย-ลาว ไทย-กัมพูชา และไทย-มาเลเซีย ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 2

ถ้าพิจารณากันตรงไปตรงมาเฉพาะเส้นทางกล่าวได้ว่า กลุ่มคนที่ไหลเคลื่อนข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทย มิได้มาจากบริเวณรอยต่อระหว่างประเทศอีกต่อไป เกิดแรงผลักดันให้คนที่อยู่ทางไกลชายแดนต้องการเดินทางเข้ามาทำมาหากินในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล แรงผลักดันเห็นชัดเจนในประเทศพม่าที่ยังใช้อำนาจเผด็จการทหารปกครองและรังแกประชาชนของตน โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยรุนแรงมากขึ้นทุกที ส่วนแรงดึงดูดนั้นมาจากความต้องการแรงงานในจังหวัดชายแดนของไทยที่เพิ่มมากขึ้น จะด้วยเหตุผลที่ตลาดแรงงานขยายตัวเพราะมีการลงทุนมากขึ้น หรือเพราะคนไทยไม่ทำงานที่เรียกกันว่า เสี่ยง สกปรก และยากลำบาก หรือเพราะนายทุนต้องการแรงงานราคาถูกจากต่างชาติก็ตาม ประชาชนจากพม่าก็พากันหลั่งไหลมายังชายแดนไทยมากขึ้นเรื่อยๆ และเรื่อยๆ

ต่อสถานการณ์การหลอกลวง บังคับ หรือการล่อลวงอย่างแนบเนียน รวมถึงการชักนำให้ผู้หญิงข้ามชาติก้าวเข้าสู่อาชีพบริการทางเพศในประเทศไทย กล่าวได้ว่าที่สำเร็จลงได้เป็นเพราะปัจจัยหลักที่ผลักดันให้แรงงานหญิงเหล่านี้ต้องการจะออกมาทำงานนอกประเทศอยู่แล้ว ต่อประเด็นที่ว่า หญิงสาวหลายคนตั้งใจและเต็มใจเดินทางมาขายบริการ โดยไม่ได้ถูกบังคับจากนายหน้าหรือเจ้าของสถานบริการ แต่ข้อเท็จจริงหญิงกลุ่มนี้ก็คือเหยื่อของความกดดันอันเนื่องมาจากสถานการณ์ สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมประเพณีในถิ่นกำเนิดหรือในถิ่นที่อยู่เดิมนั่นเอง ในบทนี้จะอภิปรายถึงปัจจัยเชิงโครงสร้างในประเทศต้นทางโดยเน้นเฉพาะประเทศพม่า ที่ปัจจุบันเป็นประเทศที่มีแรงงานหญิงข้ามชาติถูกลักลอบนำเข้ามาค้าบริการในประเทศไทยมากที่สุด⁵

3.1 ปัจจัยเชิงโครงสร้าง สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและสถานการณ์ทางการเมือง

สงครามยืดเยื้อในประเทศกัมพูชาก่อให้เกิดภาวะความยากแค้น บ้านเมืองขาดการพัฒนาในทุกๆ ทาง ประชาชนต้องประสบปัญหามันแตกสาแหรกขาด สูญเสียสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้มีผู้หญิงหม้าย เด็กกำพร้า และคนพิการจำนวนมาก ประเทศเวียดนามเองก็ยังคงประสบปัญหาภาวะความยากจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท ในขณะที่เดียวกันระบบเศรษฐกิจการปกครองของลาวก็ผลักดันให้ผู้คนเกิดความปรารถนาดีนรมมาสู่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทย ที่มีภาพของเมืองสวรรค์เสริมด้วยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม นอกจากนี้แล้ว สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศในยุโรปตะวันออกและอดีตสหภาพโซเวียตก็ผลักดันให้ประชาชนพากันย้ายถิ่นออกหางานทำเพื่อสร้างโอกาสที่ดีกว่าให้แก่ชีวิตของตน หากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ยังเรียกได้ว่า มีระดับความรุนแรงของแรงผลักดันเทียบเคียงไม่ได้กับประเทศพม่า ซึ่งมีปัญหารุมเร้าภายในสลับซับซ้อน ด้วยผลจากการกระทำของรัฐบาลต่อพลเมืองของตนเอง

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า

การปกครองโดยระบบเผด็จการทหาร ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลเก่าของนายพลเนวิน (2505-2531) หรือกลุ่มเหล่าเก่าในชุดใหม่คือรัฐบาลสลอร์ค (SLORC - State Law and Order Restoration Council) ได้สร้างปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยมีความรุนแรงนับแต่การกดขี่ขูดรีด การบังคับเกณฑ์แรงงานและลูกหาบ การบังคับโยกย้ายประชาชนออกจากถิ่นฐาน ไปจนกระทั่งถึงการทำทารุณกรรม การละเมิดทางเพศ หรือการทรมานอย่างโหดร้าย ทั้งนี้ได้ส่งผลกระทบให้ประชาชนต้องพากันลี้ภัยไหลออกนอกประเทศ ทั้งในรูปแบบของแรงงานและผู้ลี้ภัย โดยผู้หญิงที่ก้าวสู่อาชีพขายบริการในประเทศไทยนั้น ล้วนแล้วแต่ถูกผลักดันด้วยปัจจัยดังกล่าวในรายละเอียดและความเข้มข้นที่ต่างกันออกไป

เป็นที่รู้กันว่า เศรษฐกิจของพม่านั้นตกต่ำมาตลอดระยะเวลาการปกครองโดยเผด็จการทหาร ประชาชนทั่วทั้งประเทศประสบกับปัญหาความเป็นอยู่แร้นแค้น ภาวะเงินเฟ้อ ข้าวยากหามาแพง การว่างงาน ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง การเปิดประเทศให้นานาชาติเข้าลงทุน นโยบายความสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ (Constructive

⁵ ผู้สนใจในรายละเอียดโปรดดู พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิจกุล การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า: จากผู้ลี้ภัยสู่แรงงานข้ามชาติ. 1 ใน 14 รายงานของชุดโครงการวิจัยนี้

Engagement) ของกลุ่มอาเซียนที่มีต่อประเทศพม่า และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปี 1996 (Visit Myanmar Year) ล้วนเป็นช่องทางที่เปิดให้เงินทองหลั่งไหลเข้าสู่กระเป๋าของชนชั้นปกครองหรือกองทัพเท่านั้น นอกจากปากท้องของประชาชนยังหิวเหมือนเดิมแล้ว ประชาชนส่วนหนึ่งยังต้องรับภาระเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างในการตระเตรียมประเทศให้หน้าตาสวยงามพอที่จะต้อนรับชาวต่างชาติได้อีกด้วย

แถบที่ราบตอนกลางประเทศพม่าจะเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ที่ประชาชนจะมีสถานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงอดอยากยากแค้นจากระบบการปกครองที่ทุจริตและการฉ้อราษฎร์บังหลวงในหมู่เจ้าหน้าที่ของรัฐ สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตตัวเมืองใหญ่ เช่น ย่างกุ้ง และมัณฑะเลย์ กับหมู่บ้านชนบทโดยเฉพาะในเขตแดนของชนกลุ่มน้อย มีความแตกต่างกันอย่างยิ่ง ประชาชนในท้องถิ่นห่างไกลจะขาดแคลนการบริการสาธารณสุข ปลอดภัย และการศึกษา และแม้ว่าได้รับการศึกษาเต็มภาคบั้งดับถึง 8 ปีตามระบบของประเทศพม่า ก็ไม่ได้หมายความว่าจะมีโอกาสในหน้าที่การงานดีไปกว่าคนอื่น ๆ ผู้หญิงในกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากระบบเศรษฐกิจที่ล้มเหลว เนื่องจากส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาสูงด้วยถูกคาดหวังให้เป็นเพียงเมียและแม่ที่บ้าน เมื่อภาวะปากท้องกดดันมากจนกระทั่งก็ต้องออกมาทำงานและดูแลคนในบ้านพร้อมกันไป โอกาสในการหารายได้ที่ดีก็แทบจะเรียกได้ว่าเป็นศูนย์ การหางานรับจ้างไร้ฝีมือในประเทศไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากโครงการของรัฐมักใช้วิธีการเกณฑ์แรงงานทาส นอกจากนี้ เมื่อผู้ชายต้องถูกเกณฑ์แรงงานหรือถูกหาบ ก็จะไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ภาระหนักจึงต้องตกเป็นของผู้หญิง ชีวิตของแรงงานหญิงสองคนต่อไปนี้ เป็นเพียงตัวอย่างของปัญหาเศรษฐกิจที่ประชาชนพม่าต้องเผชิญ

...เมืองพม่ามันไม่เหมือนเมืองไทยนะ ที่นั่นงานอะไรก็ไม่มีทำ เมื่อก่อนพ่อน้องยังอยู่ที่พม่ามีกิน เขาเป็นทหารเงินเดือนไม่มาก แต่ก็ต้องจ่ายค่านู่นค่านี้ (ภาษีและค่าธรรมเนียมของรัฐ) เหลือถึงบ้านไม่เท่าไร ตอนหลังพ่อถูกยิงตายไป บ้านก็เป็นของพี่น้องพ่อ แม่ น้องไม่มีเงินก็มาทำงานทำที่ท่าขี้เหล็ก น้องก็ตามมาอยู่ด้วยแม่ ก็ไม่มีงาน ซักผ้าหุงข้าวไปเรื่อย ไม่มีเงินใช้...ที่ไหนๆ ก็ไม่เหมือนพม่าหรอก ที่นู่นเขานึกจะเก็บเงินยกเลิกเงินจัตก็ทำนะ (หัวเราะ) พมานี่อะไรๆ ก็ไม่มี เอาอะไรต้องเข้าไปในเมือง นี่น้องก็มาทำงานอย่างงี้ เพื่อนบอกว่าได้เงินดีเก็บไปปลูกบ้านได้ เขาก็มาทำอย่างงี้กันหมด น้องก็มา ตอนแรกคิดว่าจะไปซื้อบ้านที่บาส์เซง (ชื่อเมืองแห่งหนึ่ง) แต่คงซื้อไม่ได้ ก็จะไปปลูกบ้านที่ท่าขี้เหล็ก

(มา อายุ จี อายุ 23 ปี ลูกครึ่งพม่า-ไทยใหญ่ จากเมืองบาส์เซง (ปาเตง) ภาคอิระวดี ประเทศพม่า

ย้ายมาอยู่ท่าขี้เหล็กได้ 6 ปีแล้ว ปัจจุบันทำงานในร้านอาหารกึ่งซ่องในภาคกลาง)

...คนเมืองยองมาอยู่แม่สายเยอะมากค่ะ ที่เมืองยองอะไรที่ต้องการมันหายาก เดินทางก็ยากอะไรก็ไม่มี อยู่ที่นี่มันไม่มีงานทำ ทำนาเสร็จแล้วก็หมด เมื่อหนูเล็กๆก็อยู่ได้ ตอนหลังมันไม่มีเงินต้องซื้อต้องกินค่ะ จะไปรับจ้างก่อสร้าง ชายของอย่างเมืองไทยนี่ไม่มีหรอก.... ตำรวจ ทหารพม่ามันไม่รักประชาชน บังคับเอาใช้งานเอาแต่ไม่มีค่าจ้าง อยากได้อะไรก็เรียกร้องเอาเป็นข้าวเป็นเงิน หรือเป็นไก่เป็นหมู เจ้าหน้าที่เขาจะบอกที่ผู้ใหญ่บ้าน ให้ออกเงินคนละเท่านั้นเท่านี้ บางทีก็มาขอข้าวถังหนึ่งครึ่งถังก็ต้องให้เขา ไม่มีก็ต้องไปหา ทหารจะปลูกข้าวเกี่ยวข้าวก็มาเอาคนไทไปทำ ไม่มีเงินให้ผู้หญิงก็ไม่

ปลอดภัยค่ะ ต่อให้เต็มใจอยู่กับเขา พ่อแม่ก็รับไม่ได้แล้วเดี๋ยวเขาก็ทิ้ง ใครๆก็ไม่อยากอยู่บ้าน ถ้ามีเงินเขาก็จะมาหาซื้อของที่แม่สายกันหมด

(คำเอ๋ย อายุ 19 ปี ไทยลี้จากเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศพม่า หญิงบริการร้านอาหารกึ่งช้อปปิ้งในภาคกลาง)

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อชนกลุ่มน้อยในพม่าได้รับการรายงานแพร่หลายออกสู่นานาชาติทั่วโลก นำมาซึ่งการตักเตือน ต่อต้าน หรือคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจโดยกลุ่มประเทศตะวันตก ปัญหาชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่านั้นดำเนินยืดเยื้อมานานนับแต่ได้รับเอกราชจากอังกฤษจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งแม้จะมีการตกลงระงับการยิงสู้รบระหว่างรัฐบาลกับกองกำลังหลายกลุ่ม ประชาชนก็ยังคงต้องเผชิญกับความทุกข์ยากภายใต้การกดขี่ของรัฐบาลทหารอยู่เนือง ในท่ามกลางสถานการณ์แห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงต่อทั้งประชาชนเชื้อสายพม่าและชนกลุ่มน้อย ในบางพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยที่มีหรือเคยมีกองกำลังต่อต้านรัฐบาลที่แข็งแกร่งจะถูกปฏิบัติอย่างรุนแรงเป็นพิเศษ โดยระดับความรุนแรงมากน้อยจะขึ้นกับกองกำลังทหารของรัฐในพื้นที่นั้นด้วย หากประชาชนอยู่ในเมืองหรือใกล้เขตเมืองที่รัฐบาลควบคุมได้โดยสมบูรณ์แล้วก็จะถูกกวาดต้อนน้อยกว่าและปลอดภัยกว่า จากการสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้เขียนได้รับคำบอกเล่าถึงความโหดร้ายของชีวิตในประเทศพม่าอย่างหลากหลายมากมาย ดังเรื่องต่อไปนี้เป็นตัวอย่าง

จินติน หญิงบริการชาวมอญทางภาคตะวันตกกล่าวว่า ผู้หญิงบางคนเคยถูกทหารพม่าข่มขืนหรือต้องเป็นเมียชั่วคราวของพวกเขา หลายคนต้องสูญเสียคนในครอบครัวไปกับสงครามภายในประเทศ และสามีของเธอก็เป็นทหารมอญที่ถูกยิงตาย

นีลา ผู้หญิงมุสลิมอายุ 19 ปีจากรัฐกะเหรี่ยง ถูกพ่อแม่ส่งตัวให้มาทำงานทำที่เมืองไทย เพราะรู้ว่าหากองทหารของสามีเก่าของเธอจะมา นีลาต้องได้ 3 เดือนเมื่อเขาทอดทิ้งไป และก็ได้ให้มอดำแยบปีบออกจนนอนป่วยอยู่ 1 เดือนเต็ม เธอบอกว่าเธอเสียใจมากเพราะอย่างไรเขาก็เคยอยู่กับเธอ แต่เมื่อเขาต้องการก็เอาเธอไปอยู่ด้วย และเมื่อเขาจะไปก็จากไปเสียเฉยๆ ตัวนีลาเองอยากจะพบสามีของตนอีก แต่พ่อแม่ของเธอกลัวว่าจะเป็นอันตราย

มา อายุ จี ผู้หญิงลูกครึ่งพม่า-ไทยใหญ่มาทำงานขายบริการจนสามารถซื้อที่ดินและปลูกบ้านให้ครอบครัวของตนที่ท่าซี้เหล็กได้ แต่ก่อนที่เธอจะได้เลิกอาชีพและกลับไปอยู่บ้านหลังนั้นเพียง 1 เดือน ก็ได้รับทราบจากแม่ว่าทางการพม่าได้ยึดที่ดินดังกล่าวไปเพื่อสร้างสถานที่ราชการแล้ว ครอบครัวของ มา อายุ จี ต้องย้ายไปอยู่ห้องเช่าเดือนละ 1,000 บาทโดยรื้อถอนไม้ทั้งหมดไปด้วยเหลือแต่พื้นปูน มา อายุ จี ได้รับคำขอร้องจากแม่ให้ทำงานหาเงินเพื่อซื้อที่ดินใหม่อีกครั้ง เธอร้องไห้อย่างหมดอาลัยตายอยากว่า ชีวิตนี้อาจต้องทำงานขายตัวไปจนตาย

รัฐฉานซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่และไทยลื้อประสบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงเสมอมา เนื่องจากสโลว์มอว์มองว่าชาวไทยใหญ่เป็นกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลที่มีจำนวนประชากรมากและมีกอง

กำลังที่เข้มแข็ง หลังจากขุนล่าได้ยอมมอบตัวต่อรัฐบาลเมื่อต้นปี 2539 และมีกองกำลังไทยใหญ่แยกตัวไปเพื่อตั้งมั่นต่อสู้ใหม่ พลเมืองในเขตรัฐฉานตอนใต้ซึ่งถูกรังแกและกวาดต้อนให้ต้องอพยพออกจากบ้านของตัวเอง ต่างพากันหลั่งไหลลี้ภัยเข้าสู่ในประเทศไทย ในจำนวนแรงงานหญิงข้ามชาติที่ถูกนำเข้ามาค้าประเวณีในประเทศไทย นับว่ามีกลุ่มไทยใหญ่และไทยลื้อจากดินแดนนี้มากที่สุด ผู้หญิงข้ามชาติจากรัฐฉานได้ถ่ายทอดความรู้สึกและเรื่องราวคล้ายคลึงกัน ดังนี้

...ผู้หญิงอยู่ที่นั่นก็ถูกข่มเหงได้ แล้วมาทำงานอย่างนี้จะเป็นอะไรไป.. อยู่ที่พม่าบางทีเขาก็จุดไปเหมือนกัน สู้หนูมาอย่างนี้ยังได้เลี้ยงพ่อแม่ เขานึกจะเอาอะไรก็เอา ขอเงินทองชาวบ้านไม่มีก็เอาลูกขายไปเป็นทหาร เป็นทหารนะเธอ... เงินเดือนก็ไม่พอจะเลี้ยงตัวเองละมัง อย่ว่าแต่จะส่งมาบ้านเลย พ่อกับแม่หนูทำนาลำบากมาก ทำแล้วเขาก็เอาข้าวไป ลูกขายช่วยทางบ้านไม่ได้ ลูกสาวก็ต้องช่วย.. หนูส่งเงินทุกบาททุกสตางค์ไปให้น้องชายได้เรียนหนังสือ เขาจะไม่เอาคนที่เรียนหนังสือไปเป็นทหาร หนูกลัวว่าเขาจะเอาน้องไปอยู่ชายแดนแล้วก็ถูกยิงตายเหมือนคนอื่นๆ หนูอยากให้พ่อแม่มาอยู่ที่นี่ อยู่ที่นี่มีแต่จะถูกรังแก

(คำอ้อน อายุ 20 ปี ชาวไทยลื้อจากเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศพม่า หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

...ตอนพะยอมเด็กๆ ยังไม่ลำบากเท่านี้ จน 20 ปีมาแล้ว เขาก็เข้มงวดกะเรามาก พ่อแม่บอกว่าคนไทยใหญ่ลำบากเพราะเป็นกรรมเก่า เจ้าเหนือหัวไปขายเมืองให้พม่าเพราะกลัวคนจีน คนฝรั่ง เมื่อก่อนพะยอมขายของล่องไปถึงไหนๆ ก็ไปคุยรู้ว่าพี่น้องลำบากเป็นทุกข์ เขาเอาคนไทยใหญ่ไปทำงานไปทุบตี เอาเด็กไปเป็นทหาร เขาพึ่งวังเจ้าฟ้าไปเป็นโรงแรม แล้วก็จุดผู้หญิงไป แต่คนไทยใหญ่เขาไม่ได้เรียนหนังสือ ก็ไม่รู้จักรัฐบาลเป็นยังไงมาจากไหน ก็ไม่รู้ทั่วทุกขั้วมาจากไหน แต่พะยอมรู้เพราะพะยอมไปมาหลายที่แล้ว...ทหารพม่าไม่ได้เงินพอใช้เหมือนทหารไทยหรอกนะ.. เขาจะมาเอาข้าวเรา บางทีก็แบ่งหนึ่งในสาม แต่แถวบ้านพะยอมแบ่งครึ่ง อย่างได้ 200 ดังก็แบ่ง 100 แล้วเสียภาษีอีกเหลือถึงเราก็ 75 ถึง เขามาขอหมูไก่ก็ต้องปันให้ ไม่ให้ก็โดนกลั่นแกล้ง เขาก็ไม่คุ้มครอง พวกเจ้าหน้าที่อย่างตำรวจ อำเภอก็ยังไม่ก่อสร้าง ทำถนน งานเลี้ยง ก็ให้ชาวบ้านไปทำ ไม่มีให้เงินหรอก ข้าวก็ไม่เลี้ยง แถมยังทุบตีเอาตามใจ คนไทยใหญ่มีไร่นาก็ต้องไปทำงานให้เขา ก็ไม่มีเวลาทำไร่ อย่างเมืองไทยนี้หลวงมีคนทำงาน ที่นั่นนายทหารมันไม่มีคน คนที่อำเภอมันจ้างไทยใหญ่ไว้ แต่คนนี่เขารับเงินพม่ามันก็มาชมชื่นใจเรา... ที่บ้านพะยอมก็มีโรงเรียนพม่าถึง 6 ปี แต่พะยอมให้ลูกเรียนหนังสือไทยใหญ่เอง ถึงรู้ว่าเรียนหนังสือพม่าจะไม่ถูกข่มเหงมากก็ไม่อยากให้เรียน เรียนไปก็ใช้ทำงานได้เงินเหมือนคนไทยที่ไหน...อยู่ที่นั่นไม่มีงานหรอก .... ตอน 7-8 ปีก่อน พวกเด็กที่เขาเรียนหนังสือมีความรู้ เขาอยากให้พม่าเจริญเหมือนเมืองไทย อยากให้คนดีปกครองก็เลยถูกทหารฆ่าเอา ที่บ้านพะยอมไม่มีอะไร แต่ที่อื่นเขาฆ่ากันแยอะแยอะ อองซานซูจีเขามาสมัครเลือกตั้ง พี่น้องไทยใหญ่ก็รักว่าเขาเข้าใจคนไทยใหญ่ พ่อเขาก็ดี กับเรา แต่พอเลือกเขามา พวกที่แพ้ก็ไม่ยอม ทหารพม่าเล็กๆ กับ

คนพม่าไม่ชอบพวกพม่าขายใหญ่ก็เยอะ ชอบonganชานซุจีเหมือนกันก็ทำอะไรไม่ได้ พะยอมดูข่าวว่า เขาปล่อยตัวแล้วยังทำอะไรไม่ได้.. อยู่เมืองไทยนี้พะยอมรู้ข่าวพม่า แต่อยู่ที่พม่าจะไม่รู้เลย ...บ้านเมืองของพะยอมเป็นทุกข์ ไม่รู้จะหาทางออกยังไง ไม่มีใครรู้หรือกว่าเราทุกข์ใจแค่ไหน... ใครละ.. จะออกจากบ้านจากเมือง จากคนที่รัก มาลำบากอยู่เมืองไทย ใครจะอยากมาเสี่ยงในที่ที่เราไม่รู้จิบางที่อาจจะถูกตำรวจจับเมื่อไรไม่รู้ บางทีจะตายที่นั่นพ่อแม่พี่น้องก็ไม่ได้เห็นหน้า ไม่สนุกหรอกนะที่มาขายตัวแบบนี้ คิดดูเถอะอยู่ที่บ้านก็ไม่เคยมีอาชีพขายตัวกัน ผู้หญิงผู้ชายอยู่ด้วยกันไม่มีเมียไม่มีคู่ ไม่มีคู่ ก็อยู่กันมาพ่อแม่ลูก

(พะยอม อายุ 34 ปี ชาวไทยใหญ่จากนอกเขตเชียงใหม่ รัฐฉาน ประเทศพม่า หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

ไม่มีผู้ใดจะสามารถหยุดยั้งกระแสการไหลบ่าของประชาชน โดยเฉพาะผู้หญิงจากประเทศพม่าได้ แม้ว่าประเทศไทยจะสามารถสร้างกำแพงกันพรมแดนอันยาวเหยียดไว้แน่นหนา แรงผลักดันที่รุนแรงย่อมดันให้ผู้หญิงหรือพลเมืองพม่าไหลเทออกตามแนวชายแดนด้านอื่นสู่ประเทศเพื่อนบ้านอื่น หรือมิฉะนั้นก็อาศัยขบวนการข้ามนุษย์ช่วยชักนำให้เล็ดลอดข้ามกำแพงไม่ว่าจะโดยการพายเรือหรือดำดินมาได้โดยนัยเอง ตราบใดที่ปัญหาของประเทศพม่ายังไม่ได้รับการแก้ไข ประชาชนต้องถูกรังแกและละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์อยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ผู้หญิงจากประเทศพม่าก็จะถูกชักนำข้ามชาติสู่อาชีพขายบริการในถิ่นปลายทางถิ่นใดถิ่นหนึ่งอย่างไม่รู้จบสิ้น

3.2 ปัจจัยเชิงวัฒนธรรม

ในสังคมของคนไทยใหญ่และไทยลื้อ จะมีแนวคิดหลายประการคล้ายคลึงกับชาวไทยภาคเหนือ ซึ่งมีผู้หญิงจำนวนมากออกประกอบอาชีพขายบริการทางเพศเช่นกัน ผู้หญิงในสังคมนี้ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นหน้าที่ของเธอเพียงลำพังที่จะต้องดูแลและรับภาระในการหาเลี้ยงครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นด้วยวิถีทางใดก็ตาม ทั้งนี้ถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูอันเป็นความภาคภูมิใจอันสูงสุด ในครอบครัวหนึ่งๆ ฝ่ายพ่ออาจออกไปทำงาน ผู้เป็นแม่จะอยู่ดูแลบ้าน ลูกชายก็มีหน้าที่เลี้ยงและก่อสร้างสร้างครอบครัวตนเอง ลูกสาวที่แต่งงานแล้วจะต้องเป็นแม่บ้านให้กับครอบครัวใหม่ของเธอ มีแต่เพียงลูกสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานเท่านั้นที่จะต้องรับหน้าที่เลี้ยงดูส่งเสียพ่อแม่เป็นการทดแทนบุญคุณ และการตอบแทนนี้จะจบลงได้ก็เมื่อเธอแต่งงานไปแล้วเท่านั้น แต่บางครั้งการแต่งงานก็ยังเป็นปัญหา เพราะหากฝ่ายพ่อแม่ไม่เหลือใครที่คอยส่งเสียเงินทองให้ ผู้หญิงโดยเฉพาะลูกสาวคนเล็กจะต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบต่อไป และอาจเกิดความขัดแย้งกับสามีและครอบครัวของสามีได้ในที่สุด ดังเช่นในกรณีของคำเอ๋ย ผู้หญิงไทยลื้อจากเมืองยอง (ดูรายละเอียดประวัติชีวิต 'คำเอ๋ย' ในภาคผนวก)

หากเกิดปัญหาการหย่าร้างขึ้น ผู้ชายจะไม่มีข้อผูกมัดว่าต้องส่งเสียครอบครัวเก่าของตน จึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิงซึ่งอาจต้องหาเลี้ยงทั้งตนเอง ลูก และย่อนกลับไปดูแลพ่อแม่อีกด้วย ผู้หญิงหลายคนเดินทางมาทำงานโดยฝากลูกเล็กๆ ไว้กับแม่ โดยเธอต้องส่งเงินไปให้ที่บ้านเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของพ่อ แม่ ลูก น้องชาย น้องสาว และอาจจะพ่วงคนอื่นๆ ไปอีก เช่น ครอบครัวของพี่ชาย พี่สาว หากเธอมีกำลังพอ เมื่อประจวบคู่การขายบริการทางเพศ

เปิดกว้างให้เห็นช่องทางที่จะได้เงินจำนวนมาก ก็ยังเป็นการผลักดันการทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้หญิงโดยสิ้นเชิง เพราะแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้ชาย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายพ่อหรือลูกชาย จะหางานที่มีรายได้เท่าเทียมอาชีพนี้ได้ ผู้หญิงจึงถูกชี้ให้เห็นว่ามีเพียงเธอเท่านั้นที่จะมีโอกาสทำงานได้รายได้งามพอจะยกระดับฐานะครอบครัว แต่ละคนจะรู้สึกว่าเป็นหน้าที่และไม่คิดเรียกร้องให้สมาชิกคนอื่นมารับภาระแทน สำหรับบางครอบครัวฝ่ายพ่อแม่หรือพี่น้องคนอื่นจะเลิกทำงานไปโดยสิ้นเชิงเพราะเห็นว่ารายได้ของตนน้อยนิดจนไม่คุ้มเหนื่อย เพียงแต่นั่งรอเงินของผู้หญิงสาวที่มาขายบริการก็พอแล้ว ดังกรณีของ ‘หล้า’ ต่อไปนี้

แม่บอกหนูว่าที่นี้เราไม่มีบ้านเอง ก็ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นเขา ถ้าอยากมีบ้านก็ต้องไปขายตัว หนูจะไปไหม... หนูด่าแม่เลย..หนูไม่ไปหรอก แต่แม่ร้องไห้ บอกว่าช่วยกันแค่นี้ไม่ได้เหรอ ไปแค่แป๊บเดียวแล้วกลับมา หนูมาคิดดูก็ว่าตัวเองเป็นคนไม่มีบ้าน ก็เลยตัดสินใจมา แม่หนูน่ะงกเงิน แต่เขาก็ไม่มีใคร มีหนูอยู่คนเดียว ..พี่ชายหนูไปทำงานลำปาง เขาไม่เคยให้อะไรแม่เลย บางทีขอเงินด้วย หนูด่าเขาว่า รู้ไหมว่าขายตัวนะมันลำบากยังไง สกปรกเหม็นสัวยังไงก็ต้องเอาหมด เพราะต้องมาคอยส่งเสียดูแลทุกคนอยู่เนี่ย... บัตรก็ทำให้ทุกคนแล้ว จะทำงานเอาเงินให้แม่มันไม่ได้หรอกไง **เจียมตัว มั่งสิว่าเรามันคนไทยใหญ่ หาเงินได้แค่นี้ก็ใช้แค่นี้ อีกหน่อยลูกก็ต้องมาขายตัวเหมือนหนู เป็นผู้หญิงไทยใหญ่จะให้อะไรได้..ถามหน่อย**

(หล้า อายุ 21 ปี ไทยใหญ่จากเมืองเหนือ รัฐฉาน ประเทศพม่า ย้ายมาอยู่อำเภอชายแดนทางภาคเหนือ เมื่ออายุได้ 7 ขวบ เคยทำงานในร้านอาหารกึ่งช้อปปิ้งในภาคกลาง ปัจจุบันเธอติดเชื้อเอชไอวี เลิกอาชีพไปอยู่กับแฟน)

แม้ผู้หญิงจากสิบสองปันนา ประเทศจีนจะไม่ประสบปัญหาความยากแค้นหรือความกดดันเหมือนพี่น้องเชื้อชาติเดียวกันที่อยู่ในพม่า ก็ยังมีผู้หญิงจีนอยากมาเมืองไทยด้วยแรงดึงดูดจากภาพที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองสวรรค์ มีงานทำได้เงินง่าย สามารถมาเก็บเกี่ยวชุดทองกลับไปสร้างเนื้อสร้างตัวหรือแสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่ได้ กล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมจะเป็นตัวสำคัญชัดเจนที่ผลักดันให้ผู้หญิงจากประเทศจีนออกมาเผชิญโชคมากกว่า ในระยะแรกผู้หญิงถูกล่อลวงให้เชื่อว่า ในประเทศไทยมีงานให้ทำมากมายและค่าตอบแทนสูง ซึ่งยังคงกลวิธีหลักที่ใช้กันอยู่เสมอในกลุ่มนายหน้าค้าแรงงานมนุษย์ในทุกประเทศ แต่จากการศึกษาสถานการณ์ในหมู่บ้านต้นทางที่ส่งผู้หญิงออกมาค้าบริการ โดยนักวิจัยชาวจีนพบว่า ในระยะหลังผู้หญิงจีนเชื้อสายไทยใหญ่ที่เดินทางมาทำงานในประเทศไทย ส่วนใหญ่รู้ว่าตนเองจะมาทำงานขายบริการทางเพศ เพราะความสำเร็จของผู้หญิงบางคนเดินทางกลับมา ได้กลายเป็น ‘ตัวแบบ’ ที่มีคนอยากเดินตาม (He Zhixiong 1998)

แม้สมาชิกของหลายๆ สังคมจะปฏิเสธว่าในหมู่ของตนไม่มีวัฒนธรรมที่ยอมรับการเป็นโสเภณีหรือการค้าบริการทางเพศแต่อย่างใด ปัจจัยเชิงวัฒนธรรมในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพียงค่านิยมของการขายลูกสาว หรือการยอมรับสถานะทางสังคมของผู้เคยค้าบริการดังกล่าว หากรวมถึงการตีคุณค่าของผู้หญิงและบทบาทหญิงชายของในแต่ละกลุ่มชนด้วย กล่าวโดยสรุปก็คือ ผู้หญิงยังเป็นพลเมืองที่ถูกกำหนดกรอบชีวิตโดยผู้ชายส่วนใหญ่ของสังคม ไม่มีผู้หญิงคนใดต้องการจะประกอบอาชีพนี้ หากไม่มีการอบของความสำเร็จที่สังคมสร้างให้ ไม่มีผู้หญิงคนใดมองว่าอาชีพการขายบริการทางเพศเป็นอาชีพที่ดี ไม่ว่าเธอจะมาจากสังคมที่ยอมรับการขายบริการหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เห็น

ได้จากการที่ทุกคนจะปฏิเสธ ไม่ยอมให้น้องสาวหรือ ลูกสาวของตนมาทำงานอาชีพนี้ เพราะเป็นอาชีพที่ลำบาก เป็นทุกข์ ค่าต่ำ ไร้ค่า และมีแต่คนดูถูก แต่สำหรับตัวเธอนั้นมักจะ 'สามารถเสียสละได้' ในชุมชนต้นทางที่ยังไม่มีผู้หญิงมาขายบริการเป็นจำนวนมากนัก เมื่อผู้หญิงเหล่านี้กลับไปก็มักจะไม่นบอกความจริงว่าตนมาประกอบอาชีพอะไร เพียงแต่คนอื่นจะเห็นว่า การเดินทางมาประเทศไทยทำให้ผู้หญิงสามารถแสดงความสามารถต่อครอบครัว และยกระดับฐานะตนเองได้ จึงมักสนใจที่จะทดลองมาด้วยตัวเอง ต่อเมื่อมีสมาชิกในสังคมก้าวเข้าสู่อาชีพขายบริการมากขึ้นแล้ว การเดินทางมาเมืองไทยเพื่อจุดมุ่งหมายนี้ก็ยิ่งค่อยๆ กลายเป็นที่ยอมรับและไม่ปิดเป็นความลับอีกต่อไป

3.3 ความสัมพันธ์ของปัจจัยผลกับสัดส่วนชาติพันธุ์ของหญิงบริการข้ามชาติ

- **หนึ่ง** สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองที่กดขี่ และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรัฐฉาน เป็นแรงกดดันให้ผู้คนต้องออกเดินทางข้ามชาติมายังประเทศไทย และผู้หญิงคือผู้ที่มีโอกาสทำงานได้รายได้ดีที่สุด
- **สอง** ปัจจัยทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ไทยลื้อ ซึ่งจะทำให้ผู้หญิงต้องรับภาระในการเลี้ยงดูครอบครัว เป็นประเด็นสำคัญที่ดึงดูดพวกเธอก้าวเข้าสู่ประเทศไทยและวงการค้าบริการ
- **สาม** ความกลมกลืนด้านภาษาและวัฒนธรรมกับคนไทยในประเทศไทย ทำให้ชาวไทยใหญ่และไทยลื้อไม่รู้สึกแปลกแยกหรือหวาดหวั่นที่จะมาเผชิญโชคในดินแดนใหม่มากนัก ทั้งยังรู้สึกใกล้ชิดหรือเป็นมิตรกับคนไทยมากกว่าคนพม่า
- **สี่** นายหน้าและเจ้าของสถานบริการมักต้องการชาวไทยใหญ่หรือไทยลื้อมากกว่าชนชาติอื่นเพราะความกลมกลืนดังกล่าว รูปร่างหน้าตาและผิวพรรณของหญิงจากรัฐฉานและสิบสองปันนาดูคล้ายคลึงคนไทย และจัดได้ว่า 'สวย' ในสายตาชายไทย ทั้งเมื่อเข้ามาทำงานไม่นานก็จะสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ทำให้ง่ายต่อการปกครองดูแล และปิดบังหรือหลบเลี่ยงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้หญิงเชื้อชาติอื่นอาจก่อให้เกิดปัญหาได้มากกว่าหากนำส่งเข้าใจกลางประเทศเพราะจะมีปัญหาด้านภาษา หรือลักษณะภายนอกที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าไม่ใช่คนไทย
- **ห้า** เมื่อนายหน้าบริเวณแถบชายแดนทางเหนือที่รับชาวไทยใหญ่ ไทยลื้อ หรือชาวเขาในรัฐฉานดำเนินธุรกิจอย่างเป็นระบบกว้างขวาง ผู้หญิงก็จะถูกชักนำให้เดินทางมามากขึ้นเรื่อยๆ และเมื่อมีผู้หญิงเดินทางมามาก ธุรกิจนายหน้าก็จะยิ่งขยายตัวไปตามกัน ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้จะผูกพันและผลักดันกันเป็นระบบลูกโซ่
- **หก** ชาวพม่า (Burman) อาจได้รับแรงกดดันจากภาวะการละเมิดสิทธิมนุษยชนเบาบางกว่าชนกลุ่มน้อยในเขตที่รัฐบาลพยายามกวาดล้างอิทธิพลของกองกำลังฝ่ายตรงกันข้าม อย่างไรก็ตามกลุ่มที่เดินทางออกมาทำงานทำด้วยแรงกดดันทางเศรษฐกิจก็อาจถูกล่อลวงเข้าสู่สถานบริการได้ ทั้งนี้สังคมชาวพม่าในส่วนลึกของประเทศยังยอมรับอาชีพนี้ได้น้อยกว่าชุมชนต้นทางในชายแดนของพม่าหลายแห่ง จะเห็นได้ว่าผู้หญิง

พม่าจำนวนมากที่ทำงานขายบริการ ส่วนใหญ่จะเดินทางมาจากชายแดนทวายที่เล็กหรือเกาะสอง เพราะสังคมแถบนั้นเกิดความคุ้นเคยต่อธุรกิจบริการทางเพศในเมืองไทยพอสมควรแล้ว

- **เจ็ด** ชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ที่เข้ามาขายบริการจะเป็นกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ไม่ห่างไกลจากชายแดนไทยเกินไปนัก หรือเรียกได้ว่าเป็นถิ่นฐานเดียวกันกับที่มีแรงงานอาชีพอื่นเดินทางเข้ามานั่นเอง ผู้หญิงมอญจำนวนไม่น้อยจะอยู่ในสถานบริการแถบชายแดนด้วยปัจจัยเชิงโครงสร้างคล้ายคลึงกับชาวไทยใหญ่ และด้วยวัฒนธรรมการมองบทบาทหญิงชายที่ใกล้เคียง แต่อาจเป็นเพราะหญิงมอญยังไม่เป็นที่ต้องการของนายหน้าล่าส่ง หรือยังไม่มีนายหน้าล่องผู้หญิงมาดำเนินธุรกิจอย่างเป็นระบบในแถบชายแดนตะวันตก จึงยังไม่พบหญิงบริการมอญอยู่อย่างแพร่หลายในภาคกลางของประเทศไทย
- **แปด** สำหรับชาวกะเหรี่ยงซึ่งมีถิ่นฐานติดกับประเทศไทยและต้องประสบกับปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงกลับเข้ามาทำงานอาชีพบริการทางเพศน้อยมาก จากการเก็บข้อมูล ผู้เขียนพบว่า มีเพียงกะเหรี่ยงโปว์และปะโอ 2-3 คน ที่พลัดหลงสู่อาชีพมาด้วยความไม่ตั้งใจและไม่เต็มใจ เป็นไปได้ค่อนข้างยากที่กลุ่มกะเหรี่ยงสะกอว์และคะยาห์ซึ่งอพยพเข้ามาอยู่บริเวณชายแดนเป็นจำนวนมากจะก้าวเข้าสู่สถานบริการทางเพศ เนื่องจากสังคมของชาวกะเหรี่ยงมักไม่ปล่อยให้ผู้หญิงออกไปไหนตามลำพัง และไม่ถือเป็นหน้าที่หรือไม่ยินยอมให้ผู้หญิงต้องออกมาทำงานหาเลี้ยงครอบครัว โอกาสที่ผู้หญิงจะถูกหลอกล่อเข้าสู่สถานบริการจึงมีไม่มากนัก อีกทั้งนายหน้าล่าส่งเองก็ไม่นิยมด้วยปัญหาการสื่อสารหรือรูปร่างหน้าตาที่แตกต่างจากคนไทยอย่างชัดเจนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตาม ในปี 2540 ที่รัฐบาลพม่าดำเนินการกวาดล้างกองกำลังกระเหรี่ยงอย่างหนัก จนส่งผลให้มีผู้หลบหนีเข้าประเทศไทยรวมหลายหมื่นคนนั้น มีผู้หญิงกะเหรี่ยงที่ถูกล่อลวงเข้าสู่ธุรกิจการค้าประเวณีมากขึ้น (Archavanitkul 1988)

บทที่สี่

ประตูและเส้นทางสู่สถานบริการทางเพศในประเทศไทย

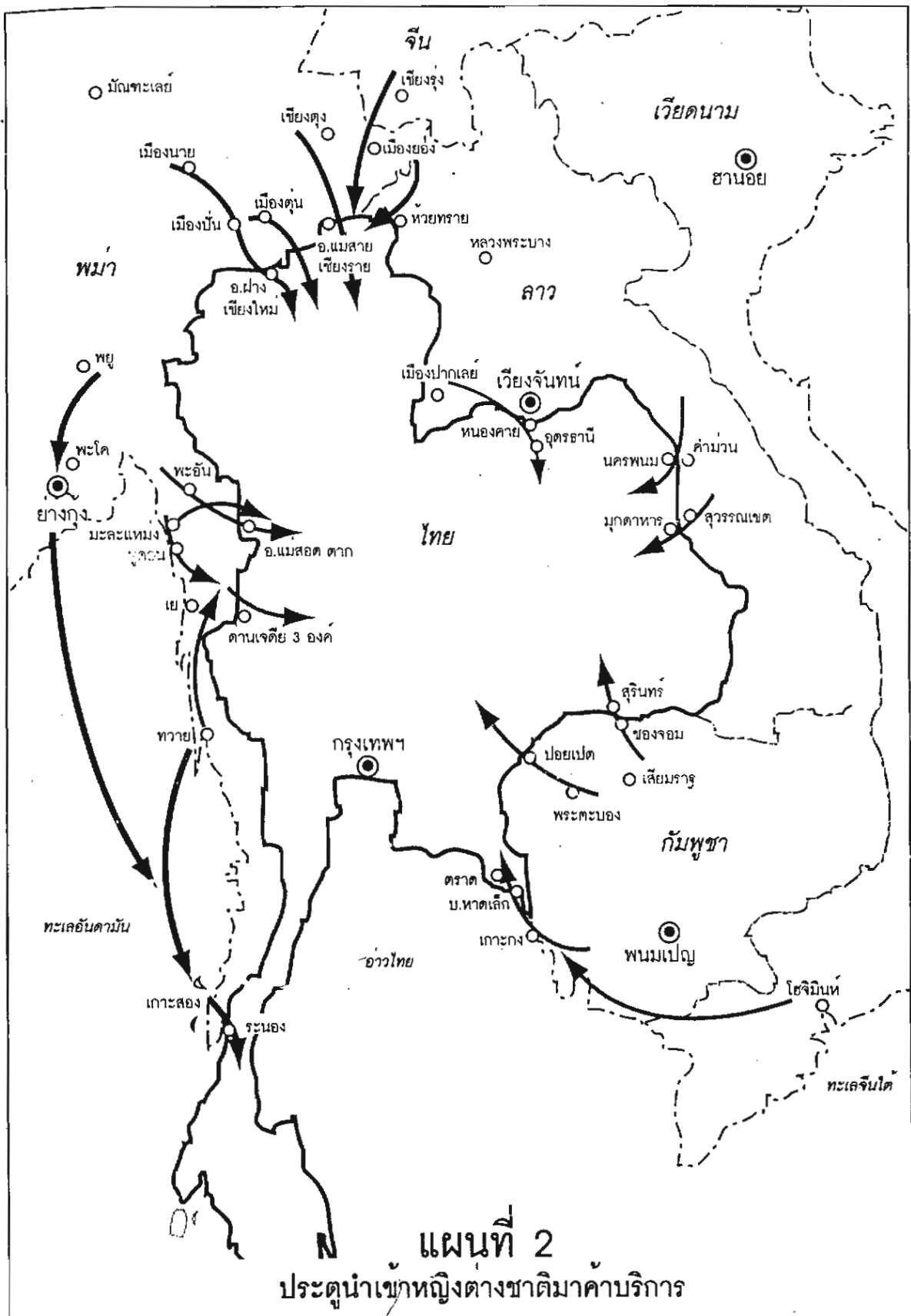
ทางบ้านลำบากมาก อยากหาเงินให้พ่อแม่สบาย
ก็เลย... นักรมมาแม่สาย

ในจำนวนเส้นทางมากมายที่แรงงานข้ามชาติใช้ลักลอบเดินทางเข้าประเทศไทย สรุปเป็นภาพรวมของประตูนำเข้าแรงงานหญิงในประเทศไทยได้เป็น 3 ประตูหลักคือ ประตูฝั่งพม่า ฝั่งลาว และฝั่งเขมร (ดูแผนที่ 2 ประตูนำเข้าหญิงต่างชาติมาค้าบริการ) หลังจากนั้นจึงจะมีการนำส่งแรงงานหญิงต่างชาติจากต้นทางจุดต่างๆ เข้าสู่สถานบริการทางเพศในประเทศดังนี้

4.1 ประตูและเส้นทางนำเข้าจากชายแดนประเทศพม่า

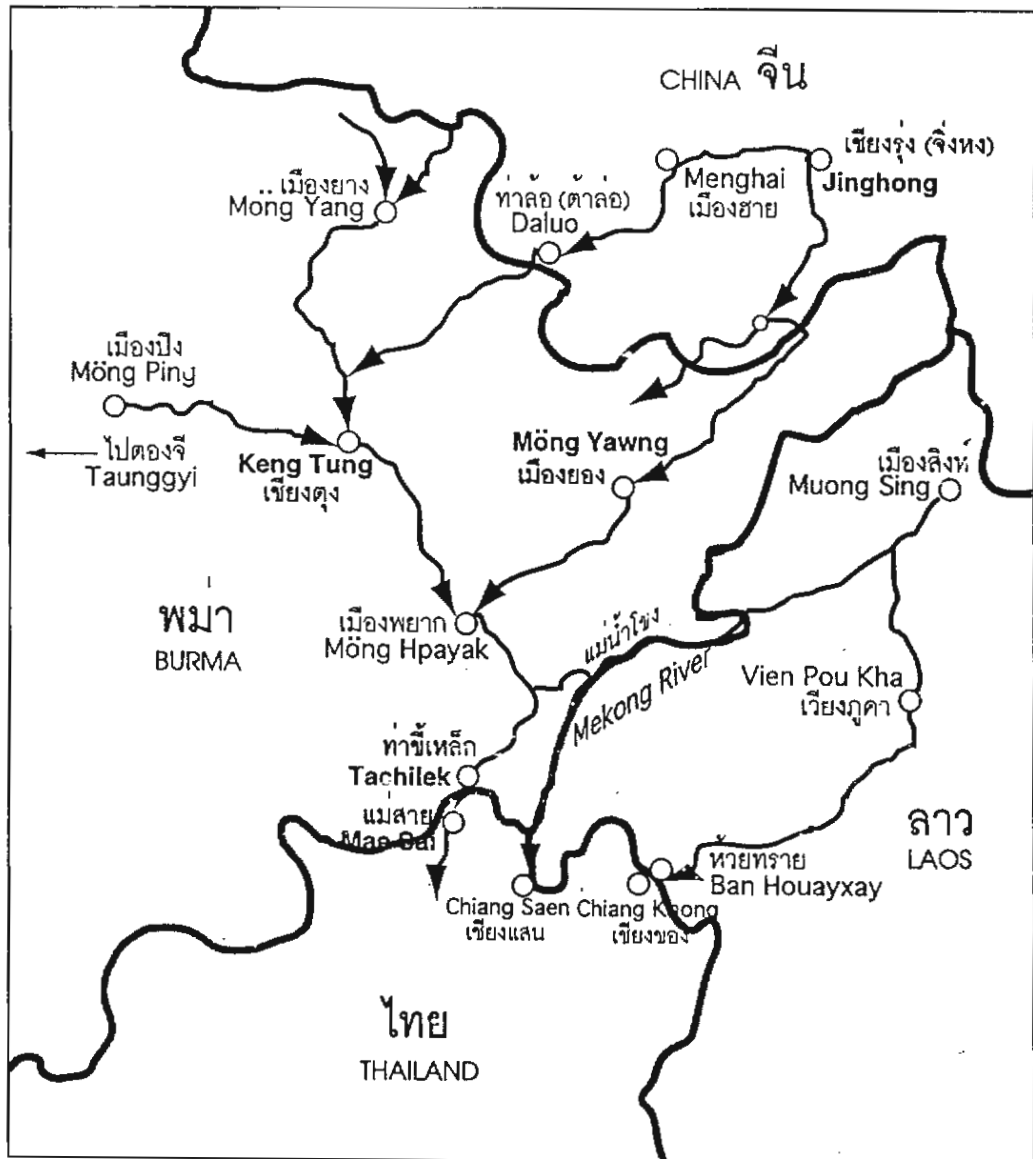
(1) **ท่าขี้เหล็ก-แม่สาย จังหวัดเชียงราย** เป็นประตูที่สำคัญที่สุดในการค้าหญิงข้ามชาติ จากเส้นทางสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ท่าขี้เหล็กจะรับผู้หญิงที่เดินทางมาจากภาคย่างกุ้ง (Rangoon Division) ภาคมันตะเลย์ (Mandalay Division) และเมืองภายในรัฐฉาน (Shan State) อย่างตองจี เมืองพง เมืองยาง เมืองยอง เชียงตุง โดยผ่านทางถนนเส้นเชียงตุง - แม่สายที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อประโยชน์ด้านการค้าและการท่องเที่ยว นอกจากนี้กลุ่มผู้หญิงจากมณฑลยูนนาน ประเทศจีน เมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา เมืองแลม ต้าลอ ก็จะมาค้าประพวนนี้ด้วย โดยส่วนใหญ่จะเข้าพรมแดนพม่ามาแล้วต่อการเดินทางไปยังเชียงตุง (ดูแผนที่ 3 เส้นทางหลักในการขนส่งผู้หญิงจากเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจสู่ประเทศไทย)

จุดเริ่มการขนส่งจากประตูทางเข้านี้คือ **อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย** โดยรถนำส่งจะรับผู้หญิงผ่านลงจังหวัดภาคเหนือลงสู่กรุงเทพฯ การเดินทางอาจกินเวลาหลายวันเนื่องจากรถจะหยุดพักค้างคืนด้วย เส้นทางที่วิ่งจะลดเลี้ยวแตกต่างกันไปเพื่อหลบเลี่ยงการตั้งด่านเจ้าหน้าที่ และเพื่อแะส่งผู้หญิงตามจุดต่างๆ เช่น อำเภอเมือง อำเภอแม่ริม ในจังหวัดเชียงใหม่ พะเยา นครสวรรค์ พิษณุโลก สุพรรณบุรี จนมาถึงจังหวัดราชบุรีรอบกรุงเทพฯ บางครั้งรถจะหยุดค้างบริเวณใกล้เคียงกรุงเทพฯ เพื่อหยุดพัก ก่อนจะเปลี่ยนคันแยกไปทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดนครราชสีมา และต่อลี้ไปทางจังหวัดใหญ่ๆแห่งอื่น หรือไปทางภาคตะวันออก เช่น จังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี และทางภาคตะวันตกคือ จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เป็นต้น ส่วนหนึ่งของผู้หญิงจะถูกส่งลงภาคใต้ผ่านจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเลยไปทางแถบชายแดนใต้ที่มีนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจจากประเทศมาเลเซีย-สิงคโปร์ จำนวนมาก เช่น จังหวัดภูเก็ต จังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เรื่อยไปจนถึง ปาดังเบซาร์ จังหวัดสตูล หรืออำเภอเบตง จังหวัดยะลา เพื่อข้ามพรมแดนไปยังประเทศมาเลเซียต่อไป

แผนที่ 3

เส้นทางหลักในการขนส่งผู้หญิงจากเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจสู่ประเทศไทย

(2) **เกาะสอง-อำเภอเมือง จังหวัดระนอง** ผู้หญิงที่อยู่ตอนล่างของประเทศ แถบภาคอิรวดี อย่างกึ่งตะนาวศรี (Irrawaddy, Rangoon, Tanassarim Division) หรือรัฐมอญ (Mon State) และกลุ่มที่มาจากเมืองติดฝั่งทะเลอย่างมะละแหม่ง มะริด ย่างกุ้ง ลีเรียบ ทวาย มูตอน ฯลฯ มักจะเดินทางโดยเรือเพื่อลงจุดเกาะสอง (Kawtaung หรือ Victoria Point) เพื่อข้ามมาเข้าจังหวัดระนอง แต่บางคนก็อาจมีเรือมาส่งที่ฝั่งไทย และจากระนองก็อาจมีการขนส่งต่อไปในจังหวัดภาคใต้ใกล้เคียงกัน จากจุดต้นทางที่ระนอง นายหน้าจะนำส่งแถบจังหวัดชุมพร ภูเก็ต พังงา หรือบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากตัวระนองเองก็เป็นเมืองที่คึกคักและมีสถานบริการจำนวนมากอยู่แล้ว และจากการที่ธุรกิจการค้าหญิงขายตัวอย่างรวดเร็ว อาจเป็นไปได้เช่นกันว่าจะมีการนำส่งผู้หญิงจากระนองข้ามแดนไปยังมาเลเซียด้วย

(2) **ด่านเจดีย์สามองค์ เข้าอำเภอสังขละบุรี และช่องทางเข้าประเทศตามแนวจังหวัดกาญจนบุรี** ซึ่งติดกับรัฐมอญ กะเหรี่ยง และภาคตะนาวศรีของพม่า โดยปกติแล้วเส้นทางนี้มักเป็นที่นิยมของกลุ่มแรงงานอื่นมากกว่า หญิงบริการที่พบทำงานในเขตกาญจนบุรีเองมักจะเป็นกลุ่มที่เดินทางเข้ามาด้านประตูอื่น อย่างไรก็ตาม เมื่อทางตำรวจชายแดนอำเภอสังขละบุรีได้จับกุมผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายจากฮาลอคคานี (Halockani - พื้นที่พักพิงชั่วคราวของผู้ลี้ภัยมอญอยู่ในฝั่งลาว) จำนวนประมาณกว่า 200 คนเมื่อเดือนมิถุนายน 2539 ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้เขียนลงเก็บข้อมูลพอดีนั้น พบว่ามีกลุ่มผู้หญิงมอญ 7-8 คนถูกนายหน้าติดต่อให้มาทำงานร้านอาหารกรุงเทพฯ ซึ่งเธอไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นร้านอาหารประเภทใด ที่นำส่งเกตก็คือผู้หญิงทั้งหมดยังล้นอยู่ในวัยไม่เกิน 22-23 ปีทั้งสิ้น จากต้นทางจุดนี้ นายหน้านิมนำส่งสถานบริการอำเภอทองผาภูมิ และมักไม่ไปไกลเกินกว่าตัวเมือง ทั้งนี้พบว่าแถบจังหวัดดังกล่าวยังนิยมรับผู้หญิงไทยใหญ่ไทยลื้อจากอำเภอแม่สายมาขายบริการมากกว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน (2540-2541) ที่ประชาชนหลังไหลหลบหนีภาวะความรุนแรงในประเทศพม่าเข้ามาเป็นจำนวนมาก เป็นไปได้ว่า กลุ่มนายหน้าค้าหญิงอาจหันมามองช่องทางนำส่งนี้มากขึ้นก็ได้

(3) **เมียวดี-แม่สอด จังหวัดตาก** เป็นช่องทางสำคัญสำหรับแรงงานข้ามชาติ มีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่อยู่ไนรัฐกะเหรี่ยงและมอญ รวมทั้งจากตอนเหนือของภาคตะนาวศรีเดินทางเข้ามาทางท่าและสุดทางที่สถานบริการแถบชายแดน จากจุดต้นทางแม่สอดนี้ นายหน้านิมนำส่งสถานบริการในแม่สอดเลยมากกว่าที่จะส่งไปตัวเมืองจังหวัดตาก เพราะสภาพเศรษฐกิจอำเภอแม่สอดดีกว่า และอาจเป็นเพราะว่าผู้หญิงเชื้อสายมอญ พม่าอินเดียหรือชนกลุ่มน้อยอื่นจะมีลักษณะแตกต่างจากคนไทยอย่างเห็นได้ชัด ง่ายต่อการถูกจับกุม ยังไม่เป็นที่นิยมของสถานบริการมากนัก อย่างไรก็ตามรายงานล่าสุดพบว่า มีกระบวนการที่จะนำส่งผู้หญิงถึงกรุงเทพฯ บ้างเช่นกัน (Archavanitkul 1998)

(4) **รัฐฉานใต้-ปางมะผ้า, ปาย, อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และฝาง จังหวัดเชียงใหม่** ผู้หญิงไทยใหญ่จากเมืองนายน เมืองป๋น เมืองตุน หมอกใหม่ และหัวเมืองจำนวนหนึ่ง จะใช้ประตูทางเข้าเขตเชียงใหม่หรือแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่หลบหนีภาวะการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า หรือตั้งใจมาทำงานอื่นทำ และได้มาเข้าสู่อาชีพบริการในภายหลัง เมื่อได้พบกับนายหน้าชายแดน หรือเมื่อเดินทางลึกเข้าตัวเมืองเชียงใหม่และถูกติดต่อทาบถาม อย่างไรก็ตามก็ดียังไม่มีข้อมูลชัดเจนว่ามีนายหน้าขนส่งผู้หญิงรอจัดการอยู่ ณ ทางเข้าเขตนี้อย่างเป็นระบบ ต้นทางจุดนี้จากปายและอำเภอฝางนี้ นายหน้าจะนำผู้หญิงส่งเข้าตัวจังหวัดคือ แม่ฮ่องสอนและเชียงใหม่ในระยะไม่ไกลมาก แต่ต่อจากนั้นอาจมีนายหน้าเชื่อมต่อไปยังเขตอื่นเมื่อผู้หญิงทำงานได้ระยะหนึ่ง

4.2 ประตุและเส้นทางจากชายแดนประเทศลาว

แม้จะมีช่องทางเข้าตลอดเส้นพรมแดนไทย-ลาว ข้อมูลขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงลารระบุว่า เด็กสาวลาวส่วนใหญ่จะมาจากตำบลหรืออำเภอที่เป็นศูนย์กลางของแต่ละแขวง หรือใกล้เคียงและมีการค้าขายระหว่างชายแดนของทั้งสองฝั่ง ช่องทางส่งผู้หญิงและเด็กจากประเทศลาวสู่ประเทศไทยจึงมีเส้นทางที่ค่อนข้างชัดเจน 5 จุด ดังนี้

แขวงนครเวียงจันทน์	→	จังหวัดหนองคาย
แขวงสุวรรณเขต	→	จังหวัดมุกดาหาร
แขวงคำม่วน	→	จังหวัดนครพนม
แขวงจำปาศักดิ์	→	ด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี
แขวงบ่อแก้ว	→	เชียงของ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

เส้นทางชายแดนลาว พื้นที่หลักที่นำส่งผู้หญิงลาวก็คือสถานบริการในแถบชายแดน และยังมีการนำส่งผู้หญิงผ่านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดใหญ่ๆ จนมาถึงสถานบริการในกรุงเทพฯ

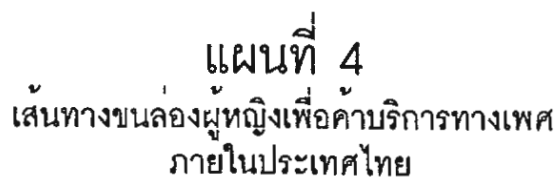
4.3 ประตุและเส้นทางจากชายแดนประเทศเขมรและเวียดนาม

มีเส้นทางหลักอยู่สองสายสำหรับผู้หญิงจากเขมรและเวียดนาม คือ

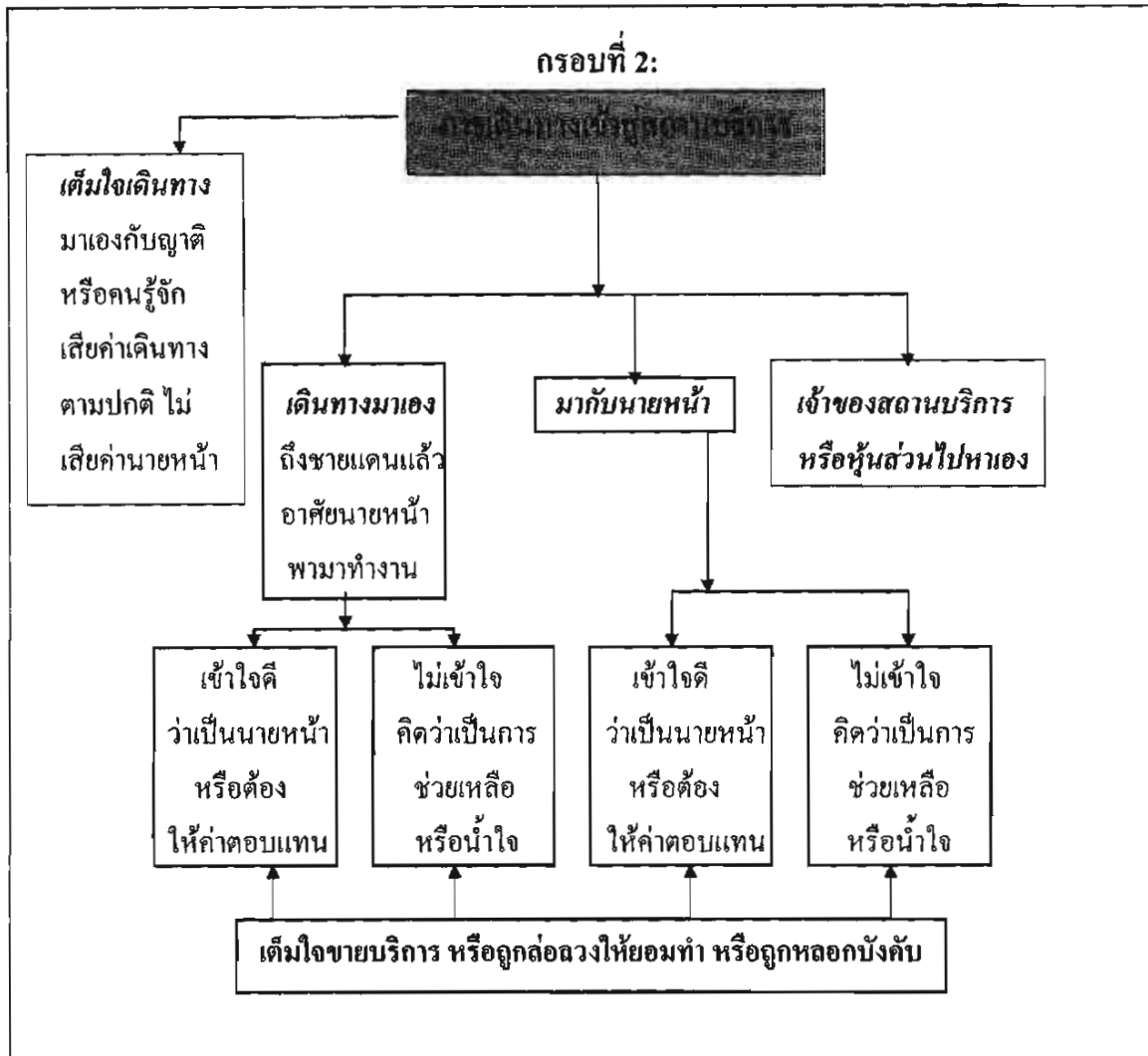
1. ปอยเปต-อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. เกาะกง-หาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

เมื่อผู้หญิงได้ก้าวเข้าประตูปรมแดนมาแล้วในบางจุดจะมีนายหน้ารับช่วง เพื่อนำส่งเข้าสู่แหล่งค้าบริการต่างๆภายในประเทศไทยโดยตรง (ดูแผนที่ 4 หน้า 38) แต่ในจุดที่นายหน้าท้องถิ่นจะดึงผู้หญิงเข้าสู่สถานบริการบริเวณชายแดนนั้น ต่อเมื่อเวลาผ่านไป จึงจะมีนายหน้าขนส่งมาติดต่ออีกทอดหนึ่ง ส่วนใหญ่จะส่งต่อบริเวณใกล้ๆทางภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงต้นปี 2540 ที่ผู้เขียนลงพื้นที่จังหวัดภาคกลางได้พบหญิงบริการชาวเวียดนามในสถานบริการซึ่งถูกนำส่งมาจากอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด เจ้าตัวได้ให้ข้อมูลว่ามีเพื่อนจากประเทศเดียวกันถูกนำส่งลงทำงาน ณ จังหวัดอื่นที่รถผ่านทางด้วย

จากเส้นทางการนำส่งแรงงานหญิงข้ามชาติสู่สถานบริการทางเพศที่แสดงในแผนที่ 4 นั้น มีความเกี่ยวพันกับสภาพการเดินทางของผู้หญิงสู่สถานบริการและบทบาทของนายหน้ามาก สามารถสรุปรวมเป็นแบบแผนการเดินทางสู่การค้าประเวณีในประเทศไทยตามกรอบที่ 2 หน้า 39

4.3 แบบแผนการเดินทางสู่สถานค้าบริการทางเพศในประเทศไทย

ต่อประเด็นเรื่องแบบแผนการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการสอบถามแรงงานหญิงข้ามชาติ 128 คนนั้นพบว่า มีความแตกต่างของการเดินทางระหว่างกลุ่มที่ทำงานบริการกับกลุ่มที่ทำอาชีพอื่นหลายประการ (ตารางที่ 4) กล่าวคือ

- มากกว่าสามในสี่ (78%) ของหญิงบริการข้ามชาติเดินทางเข้าประเทศโดยมีบุคคลช่วยเหลือนำเข้าประเทศไทย ขณะที่หญิงข้ามชาติอาชีพอื่นมีเพียง 51% เท่านั้นที่ได้รับความช่วยเหลือ
- แม้ว่าส่วนใหญ่แรงงานหญิงข้ามชาติทั้งสองกลุ่มเดินทางมากับพี่น้องหรือเพื่อน แต่หญิงต่างชาติที่มีอาชีพค้าบริการจำนวนเพียง 6% เท่านั้นที่เดินทางมากับครอบครัวหรือพ่อแม่ แต่สูงถึง 30% ที่ตอบว่าเดินทางเข้าพรมแดนไทยเพียงคนเดียว มี 12% ที่นายหน้าหรือนายจ้างคือเจ้าของสถานบริการพาเข้ามา ทั้งนี้แสดงถึงบท

บาทสำคัญของนายหน้าที่มีส่วนชักนำหญิงต่างชาติมาค้าบริการ ในขณะที่ผู้หญิงต่างชาติที่ทำงานอาชีพอื่น นายหน้าจะมีบทบาทน้อยมาก (3%)

ตารางที่ 4: การเดินทางเข้าประเทศไทยของแรงงานหญิงจากประเทศเพื่อนบ้าน

การเดินทางเข้าประเทศไทย	ผู้หญิงบริการ	ผู้หญิงอาชีพอื่น ๆ
ร้อยละของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือใน การเดินทางเข้าประเทศไทย	78	51
เดินทางมากับใคร (%)		
มาคนเดียว	30	6
มากับครอบครัวหรือพ่อแม่	6	48
มากับพี่น้อง ญาติ หรือเพื่อน	52	43
นายหน้า หรือ นายจ้างพา	12	3
ร้อยละของผู้ที่ต้องจ่ายค่าเดินทาง	70	80
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (บาท)		
จำนวนค่าเฉลี่ย	2,337	2,428
รายที่จ่ายน้อยที่สุด	50	10
รายที่จ่ายมากที่สุด	15,000	50,000
ร้อยละของผู้ที่ต้องจ่ายค่านายหน้า	27	6
ค่าใช้จ่ายให้นายหน้า (บาท)		
จำนวนค่าเฉลี่ย	4,022	2,250
รายที่จ่ายน้อยที่สุด	200	500
รายที่จ่ายมากที่สุด	15,000	5,000
ร้อยละของผู้ที่คิดจะเดินทางกลับ	78	51
จำนวนแรงงานหญิงที่สัมภาษณ์	33	95

แหล่งข้อมูล: การสำรวจภาคสนามของชุดโครงการวิจัยเรื่อง 'ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย' สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล 2539.

หมายเหตุ: ผลรวมของการกระจายร้อยละอาจไม่ครบ 100.0 เนื่องจากการปัดเศษทศนิยม

- เมื่อถามถึงค่าใช้จ่ายให้นายหน้า นำสังเกตว่าหญิงบริการต่างชาติถึง 27% ที่จ่ายค่านายหน้าในการนำทางเข้าประเทศไทย สัดส่วนที่ต้องจ่ายค่านายหน้าซึ่งสูงกว่าสัดส่วนที่ตอบว่านายหน้าพาเข้ามาน่าจะมาจากการที่หญิงบริการแจ้งว่า เดินทางมากับพี่น้องหรือเพื่อนนั้น แท้จริงแล้วส่วนหนึ่งของพี่น้องหรือเพื่อนคือนายหน้าพาเข้า ซึ่งมีทั้งที่ทำเป็นอาชีพและที่รับค่าเหมาจ่ายเฉพาะคราวนั่นเอง ข้อสันนิษฐานนี้ยืนยันได้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งในบทที่ 6 ซึ่งวิเคราะห์บทบาทของนายหน้าไว้โดยละเอียด ทั้งนี้ค่านายหน้าที่หญิงบริการข้ามชาติต้องจ่ายโดยเฉลี่ยคือ 4,022 บาท ซึ่งสูงเกือบสองเท่าของค่านายหน้าของกลุ่มหญิงต่างชาติที่ทำงานอาชีพอื่นที่จ่ายเฉลี่ยคนละ 2,250 บาท

- สิ่งที่น่าสนใจคือ กว่าสามในสี่ของหญิงบริการต่างชาติมีความตั้งใจที่จะเดินทางกลับประเทศ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก สำหรับแรงงานหญิงที่ทำงานอื่นๆ ประมาณครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่คิดจะเดินทางกลับบ้านตนเอง

อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์สภาพธุรกิจบริการทางเพศและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้หญิงบริการต่างชาติพบว่า การเดินทางมาเองกับญาติ พี่น้องหรือมีเจ้าของสถานบริการไปหาคนทำงานเองมีเป็นส่วนน้อยมาก ประกอบกับคำอธิบายของหญิงบริการบางคนที่ว่า นายหน้านำเข้ามักจะตกลงกับผู้หญิงให้ปิดบังเรื่องของการนำทาง เนื่องจากทางประเทศต้นทางจะมีการเอาผิดกับผู้ชักนำหญิงข้ามพรมแดนจึงเป็นไปได้ว่า ผู้หญิงมักตอบคำสัมภาษณ์ดังที่ตนได้ตกลงกับนายหน้าไว้แต่แรกต่อเมื่อได้พูดคุยกันในระดับลึกหรือเกิดความสนิทสนมแล้ว จึงจะค่อยทยอยเล่ารายละเอียดออกมา อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็ได้พบผู้หญิงซึ่งเดินทางมาโดยไม่อาศัยนายหน้าจริงๆ เช่นกัน ดังคำบอกเล่าของแรงงานหญิงข้ามชาติสองคนต่อไปนี้

เพื่อน..ลูกของน้องสาวแม่ ก็เป็นลูกพี่ลูกน้องกัน เขามาอยู่เมืองไทยได้ 2 ปี และก็กลับบ้านไปเที่ยวสงกรานต์ เขาชวนให้หนูมาเมืองไทย ก็...บอกหมดแหละว่ามาเป็นหมอนวด มาขายตัวอะไรเงี้ย แต่ตอนนั้นเขาได้แฟนเป็นคนไทยและก็ไม่ได้รับแขกแล้ว หนูไม่อยากอยู่เมืองพม่า หนูเกลียดพม่า ทางบ้านลำบากมากก็อยากหาเงินให้พ่อแม่สบาย ก็เลยมา ก็นั่งรถโดยสารมาแม่สาย 600 จี๊ด แล้วก็นั่งรถทัวร์ หนูไม่รู้เรื่องเลยนะ ที่ไหนเป็นที่ไหน พอมาถึงแล้ว แฟนเพื่อนเขาก็เอากะบายมาจับ แล้วก็พามาส่งที่เพื่อนหนูทำงานอยู่ ตอนนั้นหนูไม่รู้ว่คนอื่นเขาต้องเสียค่านายหน้าหลายพัน หนูไม่ได้เสียอะไร ไม่ได้มีหนี้อะไรเลย เพื่อนเขาฝึกนวดให้ด้วย เขาให้หนูบอกเจ้าของว่านวดเป็นแล้ว เคยทำมาก่อน หนูเปิดบริษัทแล้วถึงฝากคนส่งเงินให้ที่บ้าน ตอนนั้นเพื่อนหนูเขาเลิกอาชีพนี้แล้ว หนูก็เลยย้ายมาทำที่นี่

(คำอ้อน อายุ 20 ปี ชาวไทยลี้จากเมืองยอง รัฐฉาน ประเทศพม่า หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

หนูอายุ 19 ที่บ้านก็ทำไรทำนาก็แหละ แล้วคนบ้านเดียวกัน เป็นคนเชียงตุง แต่คนละหมู่บ้าน...ก็ไม่ได้รู้จักกันมาก่อน... เขามาหาคนไปทำงาน คือเขาเป็นไทยใหญ่แล้วมาแต่งงานกับตำรวจคนไทยที่... (ชายทะเลภาคใต้) แล้วก็เปิดร้านอาหารที่นั่น ...ไม่รู้สิ...เขาจะเคยทำงานอย่างเงี้ยหรือเปล่าก็ไม่รู้ เขาไม่ได้บอก ตอนนั้นก็ชวนว่ามาทำร้านอาหาร แล้วก็ให้พ่อแม่หนูเบิกไปก่อน 5 พัน หนูก็มากับเพื่อนอีก 3 คน แล้วก็มีคนอื่นๆมาด้วย ค่ารถเท่าไรหนูไม่ได้เสียนะ รู้แต่ว่ามา 5-6 วันกว่าจะถึง เขาก็คิดให้หักเป็นหนี้หนี้แหละ ไม่รู้สิ...เขาคงไม่โกงหรอก มาถึงก็ให้เป็นเด็กดริงค์ เดือนละ 2,000 บาท อยู่ได้เดือนนึงหนูก็เปิดบริษัท

(แสงดี อายุ 21 ปี ชาวไทยใหญ่จากเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า)

อดีต 'เด็กดริงค์' บาร์ในภาคใต้ ปัจจุบันเป็นหมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

บทที่ห้า

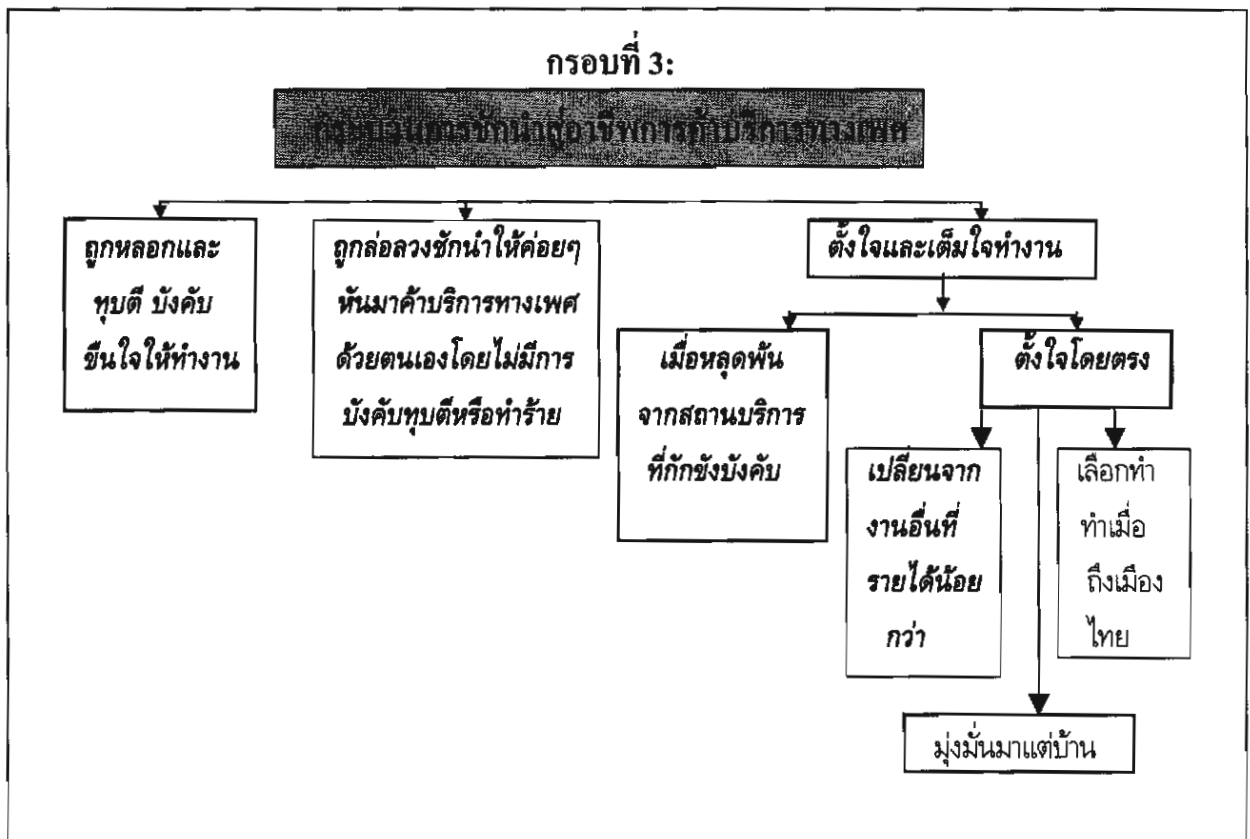
กระบวนการชักนำสู่อาชีพการค้าบริการทางเพศ

ใครเขาจะว่ายังไง...? ถ้ามาถึงที่นี่แล้วไม่ได้อะไรกลับไปเลย

ตอนนี้มันก็เสียตัวไปแล้ว

อยากเก็บให้ได้เป็นแสนถึงจะคุ้ม

การชักนำหญิงสาวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่การค้าประเวณีมีอยู่ 3 รูปแบบคือ (ดูกรอบที่ 3) **หนึ่ง ถูกหลอก** หรือถูกบังคับอย่างทารุณจากแมงดา เจ้าของสถานบริการ และนายหน้า **สอง ถูกชักนำ** ให้มาทำงานที่ไม่ได้ค้าบริการทางเพศ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานในร้านอาหาร หรืองานที่อยู่ในสถานบริการที่ไม่บังคับให้รับแขก แต่สภาพแวดล้อมการรับรู้เชิงประจักษ์ของจำนวนรายได้ที่เป็นกอบเป็นกำจากการขายบริการ การถ่ายทอดความเชื่อและวัฒนธรรมย่อยในสถานที่นั้น ทำให้ผู้หญิงตัดสินใจค้าบริการเองโดยเจ้าของสถานบริการไม่จำเป็นต้องบังคับ และ **สาม ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพค้าบริการ** ซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ผู้หญิงให้ต้องตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นจากการหลบหนีมาจากสถานบริการที่บังคับ การเปลี่ยนงานที่มีรายได้น้อยเพราะรายรับไม่พอยังชีพ ตัดสินใจมาจากบ้านเลย หรือเลือกทำเมื่อมาถึงประเทศไทยแล้ว ในแต่ละรูปแบบของการชักนำมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ผู้หญิงที่ถูกหลอกลวง ทบตี บังคับขืนใจให้ทำงาน

...ตอนปี 18 ผมช่วยช่องอยู่แถวสวนมะลิ ตอนนั้นเป็นการขายผู้หญิงจริงจังทุกที่ ผู้หญิงไม่มีเต็มใจ เรียกว่าทำงานด้วยน้ำตา มีการทุบตีกันโหดจริงๆ พอตอนหลังผมมาเปิดเองที่ตาคลี ได้ผู้หญิงที่เต็มใจมา ก็จะเป็นพวกที่ถูกหลอกมาแต่แรกก่อนทั้งนั้น ช่วงหลังซักปี 23 ก็เริ่มมีคนที่เต็มใจมากันเองมั่ง พอตีผมเลิกไป 4 ปี มาเปิดอีกทีสังคมก็เปลี่ยนไปเยอะ ตำรวจก็ปราบพวกที่โหดร้ายไปมาก กลุ่มที่เขาเต็มใจทำโดยมีจุดมุ่งหมายจะเก็บเงินทองให้ครอบครัวก็เยอะขึ้น ผมว่าจิตใจคนก็อาจจะดีขึ้นมั่ง (หัวเราะ) ป่าเถื่อนน้อยลง ไม่ไปบังคับขืนใจใครเค้า สมัยนี้ใครจะกักขังข่มขืนผู้หญิงนี่มันเกินไปจริงๆ นะ อย่างที่อาบอ...ใกล้ๆ เนี่ย เจ้าช่องช่องเป็นตำรวจเก่า มันโหดน่าดู ก็สมที่มันถูกปิดไป 2 ปีกว่าแล้ว ผมอ่านหนังสือพิมพ์ถึงที่ว่ามีข่มขืนเด็กแถวภาคใต้เนี่ย เย่มากๆ

(ปานึก วัยต้น 40 เจ้าของสถานบริการประเภทช่องกึ่งร้านอาหารในภาคกลาง)

จากการออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลในสถานบริการของโครงการวิจัยทั่วไป รวมทั้งในโครงการนี้ ผู้วิจัยจะสามารถเข้าถึงสถานบริการที่เปิดตัวต้อนรับฝ่ายสาธารณสุขแล้วเท่านั้น และแน่นอนที่สถานบริการเหล่านี้ย่อมจะไม่มีการกักขังบังคับผู้หญิง เรื่องราวของการบังคับขืนใจหญิงสาวให้ขายบริการนั้นเคยเป็นข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์เป็นครั้งคราวเมื่อตำรวจบุกทำลายช่อง ดังข่าวความโหดร้ายที่ร่ำลือกันว่ามีอยู่แพร่หลายในช่องแถวประตูน้ำพระอินทร์ โรงน้ำชาแถวมหาชัย ช่องที่นครปฐมและราชบุรี จังหวัดชายทะเลและจังหวัดชายแดนทางภาคใต้ เป็นต้น และนับตั้งแต่มีการประกาศนโยบายปิดช่องและปราบปรามการค้าประเวณีเด็กของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เมื่อปี พ.ศ.2535 ธุรกิจทางนี้ก็ถูกปิดไปเป็นจำนวนมาก ที่เป็นข่าวใหญ่และมีการถ่ายทอดวิทัศน์ไว้ก็คือ การบุกทำลาย 3 ช่องใหญ่ที่จังหวัดระนองเมื่อเดือนกรกฎาคม 2536 ซึ่งพบผู้หญิงพม่าทั้งหมด 144 คน (กฤตยา อาชวนิจกุล 2537) และในปี 2539 นี้ เมื่อผู้เขียนได้ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ทางภาคใต้ ก็ได้พบและพูดคุยกับสาวชาวพม่าที่เคยอยู่ในช่องดังกล่าวนี้โดยบังเอิญ ‘มีนา’ และ ‘เพียว เพียว’ เล่าให้เราฟังว่า

...ตอนนั้นฉันยังอายุ 18 เรียนหนังสือมาได้ 8 ปี ยังโสด(บริสุทธิ์) เขาก็ชวนให้ไปทำงานร้านอาหารที่เกาะสอง บอกว่าจะได้เงินเดือนพันบาทไทย ก็เชื่อเขา ตามเขามา เขาให้นั่งเรือแล้วก็เอามาส่งที่ช่องนั้นเลย คนที่พาผู้หญิงมาขายมีหลายคน คนนี้พาผู้หญิงมา 2 คน 3 คน แล้วก็มีคนขายคนอื่นพามาอีก 2-3 คนอย่างนี้ แก้วแก้อายุเงินซื้อฉัน 5 พัน แต่ฉันต้องเป็นหนี้แก้วแก่มันหนึ่ง เขาว่ารับแขกให้ได้เกือบ 300 คนถึงจะใช้หนี้ได้หมด ฉันบอกว่าไม่ทำ..เขาก็ตบตีเอา 5 วัน ..ฉันก็ไม่ทำ เขาก็ตบตีอีก.. ฉันก็กลัว..แล้วก็ยอมทำ ฉันไม่รู้ว่าเขาทำกันอย่างไร ..ฉันเคยหนี.. เขาจับได้ก็ตบตีเอามากๆ คนอื่นๆ ได้ออกไปซื้อของฉันก็ไม่ได้ไป... เขาไม่ให้ฉันออกไปไหนอีกเลย

(มีนา อายุ 24 ปี ชาวพม่าอินเดีย จากเมืองมะริด ประเทศพม่า หญิงบริการอิสระในภาคใต้ พูดภาษาไทยไม่ได้เลยและกำลังตั้งครรภ์ได้ 4 เดือนกว่า)

...เพียว เพียวอายุ 19 เรียนหนังสืออยู่ชั้น 9 แล้วก็หนีพ่อแม่ไปเที่ยวกับเพื่อนที่มณฑลยฺเหล่ มีผู้หญิงที่เคยเข้าบ้านเพียว เพียวอยู่ ตอนนั้นเขามีเงินแล้วก็มาอยู่มณฑลยฺเหล่ ลูกเขาทำงานอยู่เกาะสอง เขามาชวนกลับบ้านด้วยกันจะได้ไม่ต้องเสียค่ารถ เพียว เพียวเชื่อเพราะรู้จักกัน แต่เขาไม่ส่งบ้าน พามาที่ห้องมีผู้หญิงเยอะๆแล้วยังไม่ให้ไปไหน นั่งรอนั่งเรือมาไม่รู้ไปไหน แล้วมาขายที่ห้องนี้ด้วยกัน 26 คน ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้หญิงแฉะอย่างก๊ว มีคนขาย 4 คนเป็นผู้หญิง 3 ผู้ชายคุมมา 1 คน แก่แกไม่ได้ดีเพียว เพียว แต่คนคุมพม่าผู้ชายดี..แล้วให้คนไทยเปิดบริษัทกับเพียว เพียว...

(เพียว เพียว อายุ 23 ปี ชาวพม่า จากภาคยฺกั๋ง ประเทศพม่า
หญิงบริการอิสระในภาคใต้ อยู่เมืองไทยมา 4 ปี และยังพูดภาษาไทยไม่ได้เลย)

จากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งทำงานช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงจากลาวที่ถูกล่อลวงมายังประเทศไทย ได้ให้ข้อมูลว่า สถานประกอบการที่มีการควบคุมเข้มงวดยังคงมีอยู่ อาจมีการทุบตีหรือ 'ซ้อม' แต่ไม่ถึงกับมีการกักขังล่ามโซ่หรือต้องผ่านประตูลูกกรง 3 ชั้นอย่างที่เคยเป็นข่าว ผู้เขียนมองว่า ปัจจุบันวิธิตำเนนกิจการโหดร้ายอาจจะเล็กลงและ 'ไม่คุ้ม' อีกต่อไป รูปแบบของการชักพาผู้หญิงเข้าสู่อาชีพบริการได้มีการพัฒนาก้าวไปสู่วิธีที่แนบเนียนซับซ้อนและได้ผลระยะยาวมากกว่า ดังจะได้กล่าวในหัวข้อถัดไป อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าเรื่องราวของการทุบตีทำร้าย หรือกักขังผู้หญิงจะหมดไปจากธุรกิจค้าบริการทางเพศ หากการกระทำนี้อาจไม่ได้เกิดขึ้นในตัวสถานบริการ แต่จะแฝงอยู่ในระบบเอเยนต์ผูกขาดซึ่งจะเป็นตัวกลางนำผู้หญิงไปส่งทำงานตามที่ต่างๆ และจัดการควบคุมแบ่งรายได้ รวมทั้งกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจในรูปแบบทางโทรศัพท์ที่ส่งผู้หญิงไปบริการตามโรงแรมและรับกลับ โดยเอเยนต์เหล่านี้จะควบคุมผู้หญิงทั้งที่หลอกลวงมา และที่แต่เดิมได้เต็มใจจะทำงานขายบริการแต่ไม่รู้ถึงเงื่อนไขที่จะถูกเอารัดเอาเปรียบและขาดอิสรภาพมาก่อน เรื่องราวเหล่านี้จะได้กล่าวโดยละเอียดในบทที่ 6 ต่อไป

ข้อมูลเกี่ยวกับความทารุณโหดร้าย การหลอกลวงบังคับขืนใจ ที่เสนอในรายงานฉบับนี้เป็นเรื่องเล่าจากอดีตอันขมขื่นของผู้หญิงที่ได้หลุดรอดมาจากสภาพดังกล่าวแล้วเท่านั้น หากเรื่องน่าสลดเช่นนี้ยังคงกำลังดำเนินอยู่ ก็คงจะเป็นโลกมืดที่ผู้เขียนไม่สามารถเข้าถึง อย่างไรก็ตามคิดว่าในปัจจุบันหากยังมีสถานบริการอันโหดร้ายทารุณหลงเหลืออยู่ ก็ไม่น่าจะเปิดเป็นกิจการใหญ่โตและเปิดเผยได้ดังในอดีต

5.2 ผู้หญิงที่ถูก 'ล่อลวง' ชักนำไปค้าขายบริการทางเพศด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีการกักขังหรือทุบตีทำร้าย

การ 'ล่อลวง' นี้เป็นวิธีที่นิยมและได้ผลอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสำหรับการชักพาหญิงสาวเข้าสู่สถานบริการประเภทแฝง การ 'ล่อ' อาจทำโดยนายหน้าซึ่งผู้หญิงหลายคนเรียกว่า 'รถรับส่ง' หรือ 'คนรับส่ง' ที่รู้จักกับเจ้าของสถานบริการ หรือโดยผ่านคนรู้จักของผู้หญิงซึ่งจะได้เปอร์เซ็นต์หรือค่าหัวเป็นเสมือนนายหน้ารายย่อย ผู้หญิงหลายคนบอกผู้เขียนในครั้งแรกว่าเข้าสู่อาชีพนี้ด้วยการชักนำของ 'เพื่อน' หรือ 'พี่น้อง' แต่เมื่อพูดคุยต่อไปก็จะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับบุคคลดังกล่าวนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ห่างและหลวมมาก หลากๆ คนเพียงเพิ่งจะได้รู้จักกันเท่านั้น แต่เป็นเพราะการชักนำให้ได้ทำงานนี้ถือเป็นการช่วยเหลือกัน จึงนับได้ว่าเป็นเพื่อนหรือพี่น้องไป แท้จริงแล้วส่วนหนึ่งของผู้ชักนำนี้คือเครือข่ายย่อยของระบบนายหน้า โดยการชักนำจากคนใกล้ชิดจะสามารถชักจูงได้

ผลดีกว่าตัวนายหน้าซึ่งไม่ได้รู้จักมักคุ้นมาก่อน หรือเป็นที่รู้แน่ชัดว่ามีอาชีพ ‘นายหน้า’ ทาผลประโยชน์อย่างชัดเจน การ ‘ล่อลวง’ ทำให้สำเร็จโดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ประกอบกันดังนี้

(1) **เพราะความมุ่งมั่นที่จะมาทำงานเก็บเงิน** แรงงานหญิงที่ตัดสินใจทิ้งถิ่นฐานข้ามพรมแดนมาแล้ว แล้วแต่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ หรือมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะมาทำงานเก็บสะสมเงินทองจากประเทศไทย ไม่มีใครอยากกลับบ้านด้วยมือเปล่าหรือไม่ประสบความสำเร็จ แม้แต่เดิมจะไม่ได้ตั้งใจมาทำงานขายบริการก็ตาม ดังคำให้การของคำนำ สาวจีนจากสิบสองปันนาคนต่อไปนี้

...กว่าจะมาถึงเสียเวลาไม่รู้กี่วัน เสียเงินเป็นหมื่นๆ ไหนๆก็มาแล้ว ยังไงก็ต้องเอากลับบ้านไปบ้าง ไม่งั้นใครเขาจะว่ายังไง มาถึงนี่แล้วไม่ได้อะไรกลับไปเลย ที่บ้านไม่มีใครรู้ว่าหนูจะมา กลับไปก็ต้อง ยืมกลับไป ต้องมีของไปฝากลูก ฝากแม่ แรกๆหนูก็ร้องไห้ (หัวเราะ) แต่..ตอนนี้มันก็เสียตัวไปแล้ว อยากจะเก็บให้ได้เป็นแสนถึงจะคุ้ม มีเงินค่ารถกลับบ้านแล้วก็ยังไม่กลับหรอก...

(คำนำ อายุ 27 ปี ชาวไทยลี้จากแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน
หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง ปัจจุบันเก็บเงินกลับบ้านไปแล้ว)

(2) **เพราะหนี้ผูกพันจากบ้าน จากนายหน้าหรือเจ้าของสถานบริการ** ผู้หญิงบางคนจะต้องกู้หนี้ยืมสิน มาเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง บางคนได้ขายทรัพย์สินบางอย่างไปเป็นการลงทุน และบางคนได้รับข้อเสนอให้ ติดหนี้ค่ารถไว้ก่อนได้ หนี้ทั้งหลายนี้เป็นแรงผลักดันแรกๆที่ทำให้ผู้หญิงอยากทำงานให้ได้เงินจำนวนมากอย่างรวดเร็ว การเดินทางมาสู่ชายแดนไทยจะต้องใช้เงินจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะหากผู้หญิงไม่รู้จักเส้นทางมาด้วยตนเอง แม้ถนนสายเชียงตุง-ท่าขี้เหล็กจะยาวเพียง 166 กิโลเมตร และมีรถโดยสารหรือมอเตอร์ไซด์รับจ้างไปมาค่อนข้าง สะดวก ใช้ระยะเวลาเดินทางในหน้าแล้งประมาณ 5-6 ชั่วโมง ผู้หญิงจากท้องถิ่นที่อยู่ไกลจากตัวเมืองเชียงตุงย่อม ไม่กล้าเดินทางเอง ส่วนใหญ่อาศัยให้คนนำทางหรือจ้างเหมารถมา นอกจากนี้ผู้หญิงที่ไม่มีบัตรประชาชนพม่า พุดภาษาพม่าไม่ได้ ได้แก่ ผู้หญิงจากจีนสิบสองปันนา พวกกลุ่มน้อยในพม่าบางกลุ่ม และเด็กสาวอายุไม่ถึง 18 ปี จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมากในการเหมารถ หรือจ่ายให้ ‘คนรถ’ หรือนายหน้าลักลอบนำพามา เนื่องจากเกรงกลัวจะถูกเจ้าหน้าที่พม่าจับกุมคุมขัง หรือเรียกปรับเป็นเงินจำนวนมาก ดังตัวอย่างการเดินทางของ มีแ อี สาวอาข่าจาก เชียงตุง ดังต่อไปนี้

...มีแเออยากมาเที่ยวประเทศไทย อาแเอเขาได้ยินว่าประเทศไทยนี้สนุก มีงานทำเยอะ ได้แต่งตัวสวยๆ ได้ใส่ทอง พี่สาวบอกว่าไปทำงานร้านอาหารนี้ไม่ใช่ร้านอาหาร แต่เป็นขายตัว มีแเอก็ว่า มีแเอไม่ได้จะ มาขายตัว แต่จริงๆแล้วตอนนั้นขายตัวเป็นยังไม่มีแเอก็ไม่รู้ มีแเอหนีมากับอาแเอแล้วก็คืนเงินฮ่ออีกคน หนึ่ง เหมารถมา 2,000 จี๊ด มารถโดยสารไม่ได้เพราะไม่มีบัตรประชาชนพม่า อายุไม่ถึงเขาไม่ให้ทำ แต่คนรถเขาโกงส่งแค่กลางทาง เลยต้องเอาเงินที่เหลือจ่ายค่ารถโดยสารกลับบ้าน กลับไปพ่อต๊ายๆ ไม่

ให้มาเมืองไทยอีก แต่พี่ชาย (ต่างแม่) บอกว่าจะช่วย เขาเคยมาทำงานแม่สายก็พามาส่ง บอกว่าค่ารถคิดคนละ 10,000 จี๊ด... มาถึงทำซีเหล็กเขาให้อยู่ที่บ้านคนรถนี้แหละ 10 กว่าวัน เขาให้ยืมเงินใช้ซื้อของอะไรๆ อีก 500 บาท คนรถบอกว่าทางานทำให้ไม่ได้ มีแอบบอกว่าทำอะไรก็ได้แต่ไม่ไปขายตัวนะ.. เขาก็ให้มาทำร้านอาหารที่แม่สาย ได้เงินเดือน 600 บาท ก็จ่ายค่าตำรวจ 150 กับค่าอะไรๆ ก็ใช้หนี้ไม่ได้ ตอนอยู่บ้านทำซีเหล็กนี้ก็ต้องให้ค่าข้าวด้วย พี่ชายก็บอกว่าติดหนี้เขาเยอะแล้วต้องรีบใช้ ...คนรถเขารู้จักที่ทำงานเงินดีกว่านี้ เขาว่าเป็นร้านอาหาร จะไม่ขายตัวก็ไม่ใช่ไร

(มีแอ อายุ 19 ปี ชาวอำเภอจากหมู่บ้านนอกเขตเมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า ถูกหลอกมาเมื่ออายุ 16 ปี อดีตหญิงบริการร้านอาหารที่ชื่องานในภาคกลาง เคยเดินทางกลับบ้านและคิดว่าจะไม่มาทำงานเมืองไทยอีก แต่ปัจจุบันก็เดินทางกลับมา ทำงานเป็นคนรับใช้ในเมืองใหญ่แห่งหนึ่งในภาคกลาง)

นอกจากหนี้ค่าเดินทางมายังชายแดนแล้ว นายหน้าในเมืองไทยจะบริการส่งผู้หญิงไปทำงาน โดยให้ติดหนี้ค่ารถไว้ก่อน ค่ารถและค่าหัวนี้เป็นเงินจำนวนไม่น้อย (ดูรายละเอียดในบทที่ 6) ผู้หญิงหลายคนจะถูกชักชวนให้ไปทำงานที่ได้เงินดี และสบาย เช่น เป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหาร หรือเป็นหมอนวด ซึ่งผู้หญิงบางคนก็จะนึกภาพถึงการนวดอย่างจริงจังเหมือนอย่างหมอมือในหมู่บ้าน บางคนพอจะรู้ว่าสถานที่นวดนั้นมีแต่ผู้ชายมานวด และได้ยินได้ฟังมาว่าเป็นงานที่ภาพพจน์ไม่ดีนัก แต่ก็จะได้รับคำอธิบายว่า การทำงานนั้นอยู่ที่ตัวเองเป็นสำคัญ หากไม่ต้องการขายบริการก็ไม่มีใครมาบังคับได้ ผู้หญิงที่ออกไปหาเงินกับผู้ชายนั้นตัดสินใจทำด้วยตัวเอง ลำพังเสิร์ฟหรือนวดอย่างเดียวก็สามารถหาเงินได้มากและไม่เหนียวเหมือนการทำงานก่อสร้างหรือการรับจ้างในไร่ในนาด้วย

หญิงสาวส่วนใหญ่เห็นชอบกับข้อตกลงที่ดูดีนี้ โดยเชื่อว่าจะดูแลตัวเองได้ดีพอและคงใช้เวลาไม่นานในการใช้หนี้ แต่ความจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น ค่ารถและหนี้มากกว่าที่คิด ผู้หญิงหลายคนรู้จำนวนหนี้เป็นอย่างดีแต่ไม่สามารถจินตนาการได้ว่าเงินจำนวนนี้จะสามารถหามาใช้ได้ยากง่ายอย่างไร ไม่รู้ว่าลำพังงานเสิร์ฟหรือค่าชั่วโมงนวดนั้นไม่เพียงพอที่จะคืนหนี้ได้ในเร็ววัน บางคนคำนวณคร่าวๆ ว่าเมื่อติดหนี้ไว้ 1 หมื่น ได้ค่านวดเดือนละ 4 พัน เพียง 3 เดือนก็จะใช้ได้หมดแล้ว โดยไม่ได้คิดว่าการใช้ชีวิตในต่างแดนจะต้องมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวสูงมาก และข้าราชการบางคนจะคิดดอกเบี้ยทบทวีปด้วย

การเสนอเงินให้กู้เพิ่มโดยเจ้าของสถานบริการ หรือตัวนายหน้ารับส่งเพื่อเพิ่มจำนวนหนี้จะเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติมาก ส่วนใหญ่ผู้หญิงจะคิดว่าเป็นน้ำใจ หรือ 'ความใจดี' ของเจ้าหน้าที่ที่ยอมให้เธอส่งเงินก้อนไปให้ทางบ้านก่อนได้ การเริ่มต้นชีวิตใหม่ในเมืองไทยนั้นต้องการเงินไม่ใช่น้อย ทั้งค่าเช่าห้องพัก ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัว เครื่องใช้ อาหารการกิน และค่าใช้จ่ายส่วนตัวอีกเยอะ เมื่อหญิงสาวผู้ซึ่งแทบจะไม่เคยได้เงินได้มีโอกาสกำไบละพันหลายๆ บาท ได้เลือกซื้อข้าวของสวยๆ แปลกๆ ตามใจชอบ ได้เข้าร้านเสริมสวยตัดผม ทำสีย้อม ทำเล็บ ก็หลงใหลไปกับสิ่งเหล่านี้โดยไม่รู้ตัว กว่าที่เธอจะเข้าใจว่าเงินที่ขอยืมมานั้นหาได้อย่างยากเย็นเพียงไร ก็จะเริ่มคุ้นเคยกับสภาพรอบข้าง และค่อยๆ ถูกกลืนเข้าสู่วงการค้าบริการไปเสียแล้ว

(เชื้อแก้ว อายุ 28 ปี ชาวไทยลี้ภัยจากเมืองแลม มณฑลยูนนาน ประเทศจีน หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

...เป็นหมอนวดก็ไม่ใช่เป็นโสเภณี แก้วไม่ได้คิดมาขายตัวนี่ ก็คิดว่ามาลงนวด มีเพื่อนเยอะ ..ก็
อยู่ๆ ไป เห็นเพื่อนเปิดบริษัทกัน ก็..กลั๊วๆ กลั๊วๆ นะ เห็นคนอื่นเขาเปิดไม่เห็นเป็นไร ก็อยากรู้...
เสียตัวครั้งเดียว ครั้งแรกคงไม่เป็นไร ก็บอกคนเชียร์แซกว่า ถ้ามีแขกจะเปิดก็บอกด้วย แต่ตอนนั้น
ยังไม่มี แบบ..มีได้กรอเปิดเยอะนะ ที่นี้แฟนแก้วคนนี้เขาก็มาชอบแก้ว มาที่ไรก็มาหา รู้จักกันนาน
เหมือนกัน เขาก็ขอเปิด ก็ชอบเขาด้วย แบบ..เขาไม่ยุ่งกับใครเลยนะ ไม่ใช่คนที่ยุ่งด้วย ..ก็เลยตกลง
เขาให้มาหามีนสอง แล้วก็แฟนแก้วมาถึงเดี๋ยวนี้ ก็..ธรรมดา.. ส่วนใหญ่เขาก็มีแฟนกันทั้งนั้นแหละ
ไม่ใช่ว่าไปมั่วกับใคร

(บัวแก้ว อายุ 20 ปี ชาวไทยใหญ่จากเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า มาอยู่แม่สายตั้งแต่อายุ 3 ขวบ หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

(4) เพราะเงื่อนไขการทำงานในสถานบริการประเภทแอบแฝง ไม่สร้างความกดดันให้มากเท่ากับสถานบริการประเภทตรง (ดูรายละเอียดนี้ในบทประเภทสถานบริการ) ในสถานบริการแบบแอบแฝงนี้มีเงื่อนไขการทำงานที่ผ่อนปรนกับผู้หญิงในการรับแขกค่อนข้างมาก ซึ่งมีผลในเชิงจิตวิทยาทำให้ผู้หญิงไม่รู้สึกรู้ว่าถูกกดดัน ดังนี้

1. ไม่มีการบังคับให้รับแขก ผู้หญิงไม่รู้สึกรู้ว่าถูกบีบบังคับหกลอง แต่เป็นการตัดสินใจของตนเอง
2. การที่แขกจะต้อง 'จิบ' ผู้หญิงเอง ไม่สามารถขึ้นวีเรียกตัวให้ไปบริการทางเพศได้ทันที ทำให้ผู้หญิงรู้สึกว่าตนมีสิทธิเลือก หรือมีคุณค่าพอที่ผู้ชายจะเลือกเข้าหาเป็นคนพิเศษ
3. ผู้หญิงไม่รู้สึกรู้ว่าต่ำต้อยเป็น 'โสเภณี' หรือ 'ขายตัว' แม้จะเป็นการมีเพศสัมพันธ์เพื่อเงิน เนื่องจากเธอได้พูดคุยรู้จักกับแขกและตัดสินใจเลือกหรือปฏิเสธได้ อีกทั้งแขกก็จะจ่ายเงินตามความพอใจ เป็น 'น้ำใจ' โดยจะพูดคุย (หรือแท้จริงคือการต่อรองกัน) ไม่ได้เป็นราคาตายตัวเหมือนซื้อขาย
4. ผู้หญิงบางคนมีแขกประจำเลี้ยงดูเหมือนเป็น 'เมียน้อย' หรือ 'เมียเก็บ' ทำให้ไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังขายบริการทางเพศ หรือเป็นผู้หญิงไม่ดี และ 'มั่ว' แต่เป็นการ 'มีแฟน' ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาในสถานบริการ แม้จะรู้ว่าแฟนของตนนั้นมึนครอบครัวยังก็ตาม ดังภาพสะท้อนที่เห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของผู้หญิงหลายคนดังนี้

...หนูเลิกกับแฟนไปได้เดือนหนึ่ง เพื่อนก็ชวนให้ไปทำงานบ้านกรุงเทพฯ แบบชักผ้าถูบ้านเลี้ยงเด็กอะไรเงี้ย จะให้ 2 พันห้า หนูอยากช่วยทางบ้าน บ้านหนูจนหนูก็มา เสียค่ารถตั้ง 4 พัน พอมาถึงกลายเป็นที่นี้ (สถานอาบอบนวดและนวดแผนโบราณ) หนูโกรธเพื่อนมากแต่มันไม่รู้จะทำไง ก็มาแล้ว ค่ารถก็ยืมเพื่อนมา แต่เขาบอกว่าแผนกนวดโบราณนี้ไม่ต้องนอนกับแขกก็ได้ นวดเฉยๆ ก็ได้ แขกเรียกแล้วเราไม่เอาก็ไม่เป็นไร หนูก็เลยทำดู ผู้จัดการให้เบิกหมั้นห้า ใช้ค่ารถ เพื่อน แล้วก็ค่าฝึกนวดอีกพันห้า ส่งบ้านห้าพัน ที่เหลือหนูจ่ายค่าห้องกับข้าวของแล้วก็เสียคลุมพนักงาน หนูก็...บอกไม่ถูกหรอก อยู่ได้ 2 เดือนก็..ลองรับแขกดู แบบ.. ก็คิดว่าไหนๆ ก็มาอยู่อย่างงี้แล้ว จะได้ใช้หนี้กับเงินคนอื่นเขาทำได้เราก็ทำได้ หนูส่งบ้านได้ทุกเดือนแล้วกำลังปลูกบ้านใหม่ด้วย บ้านเก่ามันเป็นเพิงไม้แบบอาศัยเขานะ หนูไม่โกรธเพื่อนแล้ว ก็..เข้าใจว่าเขาหวังดี เห็นทางบ้านหนูจน ถ้าเขาชวนจริงๆ หนูก็คงไม่ยอมมา

(แสงคำ อายุ 19 ปี ชาวไทยใหญ่จากท่าพี่เหล็ก ประเทศพม่า

ย้ายมาอยู่แม่สายเมื่ออายุ 9 ขวบ หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

... หนูไม่ได้มั่วกับใครนี่ แฟนหนูเขาก็ไม่ไปยุ่งกับใครเลย รู้จักกันนาน ก็..มานวด 3-4 ครั้งกว่าจะยุ่งกัน ไม่ใช่แค่เที่ยว นิสัยก็ดีเป็นผู้ใหญ่ เขาดูแลหนูดี มาทุกๆ อาทิตย์ แล้วก็ช่วยทางบ้านหนูด้วย เขายังเคยพาหนูไปเที่ยวชะอำด้วยเลย แบบ..เขารักเราไว้ใจเรา อีกหน่อย..ก็ยังไม่รู้เลย หนูก็คงต้องกลับบ้านหนูนะแหละ แฟนหนูเขาก็มีลูกมีเมียแล้ว ยังไงเขาก็ต้องเลือกลูกเมียเขา (เงียบ) ก็ไม่รู้..แต่หนูว่าเขารักหนูนะ ห่วงหนูมากๆ ด้วย

(เดียง อายุ 20 ปี ชาวไทยใหญ่จากเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

กล่าวโดยสรุปก็คือ เพราะสภาพที่ไม่กดดันมากนักทำให้ผู้หญิงไม่มีความคิดจะต่อต้านหรือหนีหนี จึงไม่จำเป็นต้องมีการกักขังหรือทุบตี หรืออีกนัยหนึ่งเมื่อไม่มีการกักขังและทุบตี ผู้หญิงก็จะไม่เกิดความเครียดว่าจะต้องต่อต้านและหนีหนีนั่นเอง ในทางตรงกันข้าม ในสังคมแบบนี้ผู้หญิงที่หนีหนีจะถูกมองว่าเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี เป็นคนขี้โกงและอกตัญญู เพราะการให้กู้ยืมเงินถือเป็นเรื่องของน้ำใจและความไว้วางใจ อีกทั้งเจ้าของสถานบริการประเภทดังกล่าวมักไม่ติดตามหนี หรือถ้ามีการตามหนี ก็จะเป็นหน้าที่ของนายหน้า ซึ่งผู้หญิงคนอื่นก็ไม่มีโอกาสรับรู้ว่าเป็นอย่างไร มีความรุนแรงหรือไม่ ส่วนใหญ่จะคิดว่าเป็นการสมควรแล้วที่นายหน้าจะต้องติดตามหาตัวมาใช้หนี้ ผู้เขียนคาดประมาณว่า จำนวนแรงงานหญิงข้ามชาติที่ถูกชักนำทั้งทางตรงและทางอ้อมให้เข้าสู่อาชีพค้าบริการทางเพศ โดยผ่านกระบวนการขูดเกลาคัดที่ส่งแรงกดดันให้ปรับตัวยอมรับวัฒนธรรมย่อยคล้อยตามสภาพที่เห็นและเป็นอยู่ดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด

5.3 ผู้หญิงที่ตั้งใจและเต็มใจทำงานบริการ

ผู้หญิงที่ตั้งใจและเต็มใจขายบริการนั้น มีเหตุผลลึกลับซับซ้อนต่างกันไปแล้วแต่ละคน จากข้อมูลการพูดคุยทั้งหมดสามารถจำแนกได้ว่ามาจากปัจจัยหรือสาเหตุต่างๆ ดังนี้

(1) **เป็นกลุ่มที่หลุดพ้นจากสถานบริการที่ทารุณบังคับและกักขัง** หลังจากที่ผ่านมาการถูกขืนใจให้ขายบริการ ผู้หญิงข้ามชาติกลุ่มนี้จะไม่มีทางเลือกมากนัก เนื่องจากข้ามน้ำข้ามทะเลมาไกลเกินกว่าจะกลับบ้านไปโดยง่าย ผู้หญิงซึ่งเคยต้องใช้เรือนร่างของตนยังผลประโยชน์ให้แก่คนอื่นมักตัดสินใจยินยอมตกอยู่ในสภาพเดิมอีกครั้ง แทนการกลับบ้านไปด้วยสภาพบอบช้ำขำขี้ยังมือเปล่า ด้วยความรู้สึกว่าสูญเสียเนื้อตัวร่างกายของตนไปแล้ว จึงควรจะใช้มันเพื่อประโยชน์ของตนหรือครอบครัวบ้าง หลายคนรู้สึกถึงความแตกต่างชัดเจนว่า คราวนี้จะต้องอดทนเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องหรือเพื่อเก็บเงินกลับบ้านไปฝากครอบครัวให้จงได้ แต่ก็มีบางคนก็ไม่ได้รู้สึกว่าจะทำเพื่ออะไรเลย หากตัดสินใจคืนสู่อาชีพขายบริการอีกครั้ง เพียงเพราะว่าไม่สามารถหาทางเปิดประตูชีวิตไปสู่หนทางเลือกอื่นๆ ได้อีกแล้ว

...ครูสอนศาสนาคริสต์ผู้หญิงเขาชวนหนูมาเที่ยวบ้านเพื่อนฝั่งไทย หนูมากับเพื่อน 4 คน ตั้งใจจะค้างคืนเดียว แต่เจ้าของบ้านมาบอกว่าควรกลับไปแล้ว เขาพาหนูนั่งรถไปไหนไม่รู้เรื่อง อยู่ที่หนึ่ง 5 เดือน บังคับให้ทำงานแบบนี้แต่ไม่เคยได้เงิน แล้วก็ให้มาอีกช่องทางหนึ่ง ที่นี้หนูหนีมาได้ เขาก็ช่วยให้ไปทำงานอีกที่หนึ่ง คราวนี้หนูทำแล้วได้เงิน แต่กว่าจะเก็บเงินกลับบ้านไปครั้งแรกก็ 2 ปีกว่า ไปถึงแม่หนูก็ตายไปแล้ว ใครก็รู้ว่าหนูมาเมืองไทยทำอะไร หนูก็เลยให้เงินพี่น้องไว้หมด แล้วกลับมาอีก... หนูไม่รู้จะไปอยู่บ้านทำไม ไม่มีใคร ไร่นาก็เหมือนไม่ใช่ของเรา ไม่รู้จะไปไหน ก็..กลับมาทำงานนี้อีก

(ศรีเมือง วัย 25 ปี ลูกครึ่งพม่า-ไทยใหญ่จากเชียงใหม่ ภูมิลำเนา ประเทศพม่า)

เคยถูกหลอกไปทำงานที่ช่องแถบชายทะเลภาคตะวันตกเมื่อ 7 ปีก่อน หญิงบริการในช่องทางนี้ (ภาคกลาง)

....อยู่ได้ 1 ปี ตำรวจมานุกช่อง แก้วแก้วจับ ลูกน้องก็วันวาย แพนเลยพาฉันหนีไปได้ เขาเป็นลูกเรือประมง เป็นแขกประจำ เราก็แต่งงานอยู่ด้วยกัน ...ฉันอยู่กับเขามา 4 ปีกว่า คัดปลาที่แพปลา มีลูกด้วยกัน 2 คน แต่เมื่อ 3 เดือนก่อน แก้วแก้วบอกว่าเขาถูกตำรวจนำพม่าจับไป ฉันรู้ว่าเขาจะติดคุก 12 ปีที่พม่า คุกที่ไหนไม่รู้ ...ไม่มีเงิน..ตามไม่ได้หรอก...(เสียงสั่น) จะทำยังไงกับลูก แล้วยังมีอีกคนในห้อง ฉันฝากคนเล็กไว้กับเพื่อนที่ก่อสร้าง แล้วก็มาถามทางนแบบนี้ มาเช่าที่นี้อยู่กับลูกอีกคน มีผู้ชายที่อยู่แพเดียวกับแพนมาหาแต่ฉันไม่รับ (เงิบ)...12 ปี...ฉันจะรออย่างไร (น้ำตาคลอ) ให้ทำงานอย่างนี้ไป 1 ปี 2 ปี รอได้ แต่..12 ปี รอได้ไหม..ฉันได้แต่หวังให้มีผู้ชายดีๆ มาช่วยฉันสักคน ฉันอยากกลับบ้าน....

(มีนา อายุ 24 ปี ชาวพม่าอินเดีย จากเมืองมะริด ประเทศพม่า)

(2) **เปลี่ยนจากงานอื่นในเมืองไทยที่รายได้ต่ำกว่า** มีผู้หญิงอีกจำนวนหนึ่งซึ่งต้นต้นมาทำงานทำในประเทศไทยและได้ยังชีพด้วยการทำงานต่างๆ เช่น งานบ้าน ก่อสร้าง รับจ้างขายของ เลี้ยงอาหาร เด็กบ๊ม เป็นต้น แต่แล้วก็ได้พบความจริงที่ว่างงานรับจ้างวันละไม่กี่สิบ หรือเงินเดือนเดือนละ 800-1,000 บาท ไม่สามารถจะทำให้ตนบรรลุถึงความฝันได้ แม้เงินจำนวนนี้จะนับว่ามากหากเทียบกับค่าเงินที่บ้านเกิด แต่ค่าใช้จ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่พัก อาหาร หรือแม้แต่ค่า 'บาร์' เจ้าหน้าทีก็สูงกว่าที่เคยเข้าใจไว้มากนัก ดังนั้นเมื่อรู้จักมักคุ้นเมืองไทยพอสมควร ผู้หญิงหลายคนเริ่มเรียนรู้ช่องทางของงานที่ได้เงินดีกว่าเก่า เพื่อนฝูงหรือคนรอบข้างจากบ้านเดียวกัน ล้วนเป็นตัวอย่างให้เห็นได้ชัดว่าสามารถเก็บเงินได้เป็นกอบเป็นกำ และส่งให้ที่บ้านได้ทีละมากๆ ในที่สุดเธอจึงตัดสินใจก้าวเข้าสู่อาชีพบริการด้วยตัวเอง โดยส่วนหนึ่งจะเปลี่ยนงานในช่วงระหว่างที่เดินทางกลับบ้านและได้พบกับนายหน้าผู้ชายแดน ผู้หญิงที่ได้ผ่านประสบการณ์การทำงานอื่นๆ ในเมืองไทยมาแล้วมักจะได้อีกโอกาสที่ตรงรอก ซึ่งนำหน้าจากข้อมูลข่าวสารต่างๆ มากพอสมควร ซึ่งอาจเรียกได้ว่า ผู้หญิงกลุ่มนี้ได้เลือกทางของตนด้วยความเข้าใจและมั่นใจมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

....พะยอมมาทำก่อสร้างกับพี่น้องได้วันละ 70 บาท ก็แบกของแบกปูน ผู้ชายจะได้ 90 นะ แก้วแก้วใจดีค่ะ ไม่เคยจ่ายเงินข้าหรือ ก่อสร้างที่นี้เสร็จก็ย้ายไปที่อื่น พะยอมกินแต่ข้าวที่เขาหุงให้กับน้ำพริก ก็พอเก็บเงินได้นิดหน่อย ปีนั้นส่งให้ที่บ้านได้ 2 ครั้งรวม 3 พัน อยู่มาปีหนึ่งก็คอยคิดอยู่ตลอดค่ะว่าจะทำยังไงให้ส่งบ้านได้เยอะๆ ที่นี้เพื่อนที่เมื่อก่อนก่อสร้างด้วยกัน เขาไปเป็นหมอนวดแล้วมาเที่ยวหาพะยอมคุยกับเขาก็รู้ละ..ว่างานนี้มันใกล้ขายตัวนิดเดียว แต่ก็คิดว่า ไหนๆ มาลำบากถึงเมืองไทยนาน เป็นปียังไม่ได้อะไรเลย น่าจะส่งเงินให้ลูกได้เป็นก้อนบ้าง เก็บไว้ก้อนก่อนทำทุนแล้วจะได้กลับไปอยู่บ้าน ไม่ต้องมาเมืองไทยอีกไม่งั้นก็ต้องอยู่อย่างงี้ไปเรื่อยๆ ไซ้ไหมคะ ไม่รู้เมื่อไรจะได้กลับ พะยอมก็เลยให้เพื่อนพามาสมัครงาน

(พะยอม อายุ 34 ปี ชาวไทยใหญ่จากเขตเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า)

แม่มีลูกสาม หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

(3) **ตั้งใจทำงานขายบริการโดยตรง** ผู้หญิงที่ตั้งใจมาขายบริการโดยตรงสามารถแยกย่อยออกเป็นกลุ่มที่ตั้งใจมาจากทางบ้าน และกลุ่มที่เพียงแต่อยากมาหางานทำเมืองไทย แต่เมื่อมาถึงแล้วก็พบว่าอาชีพขายบริการเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตัวเอง

- **หนึ่ง กลุ่มที่ตั้งใจมาจากบ้าน** หญิงสาวจากรัฐฉานตู่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพขายบริการในแง่ดีค่อนข้างมากกล่าวคือ เป็นงานที่ไม่เหน็ดเหนื่อย สามารถหาเงินก้อนส่งให้พ่อแม่ได้ มีแต่คนที่ไปทำงานนี้เท่านั้นที่จะสามารถสร้างบ้านใหม่และตั้งตัวทำมาค้าขายได้ เป็นวิธีเดียวที่ผู้หญิงจะสามารถหางานหาเงินมีรายได้เป็นของตนเอง และได้แสดงความกตัญญูต่อบุพการี ด้วยความคิดดังกล่าวจึงมีหญิงสาวจำนวนหนึ่งตัดสินใจตามเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง หรือมีนายหน้ารายย่อยเข้าไปชักชวน ให้มาทำงานบริการในเมืองไทย บางกลุ่มยังคงเป็นสาวบริสุทธิ์ บางกลุ่มเป็นคนที่เคยแต่งงานมีลูก และมีความลำบากทางการเงิน ผู้หญิงเหล่านี้บางส่วนไม่ได้เข้าใจในตัวอาชีพมากนัก เพียงแต่ได้ยินได้ฟังมาว่าเป็นงานสบายได้แต่งตัวสวย ยิ่งเมื่อมีคนมาทำงานและกลับบ้านไปร่ำแล้วร่ำเล่า ด้วยสภาพที่สดใสสวยงามและยกระดับฐานะให้ครอบครัว หรือสามารถย้ายบ้านมาซื้อที่ทำไร่หรือเลี้ยงหมูได้ ก็ยิ่งเหมือนเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนต่อๆ ไปทยอยหลั่งไหลกันมาเมืองไทย เรื่อยๆ และเรื่อยๆ เรื่องจริงข้างต้นนี้เป็นเรื่องเล่าพิมพ์เดียวกันกับที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่หลายหมู่บ้านในภาคเหนือ และภาคอีสานของไทย ที่มีประวัติศาสตร์ของกลุ่มหญิงสาวอายุน้อยออกเดินทางมาค้าบริการในเมือง (Archavanitkul and Guest 1995)

กล่าวได้ว่ามีผู้หญิงกลุ่มหนึ่งที่ตัดสินใจเลือกทางเส้นนี้โดยได้รับข้อมูลพอสมควร อาจได้เรียนรู้จากคนใกล้ชิดจริงๆ หรือคนในครอบครัวที่มาทำงานอยู่ก่อน พวกเขาจะมั่นใจและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งที่รออยู่อย่างเข้มแข็ง ดังคำบอกเล่าถึงแรงจูงใจในการมาทำงานบริการของแรงงานหญิงข้ามชาติต่อไปนี้

... พี่สาวหนูเขาอยู่ที่นี้ เขากลับไปเยี่ยมบ้าน หนูก็อยากมาเขาก็ไม่ให้มา เขาก็บอกว่างานไม่ดีต้องขายตัว แต่หนูอยากมาช่วยเขาหาเงิน พี่สาวส่งเงินให้ที่บ้านได้เยอะๆ แล้วเขาก็อยู่กินดีกว่าด้วย แบบ.. หนูอยากมาดูเมืองไทย พี่สาวบอกว่าถึงได้แต่งตัวสวยๆ งานก็เหนื่อย แต่เขามาได้ หนูก็มาได้ ช่วยกันสองคน พ่อแม่จะได้สบาย

(บัวศรี อายุ 19 ปี ชาวไทยใหญ่จากเมืองเชียงตุง ประเทศพม่า
หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

..หนูเริ่มทำงานที่แรกอายุ 16 ก็แม่หนูเขาจน เขาลำบาก แล้วหนูก็ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดว่า เขาลี้ภัยเรามาทำไมเราจะตอบแทนเขาไม่ได้ พ่อหนูก็มีเมียใหม่ แม่หนูได้ผัวใหม่ พ่อใหม่ก็กิน ทำงานรับจ้างไปหลายๆ อย่าง พี่สาวหนูก็มาทำงานอย่างนี้ก่อน หนูก็เลยคิดมาบ้าง แต่ไม่ได้มารดเจ้าเดียวกัน ตอนนั้นมาอยู่กรุงเทพฯ เห็นเขาเรียกว่าวิสุทธிகษัตริย์อะไรเนี่ย.. แต่หนูโดนโกง.. เขาเบิกให้ที่บ้านหมื่นเดียว แล้วไม่ได้เงินอีกเลยเป็นปีกว่าๆจนตำรวจจับ ออกจากคุก หนูก็หนีไปเลย หนูก็เจ็บใจ

นะ แต่คิดว่าเราเลือกมาก็ต้องเสี่ยง เป็นกรรมของเราเอง ตอนหลังไปเป็นนางโหรก็ค่อยเก็บเงินได้ ช่วยกับพี่สาวสร้างบ้านให้แม่ที่ทำชีเหล็กได้

(แสงเพ็ญ อายุ 19 ปี ลูกครึ่งไทยลื้อสิบสองปันนา-พม่า จากท่าขี้เหล็ก ประเทศพม่า
หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

- **สอง กลุ่มที่เพิ่งตั้งใจจะมาทำงานในเมืองไทยแต่เมื่อมาถึงก็ตัดสินใจเข้าสู่อาชีพบริการ** ผู้หญิงอีกกลุ่มหนึ่งเดินทางมาด้วยตัวเองกับเพื่อนฝูง หรือกับคนบ้านเดียวกันทั้งหญิงและชายโดยไม่ได้มีจุดมุ่งหมายว่าจะมาทำงานอะไร แต่เมื่อมาถึงชายแดนแล้วหลายคนก็ได้รับทราบว่างานไม่ได้หาง่ายและได้เงินด้อยกว่าที่คิด สิ่งที่ผู้หญิงจะทำได้และสามารถเก็บเงินทองได้สมปรารถนามีเพียงเส้นทางการขายบริการเท่านั้น เมื่อตัดสินใจข้ามชาติมาถึงเมืองไทยแล้ว จากการชักนำของคนรอบข้างและนายหน้า หลายคนก็ตัดสินใจที่จะทำงานขายบริการ เพราะไม่ต้องการจะกลับบ้านมือเปล่า และเพราะเพิ่งได้รับรู้ว่า ‘จริงๆ แล้วผู้หญิงทางบ้านก็มาทำงานแบบนี้แทบทั้งนั้น’ ดังคำบอกเล่าของแรงงานหญิงข้ามชาติชื่อ ‘สาย’ ที่ว่า

...หนูมาอยู่กับแฟนที่เชียงตุง แล้วเลิกกันเพราะเขามาทำงานแม่สายแล้วติดยาฆ่าตืดผู้หญิง มีเงินก็ขโมยไปหมด ที่นี้หนูก็ไม่อยากกลับเมืองจีน เห็นคนที่เชียงตุงมาหางานเมืองไทยทำกันทั้งนั้น เขาบอกว่าเมืองไทยสนุกมีงานทำเยอะแยะ ทำงานได้เงินเยอะเก็บกลับบ้านได้ ก็เลยชวนน้องสาวมาแม่สาย หนูก็เคยมากับแฟนครั้งสองครั้ง มาถึงก็มาหาพี่น้อง เขาก็บอกว่ามีงานหมอนวดที่จะเก็บเงินได้ไม่เงินก็ไปเป็นลูกจ้างขายของได้เดือนละพัน ถ้าก่อสร้างก็จะได้เงินน้อยกว่านั้นอีก หนูหางานอยู่กับน้อง 2-3 วันก็เลยตัดสินใจมาทำอย่างนี้ ไหนๆ ก็มาถึงนี่แล้ว เราก็ไม่ใช่สาวแล้ว ก็คิดว่าจะไม่บอกที่บ้านหรอก เก็บเงินกลับไปก็บอกว่าเลิกกับแฟนแล้วเท่านั้นแหละ

(สาย อายุ 22 ปี ลูกครึ่งจีน-ไทยลื้อ จากแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน
หมอนวดแผนโบราณในภาคกลาง)

บทที่หก

เครือข่ายและนายหน้า

เขาส่งตะมาเลยเหมือนส่งของ เหมือนเอาของมาเรขาย
มาถึงก็บอก... เฮ้อ... เอาเด็กมาส่ง

กระบวนการค้าหญิงข้ามจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งเริ่มก่อตัวขึ้นเมื่อประมาณต้นทศวรรษ 1970 แต่ธุรกิจการจัดส่งผู้หญิงจากทวีปเอเชียไปค้าบริการในประเทศตะวันตกหรือประเทศปลายทางในเอเชียด้วยกัน ได้แก่ ญี่ปุ่น ไต้หวัน มาเลเซีย และสิงคโปร์ ที่เริ่มทำกันอย่างเป็นล่ำเป็นสันมีขบวนการและเครือข่ายของนายหน้าจัดหาผู้หญิง มีการจัดองค์กรที่เข้มงวดเป็นขั้นเป็นตอน และรวมศูนย์อำนาจจัดเจนเมื่อประมาณ 20 ปีมานี้เอง กฎยา อาชวณิจกุล (2536) ได้แบ่งองค์กรเครือข่ายการค้าหญิงข้ามชาติออกเป็น 3 รูปแบบคือ

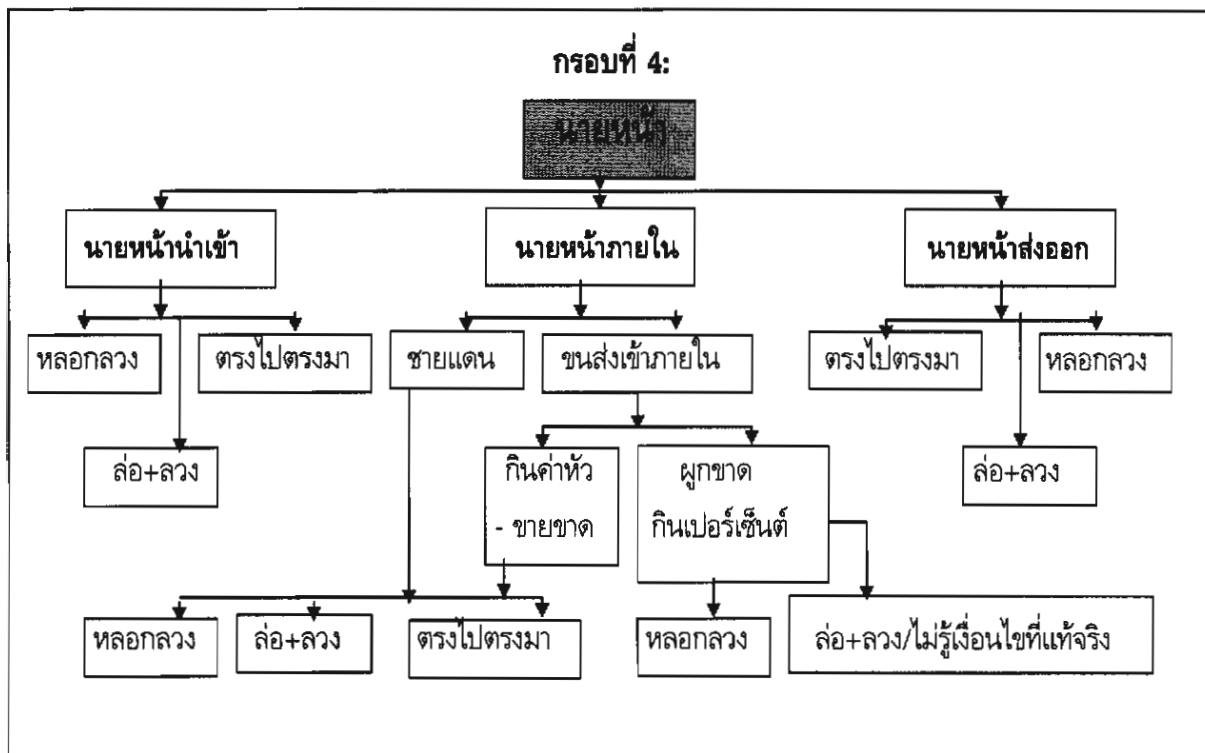
(1) **องค์กรขนาดใหญ่** มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก และมีการจำแนกงานอย่างเป็นลำดับขั้นว่าแต่ละส่วนมีหน้าที่อย่างไรชัดเจน องค์กรแบบนี้จะเข้าไปติดต่อกับเอเย่นต์ระดับประเทศ หรือส่งตัวแทนเข้าไปอยู่ในประเทศต้นทาง ตัวแทนดังกล่าวจะมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับช่องทางตามกฎหมายในการนำผู้หญิงออกนอกประเทศ และนำเข้าประเทศปลายทาง ผู้หญิงจะถูกส่งผ่านจากนายหน้าในท้องถิ่นขึ้นมาเป็นลำดับขั้นอย่างต่ำห้าขั้นตอนก่อนจะถึงปลายทาง โดยแต่ละครั้งจะรวบรวมส่งต่อมาจากแหล่งต่างๆทั่วประเทศเป็นจำนวนประมาณ 10-20 คนแล้วจึงนำส่งยังประเทศปลายทาง เพื่อส่งต่อเนื่องไปยังสถานบริการหลายประเภทด้วยกัน ในช่วงการเดินทางมาถึงต่างประเทศ ผู้หญิงจะไม่รู้ตนอยู่ที่ใด และจะถูกส่งไปทำงานที่ไหนอย่างไร เมื่อมาถึงจุดนี้ผู้หญิงจะเริ่มถูกขู่ให้ทำตามก่อนจะถูกนำส่งยังแหล่งค้าประเวณี องค์กรลักษณะนี้เป็นองค์กรค้าผู้หญิงข้ามชาติที่มีเงินทุนสูง ส่วนใหญ่จะมีธุรกิจค้ายาเสพติดและอาชญากรรม มีการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศ และมักมีอิทธิพลทางการเมืองด้วย

(2) **องค์กรระดับกลาง** มีลักษณะการจัดองค์กรซับซ้อนน้อยกว่าองค์กรแบบแรก และดำเนินงานโดยตรงจากเจ้าของบาร์ หรือช่องในต่างประเทศที่มีตัวแทนหรือนายหน้าอยู่ในประเทศไทย ส่วนใหญ่ผู้หญิงจะรู้ว่าตัวเองต้องไปทำงานอะไร แต่เมื่อเดินทางไปถึงที่ทำงานจึงรับรู้ ว่า จำนวนหนี้ที่ถูกคิดจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางและขั้นตอนการนำเข้าเมือง เป็นตัวเลขที่สูงมากกว่าที่มีการตกลงกันได้

(3) **องค์กรขนาดเล็ก** ซึ่งมีอยู่มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรสองแบบแรก ผู้หญิงจะได้รับการติดต่อโดยตรงจากนายหน้าที่จะมีหน้าที่พาไปส่งถึงที่ การชักชวนบางครั้งก็มีลักษณะเป็นเรื่องส่วนบุคคล เช่น ผู้หญิงที่เคยเดินทางไปต่างประเทศกลับมาชักชวนเพื่อนและนำส่งต่อไปยังสถานบริการที่ตัวเองรู้จัก เป็นต้น

ท่ามกลางกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และการไหลบ่าของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ในช่วงทศวรรษเศษที่ผ่านมา บกบาทของประเทศไทยบนขบวนการค้าประเวณีข้ามชาติได้เป็นทั้งประเทศต้นทางในการส่งออกผู้หญิง และประเทศปลายทางของการค้าหญิงในการนำเข้าผู้หญิงจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ผู้หญิงพม่า เด็กผู้หญิงชาวเขากลุ่มต่างๆที่อยู่ตามรอยต่อของประเทศพม่ากับประเทศไทย ผู้หญิงลาว เขมร เวียดนาม และท้ายสุด

คือการไปหลอกเด็กผู้หญิงไกลถึงแคว้นยูนนาน ประเทศจีน และในหลายรายมีการส่งต่อไปยังประเทศอื่นๆ ด้วยจากการประมวลข้อเท็จจริงและข้อมูลขั้นต้นทั้งหมด ผู้เขียนคิดว่าเครือข่ายของขบวนการนายหน้ายังคงมีลักษณะเป็นองค์กรขนาดเล็ก ยังไม่มีการจัดตั้งลักษณะองค์กรที่เข้มงวดและเข้มแข็ง และร้อยละร้อยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ลักษณะและรูปแบบของนายหน้าก็คือ กลุ่มนายหน้านำเข้า ส่งต่อภายใน และส่งออกซึ่งจะมีการติดต่อโยงใยกันเป็นเครือข่ายหลวมๆ ทั้งนี้นายหน้านำเข้าจะต้องมีการติดต่อกับนายหน้าขนส่งภายใน แต่นายหน้าขนส่งภายในซึ่งมีจำนวนมากนั้น อาจมีกิจการผูกพันกับกลุ่มที่ชักพาผู้หญิงให้ข้ามพรมแดนอย่างเป็นระบบ หรือเพียงติดต่อธุรกิจกันในบางครั้งเมื่อต้องการหา 'เด็ก' ก็ได้ ส่วนกลุ่มที่จัดการค้าผู้หญิงออกนอกประเทศ ก็จะมีการติดต่อกับเครือข่ายภายในประเทศ ทั้งในแง่ผูกพัน คือรับส่งต่อเป็นช่วงอย่างเป็นระบบ หรือกว่านหาบางครั้งบางคราวจากนายหน้าหลายๆ เจ้าเมื่อต้องการ 'เด็ก' เช่นกัน (ดูกรอบที่ 4 ข้างต้น) การจำแนกประเภทนายหน้าไว้เป็นกลุ่มที่หลอกหลวงผู้หญิงไปบังคับค้าบริการ กลุ่มที่ล่อและลวงให้ค่อยๆ หันเข้าสู่อาชีพบริการเอง และกลุ่มที่เจรจาอย่างตรงไปตรงมานั้น สามารถอ่านรายละเอียดได้จากในบทที่ 5